

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

1 Ιουλίου 2022

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 3415

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 78075/Δ1

Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα των Εικαστικών στο Δημοτικό Σχολείο.

**Η ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις:

1.1. της περ. ε της παρ. 11 άρθρου 4 του ν. 1566/1985 (Α' 167), όπως τροποποιήθηκαν και ισχύουν με τις παρ 1, 2 του άρθρου 7 του ν. 2525/1997 «Ενιαίο Λύκειο, πρόσβαση των αποφοίτων στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου και άλλες διατάξεις» (Α' 188),

1.2. της υποπερ. ββ της περ. α της παρ. 3 του άρθρου 2 του ν. 3966/2011 «Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων, Ίδρυση Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Οργάνωση του Ινστιτούτου Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ» και λοιπές διατάξεις» (Α' 118),

1.3. του άρθρου 175 του ν. 4823/2021 «Αναβάθμιση του σχολείου, ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών και άλλες διατάξεις» (Α' 136),

1.4. του άρθρου 90 του «Κώδικα της νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα», που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του π.δ. 63/2005 (Α' 98), σε συνδυασμό με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133),

1.5. του π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους - Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119),

1.6. του π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121),

1.7. του π.δ. 84/2019 «Σύσταση και κατάργηση Γενικών Γραμματειών και Ειδικών Γραμματειών/Ενιαίων Διοικητικών Τομέων Υπουργείων» (Α' 123),

1.8. του π.δ. 2/2021 «Διορισμός Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 2),

2. Την υπό στοιχεία. 168/Υ1/08-01-2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και της Υπουργού Παιδείας

και Θρησκευμάτων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στην Υφυπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Ζωή Μακρή». (Β' 33).

3. Την υπό στοιχεία 104671/ΓΔ4/27-09-2021 απόφαση της Υφυπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων «Πilotική Εφαρμογή Προγραμμάτων Σπουδών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση» (Β' 4003).

4. Τις υπ' αρ. 55/14-10-2021 και 56/21-10-2021 πράξεις του Δ.Σ., τα υπ' αρ. 5281/27-04-2022 και 6400/24-05-2022 έγγραφα του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και το υπό στοιχεία 70488/Δ1/07-06-2022 εισερχόμενο του Υ.ΠΑΙ.Θ.

5. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του τακτικού προϋπολογισμού του Υ.ΠΑΙ.Θ. σύμφωνα με την υπό στοιχεία Φ.1/Γ/281/72128/Β1/10-06-2022 εισήγηση της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, αποφασίζουμε:

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα των Εικαστικών στο Δημοτικό Σχολείο ορίζεται ως εξής:

Α' ΜΕΡΟΣ

Α. ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η βασική αρχή που διέπει το πλαίσιο συγγραφής των νέων Προγραμμάτων Σπουδών για τα Εικαστικά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση είναι ότι η παιδεία της όρασης είναι και παιδεία της νόησης. Η εικαστική εκπαίδευση αφορά τη δημιουργική πράξη, καθώς και την οπτική αντίληψη, την καλλιέργεια του αισθητικού κριτηρίου και την παραγωγή νοημάτων μέσα από την επαφή με την τέχνη και τον οπτικό πολιτισμό. Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών θέτει στο επίκεντρο τη νοητική διάσταση της δημιουργικής διαδικασίας, καθώς τα παιδιά καλούνται στα μαθήματα των Εικαστικών να κάνουν επιλογές, να πάρουν αποφάσεις, να προβληματιστούν, να συνθέσουν, να σκεφτούν αναλυτικά και αφαιρετικά, να επινοήσουν, να διερευνήσουν και ακόμα να σκεφτούν κριτικά. Αυτό δεν σημαίνει ότι η δημιουργική διερεύνηση των μορφοπλαστικών στοιχείων και η τριβή με τα υλικά και τις τεχνικές τίθενται σε δεύτερη μοίρα. Αντίθετα, το κεντρικό ζητούμενο στις σύγχρονες προσεγγίσεις που αφορούν τη διδακτική της τέχνης είναι μια ολιστική προσέγγιση στην οποία η εικαστική πράξη και η νοηματική

της πλαισίωση είναι αλληλοεξαρτώμενες. Η εικαστική πράξη αποτελεί το θεμέλιο της καλλιτεχνικής παιδείας για κάθε προσπάθεια σύνδεσης των μαθητών/-τριών με τον κόσμο των ιδεών. Η εικαστική παιδεία βασίζεται στη διερεύνηση μορφοπλαστικών λύσεων, αλλά προχωρά και στην εξερεύνηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα υλικά μέσα για την παραγωγή νοήματος και τη διαπραγμάτευση ιδεών, σκέψεων ή και κοινωνικών ζητημάτων. Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών δεν αποσκοπεί σε μια λογοκεντρική αναπλαισίωση του μαθήματος αλλά με βάση και τη διεθνή εμπειρία αποσκοπεί στο να αναδειχθεί ως πολύτιμο γνωστικό αντικείμενο για την ενδυνάμωση διερευνητικών, μεταγνωστικών αλλά και κοινωνικών δεξιοτήτων μέσα από την επαφή με τη δημιουργική σκέψη και πράξη.

Το γνωστικό αντικείμενο των Εικαστικών ως μορφωτικό αγαθό προσφέρει στα παιδιά την εμπειρία της δημιουργίας αλλά και μια ουσιαστική σύνδεση με την τέχνη ως πολιτισμικό φαινόμενο αναπτύσσοντας ικανότητες και δεξιότητες που αφορούν την κριτική αποτίμηση, τον αναστοχασμό, την εφευρετικότητα, την ανάπτυξη προσωπικής ματιάς και αισθητηρίου, καθώς και μια σειρά από κοινωνικές δεξιότητες, π.χ. επικοινωνίας και συνεργασίας και αποδοχή της διαφορετικότητας. Η ταυτότητα της εικαστικής δημιουργίας στο νέο ΠΣ των Εικαστικών νοείται ως μια διερεύνηση, ένα πολιτισμικό προϊόν αλλά και μια πρακτική, έχει δε κοινές καταγωγές, διαδικασίες και αξίες με τα πολιτισμικά προϊόντα και τις πρακτικές που κοινωνούν, αλληλοεπιδρούν και καταναλώνουν στην καθημερινότητά τους οι μαθητές/-τριες στη σύγχρονη εποχή. Αυτός ο συσχετισμός έχει αναδειχθεί ως αναγκαιότητα για να μπορέσει κάθε μαθητής/-τρια, ανεξαρτήτου πολιτισμικής και κοινωνικής ομάδας στην οποία ανήκει, να έχει την ευκαιρία να βιώσει την προσωπική πλήρωση μέσα από την εικαστική δημιουργία.

Β. ΣΚΟΠΟΘΕΣΙΑ

Το μάθημα των Εικαστικών αποτελεί μια πολύτιμη μαθησιακή εμπειρία, όπου ο/η μαθητεύομενος/-η εργάζεται και ερευνά θέματα εικαστικών τεχνών, συνδέοντας την υποκειμενική οπτική, τη συναισθηματική εμπλοκή και την κριτική σκέψη. Το εικαστικό εργαστήριο, ως θεμέλιο της εικαστικής δημιουργικής έρευνας, συμβάλλει στην ανάπτυξη δημιουργικών, κιναισθητικών, γνωστικών και κριτικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων.

Η ανάπτυξη των διερευνητικών ικανοτήτων, μέσω της βιωματικής εικαστικής μάθησης, γίνεται με θέματα τα οποία αναδεικνύουν συνδέσεις με την πολιτισμική και κοινωνική εμπειρία του/της κάθε μαθητή/-τριας, η οποία αντικατοπτρίζει όψεις του σύγχρονου οπτικού πολιτισμού. Επομένως, ο γενικός σκοπός του μαθήματος των Εικαστικών είναι οι μαθητές/-τριες να γνωρίζουν, να μετέχουν και να απολαμβάνουν τη δημιουργική εικαστική διερεύνηση μέσα από την καλλιέργεια ενός πολύπλευρου οπτικού γραμματισμού, ώστε να ερμηνεύουν, να αξιολογούν και να επιλέγουν συνειδητά τρόπους συμμετοχής τους στον οπτικό πολιτισμό. Ταυτόχρονα η ανάπτυξη των κριτικών ικανοτήτων τους επιτρέπει να κατανοούν και να εκτιμούν την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά με ευαισθησία στις κοινωνικές, πολιτισμικές αξίες.

Ειδικοί Στόχοι

Οι μαθητές/-τριες στο Δημοτικό να είναι σε θέση:

- Να πειραματίζονται με τεχνικές, απλά υλικά και διαδικασίες εικαστικής διερεύνησης.

- Να χρησιμοποιούν κατάλληλα τις τεχνικές, τα απλά υλικά και τις διαδικασίες εικαστικής διερεύνησης σε απλά ερευνητικά σχέδια.

- Να ανακαλύπτουν και να επεξεργάζονται όψεις της καθημερινής κοινωνικής και πολιτισμικής εμπειρίας τους, καθώς και προσωπικά τους βιώματα μέσα από την εικαστική διερεύνηση.

- Να αναπτύσσουν την παρατηρητικότητα τους στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον και να κατανοούν τον τρόπο με τον οποίο οι εικόνες και τα υλικά πράγματα παρουσιάζουν ιδέες και αξίες για την κοινωνία και τον πολιτισμό.

- Να αναπτύσσουν την αντίληψή τους και την ευαισθησία τους σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης, μέσα από εικαστική διερεύνηση.

- Να εξοικειωθούν με τα πολυμέσα και τις εφαρμογές στα ΤΠΕ, ως διερευνητικά και δημιουργικά εργαλεία, στις εικαστικές τέχνες.

- Να γνωρίζουν και να χρησιμοποιούν απλές στρατηγικές ανάλυσης και κατανόησης των εικόνων και των εικαστικών έργων.

- Να εκφράζουν ιδέες με αυτοπεποίθηση και επάρκεια αναπτύσσοντας κατάλληλο λεξιλόγιο για την επικοινωνία ιδεών και σκέψεων.

- Να αναπτύσσουν την ικανότητά τους για κριτική σκέψη.

- Να αναπτύσσουν την επινοητικότητα και το ερευνητικό πνεύμα στοχεύοντας σε πρωτότυπες και προσωπικές λύσεις.

- Να γνωρίσουν και να αναγνωρίσουν τις όψεις του εαυτού τους που συνδέονται με την αναγνώριση και τη διαχείριση των συναισθημάτων τους, καθώς και με τις κοινωνικές δεξιότητες μέσω της εικαστικής δημιουργίας.

- Να συνδέουν την εικαστική δημιουργία με το ευρύτερο κοινωνικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο ή συγκεκριμένο.

- Να απολαμβάνουν σε όλη τους τη ζωή την επαφή με τις τέχνες.

Γ. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών, πέρα από τους καθιερωμένους ως τώρα άξονες/Θεματικές Ενότητες που αφορούσαν κυρίως μορφοπλαστικά στοιχεία, την ιστορία της τέχνης και βασικές δυνατότητες διατύπωσης αξιολογικών/αισθητικών κρίσεων πάνω σε έργα, τώρα αυξάνει τον βαθμό εστίασης και στα εξής πεδία:

- ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων, όπως συνεργατικότητα, ενσυναίσθηση, κριτική σκέψη, ικανότητα σύνθεσης και σεβασμού διαφορετικών απόψεων και ενίσχυση της κουλτούρας ανάληψης ευθύνης και πρωτοβουλίας από τα παιδιά.

- καλλιέργεια ερευνητικού πνεύματος και εξερεύνησης/ανάπτυξης ιδεών μέσα από εικαστικές δραστηριότητες συνδέοντας σκέψη και εικαστική πράξη.

- εμβάθυνση της περιβαλλοντικής ευαισθησίας και της ανάδειξης θεμάτων αειφορίας μέσα από εξοικείωση με

μορφές τέχνης που σχετίζονται με αυτά τα κοινωνικά ζητούμενα.

- εμπέδωση των μεθοδολογικών δυνατοτήτων που προσφέρει η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στα εικαστικά μαθήματα για μαθητοκεντρικές προσεγγίσεις δίνοντας έμφαση στις δεξιότητες δικτυοκεντρικών δραστηριοτήτων με διαμοιρασμό ρόλων, υλικού και εργασιών μεταξύ μαθητών/-τριών.

- εισαγωγή ως ιδιαίτερα σημαντικού στοιχείου του οπτικού/υλικού πολιτισμού και των εικόνων ή και αντικειμένων που αποτελούν το οπτικό περιβάλλον των παιδιών στην εποχή των εικόνων, που διακινούν νοήματα, πρότυπα ρόλων και συμπεριφοράς ειδικά μέσα από τα ΜΜΕ. Δίνεται έτσι έμφαση στον οπτικό γραμματισμό συνδέοντας το μάθημα με την καθημερινή εμπειρία και τα ενδιαφέροντα των μαθητών/-τριών ενισχύοντας την κριτική και αναλυτική σκέψη.

Τέλος, δίνεται έμφαση στο στοιχείο του αναστοχασμού τόσο μαθητευόμενων όσο και των διδασκόντων.

Οι επιμέρους Θεματικές Ενότητες των δέκα Θεματικών Πεδίων εντάσσονται σε τρεις ευρύτερες πτυχές του μαθήματος των Εικαστικών:

- 1. Δημιουργική πράξη:

Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη.

- 2. Η συνάντηση με το έργο:

Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες.

- 3. Σύνδεση με τη ζωή:

Συσχέτιση ιδεών, νοημάτων και έργων με το πλαίσιο τους.

Το ΠΣ για τις Α' και Β' τάξεις Δημοτικού δίνει έμφαση στο Θεματικό Πεδίο «Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών», διότι επιδιώκεται μια ομαλή ένταξη των μαθητών/-τριών στη σχολική βαθμίδα του Δημοτικού από την προσχολική αγωγή. Δεδομένου ότι στην προσχολική αγωγή η προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη αποτελεί βασικό στόχο και προϋπόθεση για την ανταπόκριση του παιδιού στα διάφορα μαθησιακά ερεθίσματα, θεωρείται αναγκαίο το νέο ΠΣ των Εικαστικών για τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού, να αναδείξει την ολιστική αντιμετώπιση της εικαστικής μάθησης. Ωστόσο, έχουν εμπλουτιστεί όλα τα Θεματικά Πεδία με θέματα τα οποία αντικατοπτρίζουν τις σύγχρονες διδακτικές προσεγγίσεις των εικαστικών τεχνών.

Στις Γ' και Δ' τάξεις δίνεται έμφαση στην ενίσχυση της εικαστικής δημιουργίας και στη χρήση κατάλληλου λεξιλογίου για θέματα τέχνης ώστε οι μαθητές/-τριες να διατυπώνουν αισθητικές κρίσεις και να περιγράφουν έργα αναπτύσσοντας την κριτική τους σκέψη. Βασικός στόχος είναι η προετοιμασία και η καλλιέργεια των αναδυόμενων αντιληπτικών μηχανισμών και ικανοτήτων των μαθητών/-τριών και η δημιουργία υποδοχών για την επερχόμενη αισθητηριακή ανάπτυξή τους.

Το ΠΣ για τις Ε' και ΣΤ' τάξεις δίνει έμφαση στην κριτική σκέψη στο πλαίσιο της κριτικής παιδαγωγικής, ειδικά για τη ΣΤ' τάξη, στον οπτικό γραμματισμό και τον «πολιτισμό της εικόνας», εισάγοντας στοιχεία ανάλυσης και ανάγνωσης εικόνων αντλώντας και από τη θεωρία της πολυτροπικότητας (βλ. Kress, G. και Van Leeuwen, 1996).

Δ. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ - ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η διδασκαλία οργανώνεται από τα Θεματικά Πεδία και τις Θεματικές Ενότητες του ΠΣ διερευνώντας ένα θέμα, μια ερώτηση, έναν προβληματισμό ή έναν τομέα διαθεματικής έρευνας. Σε αυτό το πλαίσιο, η διδακτική προσέγγιση μπορεί να γίνει σε διάφορα επίπεδα σύμφωνα με την ολιστική προσέγγιση της ίδιας της μαθησιακής διαδικασίας. Μία μόνο διδακτική δραστηριότητα μπορεί να είναι επαρκής για τη διδασκαλία ενός ολόκληρου θέματος ή μπορεί να συνδυαστεί και με δραστηριότητες από άλλες διδακτικές ενότητες που κρίνονται συναφείς. Κατά τη διάρκεια του έτους προτείνεται να αναπτύσσονται και τα 10 Θεματικά Πεδία τα οποία θα συνδυάζονται με καλλιτεχνικές δραστηριότητες, με διαθεματικές εργασίες, με ερευνητικές εργασίες/πρότζεκτ και με εξειδικευμένες ασκήσεις από τις Θεματικές Ενότητες. Μία εργασία μπορεί να συνδέεται με αρκετά Θεματικά Πεδία ταυτόχρονα, και έτσι ο σχεδιασμός των μαθημάτων δεν οργανώνεται σε σειριακή μορφή, αλλά συνδυάζει διαφορετικά Θεματικά Πεδία του ΠΣ. Έτσι, τα μαθήματα και τα διδακτικά σενάρια είναι σημαντικό να σχεδιάζονται με τη συμπερίληψη ποικίλων μαθησιακών αποτελεσμάτων από πολλά διαφορετικά Θεματικά Πεδία. Δύνανται, για παράδειγμα, να συνδυαστούν τα Θεματικά Πεδία που είναι σε ισχύ εδώ και πολλά χρόνια (π.χ. «Οι μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, υλικά, μέσα και τεχνικές») με τα νέα Θεματικά Πεδία (π.χ. «Τέχνη, αειφορία και περιβάλλον»), ώστε να γίνει ορατή η φύση των εικαστικών τεχνών ως πεδίο ενοποιημένης γνώσης, ένα πεδίο δηλαδή που συναντιούνται όλοι οι επιστημονικοί τομείς. Η παραπάνω αρχή συνάδει με τον τρόπο που αντιμετωπίζουν οι μαθητές/-τριες του Δημοτικού την εικαστική δημιουργία ως μια ευκαιρία να κατανοήσουν τον κόσμο και τον εαυτό τους.

Ε. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος κάθε διδακτικής διαδικασίας και συμπεριλαμβάνεται στα Εικαστικά. Έχοντας ως σκοπό τη διαμόρφωση προτάσεων μιας αυθεντικής και αποτελεσματικής αξιολόγησης, η οποία λαμβάνει υπόψη την ιδιαίτερη φύση των εικαστικών τεχνών, προτείνεται η συνέργεια των παρακάτω μεθοδολογικών προσεγγίσεων:

- Αναστοχασμός από τον/την εκπαιδευτικό επί της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Προτείνονται εργαλεία και διαδικασίες που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο/η εκπαιδευτικός, ώστε να αναγνωρίζει τα κυρίαρχα θέματα που προκύπτουν από τις σκέψεις, τα ενδιαφέροντα και τη δημιουργική αξιοποίηση των λαθών των μαθητών/-τριών με σκοπό τη βελτίωση της διδασκαλίας στη διαμόρφωση μιας αναπτυσσόμενης διδακτικής ύλης. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιεί π.χ. τον φάκελο ανατροφοδότησης, ο οποίος αποτελείται από το ημερολόγιο σχεδίων μαθήματος χωρισμένο κατά τάξη και είναι ένα βοηθητικό εργαλείο για τον/την ίδιο/-ια, και αξιολογημένο από αυτόν/-ή, το οποίο ανασκευάζεται τη στιγμή ακριβώς που γίνεται αντιληπτό οποιοδήποτε πρόβλημα ή προκύπτει λύση σε προηγούμενη δυσκολία. Διευκρινίζεται ότι αυτό αποτελεί ένα τελείως προσωπικό έγγραφο χωρίς καμία απαίτηση κοινοποίησής του σε τρίτους.

- Αξιολόγηση για την εικαστική μάθηση. Η αξιολόγηση είναι η αποτίμηση του αποτελέσματος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και έχει σκοπό την αποτύπωση της προόδου αλλά και της βελτίωσης του/της κάθε μαθητή/-τριας. Στο πλαίσιο αυτό, μέσω της διαμορφωτικής αξιολόγησης, ο/η εκπαιδευτικός αξιοποιεί τα δεδομένα της διαμορφωτικής αξιολόγησης από ποικίλες πηγές, όπως για παράδειγμα το εικαστικό σημειωματάριο και ο φάκελος εργασιών, καθώς και μεθόδους ατομικής αξιολόγησης των μαθητών/-τριών με ποικίλα κριτήρια για την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και ικανοτήτων. - Η τελική αξιολόγηση αφορά τον έλεγχο του/της εκπαιδευτικού για το τι έχει επιτευχθεί. Συνεκτιμούμε το τελικό αποτέλεσμα, αλλά και τη διερευνητική διαδικασία όπως αυτή αποτυπώνεται π.χ. στα εικαστικά σημειωματάρια, την ευχέρεια στη χρήση της εικαστικής γλώσσας, την ανάληψη αποφάσεων, ρίσκων και την παραγωγή πρωτότυπων ιδεών και εικαστικών λύσεων, την ικανότητα σύνδεσης και σύνθεσης γνώσεων, π.χ. σε διαθεματικές προσεγγίσεις, καθώς και την ικανότητα συνεργασίας. Χρήσιμο είναι στο τέλος της σχολικής χρονιάς ο/η εκπαιδευτικός μαζί με τους/τις μαθητές/-τριές του να οργανώνουν εκθέσεις με τα έργα των μαθητών/-τριών στην ευρύτερη κοινότητα του σχολείου, που δίνουν επιπλέον την ευκαιρία για παρουσιάσεις και νοηματική πλαισίωση των έργων με απλά κείμενα τα οποία αποτελούν υλικό αξιολόγησης της αναστοχαστικής και επικοινωνιακής ικανότητας. Η εικαστική έκθεση και η ύπαρξη εκθεσιακού χώρου στο σχολείο, ως πειραματικού εργαστηρίου, όπως επισημαίνει η Charman (1993), είναι εξίσου σημαντικός χώρος στο σχολικό περιβάλλον με το εικαστικό εργαστήριο.¹¹ Η μάθηση που συντελείται εκεί περιλαμβάνει έρευνα, διάλογο και νέους ρόλους για τους/τις μαθητές/-τριες (π.χ. επιμελητή/-τριας).

- Αναστοχασμός του/της μαθητή/-τριας στο έργο του/της. Αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι η δημιουργία εικαστικών έργων αποτελεί μια διαδικασία προσωπικών επιλογών. Η εικαστική δημιουργία ως μια προσωπική οπτική στον κόσμο οφείλει να διδάξει στους/στις μαθητές/-τριες πως είναι σημαντικό να αρθρώνουν τις απλές επιδιώξεις τους στα έργα τους και να αξιολογούν τον βαθμό στον οποίο αυτές επιτεύχθηκαν.

Β' ΜΕΡΟΣ

Β1. Συγκεντρωτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ							
Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Γενικοί Στόχοι					
		Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση:					
		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
1ο: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, υλικά, μέσα και τεχνικές	1.1. Το εικαστικό εργαστήριο	Να συμμετέχουν στην οργάνωση της σχολικής αίθουσας / εργαστηρίου και να χειρίζονται με ασφάλεια εικαστικά υλικά και εργαλεία σε απλές καλλιτεχνικές διαδικασίες.	Να συνεργάζονται αρμονικά στο εργαστήριο συμμετέχοντας με υπευθυνότητα στον χώρο που βρίσκονται. Να γνωρίζουν τα υλικά και τη χρήση τους για τη δημιουργία των έργων τους.	Να κάνουν προτάσεις και παρεμβάσεις βελτίωσης, ως προς τα οπτικά ερεθίσματα στο εικαστικό εργαστήριο (π.χ. εικόνες ή έργα αναρτημένα μέσα σε αυτό) κατανοώντας την αξία του ως χώρου έμπνευσης.			
	1.2. Το σχέδιο, απλές τεχνικές και τα υλικά σχεδίου	Να πειραματίζονται με τα βασικά υλικά σχεδίου και να αναγνωρίζουν τις βασικές ιδιότητές τους.	Να χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια τα σχεδιαστικά υλικά. Να πειραματίζονται και να δημιουργούν διαφορετικά οπτικά αποτελέσματα στο έργο τους (γραμμές, τόνοι, υφές).	Να δημιουργούν σχέδια αποδίδοντας λεπτομέρειες, αναλογίες και τονικές διαβαθμίσεις από άμεση παρατήρηση.			
	1.3. Η ζωγραφική, απλές τεχνικές και τα υλικά ζωγραφικής	Να γνωρίζουν τα βασικά υλικά ζωγραφικής και να αναγνωρίζουν τη ζωγραφική ως μορφή τέχνης.	Να γνωρίζουν διάφορα χρωστικά υλικά και τις δυνατότητες χρήσης τους. Να αναπτύσσουν απλές τεχνικές στο έργο τους.	Να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν σχετικά σύνθετες τεχνικές και επιπλέον να πειραματίζονται με τις δυνατότητες μεικτών τεχνικών ενώ εκτιμούν τη ζωγραφική ως πολιτισμικό φαινόμενο.			

¹¹ Charman, H. L. (1993). «Διδακτική της Τέχνης, Προσεγγίσεις στην Καλλιτεχνική Αγωγή». Αθήνα: Νεφέλη.

1.4. Η γλυπτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	Να αναγνωρίσουν τη γλυπτική ως μορφή τέχνης και να πειραματίζονται με τα υλικά πλασίματος και τις απλές τεχνικές αφαιρετικής μεθόδου.	Να γνωρίζουν τις ιδιότητες των υλικών, να εξοικειώνονται με τους όγκους μέσα από εύπλαστα υλικά. Να αποκτούν ιδιαίτερες δεξιότητες στην επεξεργασία των υλικών.	Να γνωρίζουν και να εφαρμόζουν διάφορες απλές τεχνικές προσθετικής και αφαιρετικής μεθόδου στη γλυπτική και να αντλούν έμπνευση από έργα διαφόρων καλλιτεχνών και ιστορικών περιόδων στις δικές τους δημιουργίες.
1.5. Η χαρακτηριστική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	Να αναγνωρίζουν τη χαρακτηριστική ως μορφή τέχνης και να χρησιμοποιούν απλές τεχνικές εκτύπωσης στα έργα τους.	Να γνωρίζουν τα υλικά της χαρακτηριστικής και τις βασικές τους χρήσεις, να αναγνωρίζουν τον αρνητικό και θετικό χώρο σε ένα χαρακτηριστικό έργο. Να δημιουργούν έργα χαρακτηριστικής με απλές τεχνικές.	Να γνωρίζουν πιο σύνθετες μορφές χαρακτηριστικής και να κατανοούν τη λειτουργία και την έννοια του πολλαπλού έργου, να τυπώνουν σε διαφορετικές επιφάνειες και με μεικτές τεχνικές.
1.6. Εγκαταστάσεις - Installations Δισδιάστατες και τρισδιάστατες κατασκευές Συναρμολογήσεις τρισδιάστατων αντικειμένων - Assemblages	Να εξερευνούν τα χαρακτηριστικά διαφόρων υλικών για τη δυνατότητά τους στη δημιουργία μιας κατασκευαστικής δομής.	Να γνωρίζουν την έννοια των εγκαταστάσεων και των assemblages. Να δημιουργούν κατασκευές δύο και τριών διαστάσεων. Να εξοικειώνονται με τους όγκους, να συνειδητοποιούν τον χώρο και να ενεργοποιούν τη φαντασία τους.	Να κατανοούν τις εγκαταστάσεις, τα assemblages και τις κατασκευές ως μορφές τέχνης και να δημιουργούν έργα ατομικά και σε συνεργασία.
1.7. Εφαρμοσμένες τέχνες	Να γνωρίζουν τις εφαρμοσμένες τέχνες.	Να αντιλαμβάνονται την αισθητική αξία των εφαρμοσμένων τεχνών. Να δημιουργούν τα δικά τους έργα εφαρμοσμένων τεχνών βασιζόμενος/ες στις ιδέες τους.	Να αποκτούν βασικές γνώσεις σε τεχνικές δημιουργίας δισδιάστατων, καθώς και τρισδιάστατων έργων εφαρμοσμένων τεχνών
1.8. Οι ψηφιακές μορφές τέχνης	Να γνωρίζουν τις βασικές μορφές ψηφιακών τεχνών και να χειρίζονται απλές ψηφιακές συσκευές.	Να γνωρίζουν τις τέχνες μέσα από τις νέες τεχνολογίες. Να χειρίζονται ψηφιακές συσκευές αποτύπωσης φωτογραφιών/βίντεο σε θεματικές.	Να δημιουργούν με ψηφιακά μέσα φωτογραφίες/βίντεο εμπρόθετα (π.χ. πάνω σε ένα θέμα ή έννοια) γνωρίζοντας και εφαρμόζοντας απλές τεχνικές, όπως ρυθμίσεις φωτεινότητας.
1.9. Οι εικαστικές δράσεις (περιβαλλοντικές / κοινωνικές παρεμβάσεις, χάπενινγκ,	Να αντιλαμβάνονται τον τρόπο με τον οποίο ένα εικαστικό έργο ή μια εικαστική δράση επηρεάζει τη ζωή σε μια	Να διερευνούν ότι ο δημόσιος αστικός χώρος μπορεί να χρησιμοποιείται και να μεταμορφώνεται εικαστικά. Να	Να γνωρίζουν, να κατανοούν μορφές τέχνης που αποσκοπούν σε κοινωνική παρέμβαση, όπως τα χάπενινγκ, και να σχεδιάζουν απλές εικαστικές δράσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

	περφόρμανς κ.ά.)	κοινότητα.	συντονίζουν και να σκηνοθετούν ένα κοινωνικό μήνυμα, π.χ. προστασία του περιβάλλοντος στο οποίο καλούνται να υποδυθούν ρόλους για να αναδείξουν το θέμα τους.	
	1.10. Τα δημιουργικά επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	Να γνωρίζουν τα επαγγέλματα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και τον τρόπο εργασίας των καλλιτεχνών.	Να ανακαλύπτουν την ιστορική εξέλιξη των δημιουργικών επαγγελμάτων εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, να επισκέπτονται εργαστήρια καλλιτεχνών και να κατανοούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους.	Να γνωρίζουν επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και των εφαρμοσμένων τεχνών και να αναγνωρίζουν τόσο τη χρησιμότητα και τον κοινωνικό τους ρόλο όσο και τη συνεισφορά τους στον οπτικό πολιτισμό και την ποιότητα της ζωής μας.
2ο: Τα μορφικά και δομικά στοιχεία	2.1. Σημείο – Γραμμή	Να αναγνωρίζουν το σημείο και τη γραμμή ως βασικές μορφές στο εικαστικό έργο, να παρατηρούν και να αναγνωρίζουν στο φυσικό και στο κατασκευασμένο περιβάλλον μορφές που μοιάζουν με σημεία και γραμμές (π.χ. γραμμές τρένων, στύλοι ρεύματος).	Να αναγνωρίζουν τα είδη των σημείων και των γραμμών ως στοιχεία της εικόνας και να εκφράζουν συναισθήματα, ποικιλομορφία στα έργα τους με τη χρήση του σημείου και της γραμμής.	Να αντιλαμβάνονται τα σημεία και τις γραμμές ως στοιχεία της εικόνας που ανάλογα με τη θέση τους, τη μορφή και την πυκνότητα τους επηρεάζουν το αισθητικό αποτέλεσμα και τη διάθεση των έργων τους.
	2.2. Σχήμα – Φόρμα	Να αντιλαμβάνονται την έννοια του περιγράμματος και του σχήματος στα έργα.	Να αντιλαμβάνονται την έννοια του σχήματος και της φόρμας στα εικαστικά έργα και στον κόσμο που τους/τις περιβάλλει μέσω της παρατήρησης.	Να κατανοούν και να αξιοποιούν μορφοπλαστικά τις εκφραστικές ή και συμβολικές δυνατότητες του σχήματος και της φόρμας στα έργα τους.
	2.3. Φως – Τονικότητα – Φωτοσκίαση	Να παρατηρούν το φως και τις σκιές που δημιουργούν τα αντικείμενα.	Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του φωτός και του τόνου στο περιβάλλον και την αναγκαιότητα του φωτός και των τονικών διαβαθμίσεων στη διαμόρφωση του ζωγραφικού χώρου ως μέσου απόδοσης του βάθους και του όγκου.	Να αντιλαμβάνονται τη σημασία του φωτός στις εικαστικές αλλά και στις εφαρμοσμένες τέχνες και στην αρχιτεκτονική, και να το αποδίδουν ή να το ενσωματώνουν ως στοιχείο στα έργα τους με επάρκεια.

	2.4. Χρώμα	Να χρησιμοποιούν τα πινέλα και να ελέγχουν την κίνηση του χεριού τους για τον χρωματισμό επιφανειών στα έργα τους, να ονοματίζουν και να χρησιμοποιούν τα βασικά και συμπληρωματικά χρώματα.	Να γνωρίζουν τα βασικά, συμπληρωματικά, ουδέτερα χρώματα και να αντιλαμβάνονται τις αντιθέσεις των συμπληρωματικών χρωμάτων, τις έννοιες του καθαρού χρώματος, των τόνων και των αποχρώσεων, να ανακαλύπτουν χρωματικές αρμονίες και χρωματικές αντιθέσεις σε εικαστικά έργα.	Να γνωρίζουν τις λειτουργίες του χρώματος (αισθητική, εκφραστική, συμβολική), καθώς και τις ιδιότητές του, όπως θερμό – ψυχρό, και να τις εφαρμόζουν στα έργα τους εμπρόθετα.
	2.5. Υφή – Ματιέρα	Να διακρίνουν και να ονομάζουν διαφορετικές υφές σε αντικείμενα και έργα.	Να αντιλαμβάνονται τις ποιότητες της υφής και της ματιέρας σε έργα καλλιτεχνών και στα δικά τους έργα.	Να εφαρμόζουν εκφραστικά και να πειραματίζονται εμπρόθετα με το στοιχείο της υφής στα έργα τους.
	2.6. Κλίμακες – Αναλογίες, Σύγκριση μεγεθών	Να κατανοούν τις έννοιες μέγεθος και κλίμακα σε εικόνες και αντικείμενα.	Να αντιλαμβάνονται την έννοια της σύγκρισης μεγεθών και να σχεδιάζουν με κλίμακα απλά αντικείμενα.	Να κατανοούν την σημασία της κλίμακας (σχετικών μεγεθών) στα εικαστικά έργα και το πώς αυτή επηρεάζει τον τρόπο που ερμηνεύεται μια εικόνα.
	2.7. Δομή – Σύνθεση: Ισορροπία, αντίθεση, ρυθμός –μοτίβο	Να αντιλαμβάνονται και να περιγράφουν σε ένα εικαστικό έργο τους ρυθμούς και τα μοτίβα.	Να αντιλαμβάνονται την έννοια της αντίθεσης σε μορφικά στοιχεία, π.χ. στα σχήματα, χρώματα κ.λπ. και τον ρυθμό – μοτίβο στα εικαστικά έργα και στη φύση. Να εφαρμόζουν στο έργο τους απλές μορφές σύνθεσης.	Να αναγνωρίζουν, να περιγράφουν και να εφαρμόζουν απλές αρχές της σύνθεσης, όπως συμμετρικότητα, ισορροπία.
	2.8. Όγκος – Βάθος – Χώρος	Να αναγνωρίζουν την ψευδαίσθηση του τρισδιάστατου χώρου στη ζωγραφική ως μια επιδίωξη ενός δεξιότεχνη καλλιτέχνη.	Να αντιλαμβάνονται την έννοια του όγκου και του βάθους στον χώρο (περιβάλλον), στη γλυπτική, σε ανάγλυφα έργα και τρισδιάστατες κατασκευές σε ένα ζωγραφικό έργο μέσω της προοπτικής.	Να αποδίδουν τον χώρο με διαφορετικές προσεγγίσεις και συμβάσεις (όπως π.χ. ατμοσφαιρική, γραμμική ή χαρτογραφική προοπτική) αντλώντας ιδέες και ερεθίσματα από έργα τέχνης.
	2.9. Χρόνος – Κίνηση	Να αναγνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο η κίνηση της χειρονομίας αποτυπώνεται σε ένα έργο.	Να αντιλαμβάνονται την έννοια του χρόνου και της κίνησης στη φύση και στα έργα τέχνης.	Να κατανοούν το στοιχείο του δυναμισμού και της αίσθησης της κίνησης σε εικαστικά έργα ή και σε προϊόντα βιομηχανικού σχεδιασμού, και να τα εφαρμόζουν εμπρόθετα στα έργα τους.

	2.10. Λέξεις – Ήχοι	Να αναγνωρίζουν τον τρόπο που οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν κείμενα και λέξεις στα έργα τους με σκοπό να ανακινήσουν συναισθήματα.	Να αντιλαμβάνονται τον ήχο και την εφαρμογή του στα εικαστικά έργα και να διερευνούν τη σύνδεση των λέξεων με το νοηματικό περιεχόμενο του έργου.	Να κατανοούν τη σημασία του ήχου σε εικαστικά έργα, καθώς και γραπτού ή προφορικού λόγου σε έργα ως αισθητικά και νοηματικά στοιχεία και να τα αξιοποιούν δημιουργικά.
3ο: Θέματα, περιεχόμενο και νόημα	3.1. Διάκριση θέματος και νοηματικού περιεχομένου	Να αναγνωρίζουν το νόημα έργων σε σχέση με τη συναισθηματική απόκριση που έχουν σε αυτά.	Να αντιλαμβάνονται το νοηματικό και συναισθηματικό περιεχόμενο του έργου τέχνης μέσω της θεματικής του.	Να κατανοούν το νοηματικό περιεχόμενο έργων και τη σχέση του με το θέμα και τη μορφή, καθώς και την έννοια της πολυσημίας, δηλαδή των πολλών ερμηνειών ενός έργου ανάλογα με τον/τη θεατή.
	3.2. Θέματα εκ του φυσικού: Παρατήρηση απλών αντικειμένων και φυσικών μορφών	Να χρησιμοποιούν απλά μορφικά στοιχεία για να αποτυπώσουν τις λεπτομέρειες των εικόνων που παρατηρούν.	Να επεξεργάζονται τα οπτικά ερεθίσματα που δέχονται από το ιδιαίτερο περιβάλλον τους συνεχώς, και να τα μετασχηματίζουν εκφραστικά, εντάσσοντας τα στοιχεία που τους/τις ενδιαφέρουν στο έργο τους.	Να δημιουργούν σχέδια και ζωγραφικά έργα από παρατήρηση, με επαρκή απόδοση των μετρικών, τονικών και χρωματικών σχέσεων ή και να συνδέουν τα έργα τους με μια έννοια, π.χ. σε συνθετικές εργασίες.
	3.3. Θέματα από φαντασία / μνήμη	Να επινοούν και να δημιουργούν φανταστικές εικόνες.	Να οπτικοποιούν τις εμπειρίες και τις αναμνήσεις στο έργο τους, να ενεργοποιούν τη φαντασία τους ορμώμενοι/-ες από θέματα μνήμης, κόμικς, κινούμενα σχέδια, ιστορίες, παραμύθια κτλ.	Να επινοούν μορφές, χαρακτήρες, τοπία και αφηγήσεις, ανα συνθέτοντας πρόσωπα, οπτικά στοιχεία και γεγονότα, αντλώντας υλικό από τη βιωμένη εμπειρία ή και τη φαντασία τους.
	3.4. Θέματα εικαστικών τεχνών: Πορτρέτο, ανθρώπινη φιγούρα, τοπίο, νεκρή φύση	Να εξοικειώνονται και να αναγνωρίζουν διάφορα δημοφιλή θέματα εικαστικών τεχνών, όπως η νεκρή φύση, το πορτρέτο, το τοπίο κ.ά.	Να αντιλαμβάνονται μέσω της μελέτης της ιστορίας της τέχνης τις διαφορετικές τεχνοτροπίες που επέλεξαν οι καλλιτέχνες σε διαφορετικές χρονικές περιόδους και να δημιουργούν έργα με θέμα το πορτρέτο, την ανθρώπινη φιγούρα, το τοπίο, τη νεκρή φύση.	Να γνωρίζουν βασικές θεματικές στην ιστορία της τέχνης και να κατανοούν τη νοηματική διάσταση του εκάστοτε θέματος, π.χ. πορτρέτο και αυτοεικόνα ή κοινωνικός ρόλος.
	3.5. Αφήγηση και ιστορίες	Να δημιουργούν έργα εμπνευσμένα από θέματα με ιστορίες, μύθους, ποιήματα, τραγούδια	Να δημιουργούν, να σχολιάζουν και να συγκρίνουν εικόνες από μύθους, ιστορίες, παραδόσεις, ποιήματα	Να εικονογραφούν αφηγήσεις όπως μύθους και παραμύθια, ή να εμπνεόνται από αυτές και να δημιουργούν έργα.

	κ.ά.	κ.λπ.	
3.6. Καθημερινές εμπειρίες και βιώματα	Να επιλέγουν και να εμπνέονται από γεγονότα της καθημερινότητάς τους.	Να αντιλαμβάνονται την καθημερινή εμπειρία ως τρόπο έμπνευσης και δημιουργίας έργων τέχνης.	Να επεξεργάζονται τη βιωμένη εμπειρία μέσα από την εικαστική πράξη.
3.7. Αυτοεικόνα, ταυτότητα και ετερότητα	Να εκφράζουν στα έργα τους συναισθήματα, σκέψεις για τον εαυτό τους και τον άλλο.	Να αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και τη γνώση του άλλου μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία με άτομα που έχουν διαφορετικές εθνικές, θρησκευτικές, γεωγραφικές/ τοπικές ταυτότητες και να εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους στα έργα τους.	Να δημιουργούν έργα με θέμα τον εαυτό και τη σχέση με τους άλλους εκφράζοντας συναισθήματα και σκέψεις για το κοινωνικό περιβάλλον.
3.8. Τόπος – Χώρος ως θέμα: Ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον	Να δημιουργούν έργα που παρουσιάζουν όψεις του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.	Να συγκρίνουν, να παρατηρούν και να προτείνουν λύσεις σε θέματα που σχετίζονται με το αστικό και φυσικό περιβάλλον.	Να αναπτύσσουν την οπτική αντίληψη και την κριτική σκέψη σε σχέση με το αστικό και το φυσικό περιβάλλον μέσα από την εικαστική δημιουργία.
3.9. Θέματα σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα	Να δημιουργούν έργα με αφορμή κοινωνικά προβλήματα από την τοπική κοινότητα.	Να αναπτύσσουν κριτική σκέψη, ενσυναίσθηση και να κατανοούν τον ρόλο της τέχνης ως μέσο κοινωνικού σχολιασμού.	Να αναγνωρίζουν τη λειτουργία του έργου τέχνης ως μέσου κοινωνικού σχολιασμού ή και παρέμβασης.
3.10. Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά	Να γνωρίζουν σημαντικά έργα της ελληνικής και παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς.	Να αντιλαμβάνονται, να δημιουργούν θέματα που σχετίζονται με την ελληνική αλλά και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά και να συγκρίνουν έργα που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς.	Να εμπνέονται από την ελληνική και την παγκόσμια κληρονομιά στον οπτικό και υλικό πολιτισμό δημιουργώντας έργα με ορατές επιρροές.
3.11. Θέματα σχετικά με τις σχολικές και τοπικές εορτές	Να συμμετέχουν σε βιωματικές εικαστικές δράσεις που εντάσσονται στα πλαίσια πολιτισμικών, ιστορικών/ εθνικών και θρησκευτικών εκδηλώσεων.	Να συμμετέχουν ενεργά δημιουργώντας έργα για τις σχολικές και τοπικές εορτές.	Να κάνουν δημιουργική χρήση των εορτών και να παρουσιάζουν μεγάλα έργα ή εκθέσεις μέσα από ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις.

	3.12. Θέματα από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο	Να ανακαλύπτουν τα νοήματα σε εικόνες της μαζικής/ποπ κουλτούρας.	Να επεξεργάζονται εικόνες από τη μαζική /ποπ κουλτούρα δίνοντας έμφαση στον σχολιασμό και τη σύγκριση των εικόνων του οπτικού πολιτισμού με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης.	Να αντλούν θεματικό υλικό από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο και να αναπτύσσουν μέσα από την επεξεργασία του κριτική σκέψη σε σχέση με τον οπτικό πολιτισμό.
	3.13. Χιούμορ και εικόνα	Να κατανοούν έννοιες όπως γελοιογραφία, καρικατούρα και σάτιρα.	Να δημιουργούν τα δικά τους έργα και να αντιλαμβάνονται ότι το χιούμορ είναι δυνατόν να προκύπτει είτε μόνο από την εικόνα είτε μόνο από το κείμενο είτε από τον συνδυασμό και των δύο.	Να γνωρίζουν διαφορετικές χρήσεις του χιούμορ στις εικαστικές τέχνες και σε οπτικά κείμενα/εικόνες από το διαδίκτυο και τα ΜΜΕ και να εφαρμόζουν σχετικές προσεγγίσεις.
4ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Έργα τέχνης και Δημιουργοί	4.1. Η άμεση εμπειρία με το αυθεντικό έργο τέχνης: Επαφή με την τέχνη στα μουσεία και τον δημόσιο χώρο.	Να γνωρίζουν τα μουσεία και τον σκοπό ύπαρξής τους.	Να αντιλαμβάνονται τον ρόλο των μουσείων και των έργων τέχνης στον δημόσιο χώρο ως τεκμήρια του ανθρώπινου πολιτισμού και περιβάλλοντος, με στόχο τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία.	Να σχολιάζουν τον ρόλο των μουσείων στη διατήρηση και την ανάδειξη των έργων τέχνης και ευαισθητοποιούνται για τον πολιτισμό μέσα από την επαφή με το μουσείο.
	4.2. Επαφή με το έργο τέχνης μέσω ΤΠΕ, επισκέψεις σε ψηφιακά /εικονικά μουσεία	Να γνωρίζουν τα μεγάλα μουσεία της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς σε ψηφιακούς τόπους.	Να γνωρίζουν ψηφιακά μέσω των ιστότοπων τα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου και τα εκθέματά τους.	Να αξιοποιούν ιστότοπους μεγάλων μουσείων, καθώς και ψηφιακά/ εικονικά μουσεία, στο πλαίσιο δημιουργικών εργασιών.
	4.3. Η τέχνη και η κοινωνία	Να κατανοούν τους διαφορετικούς λόγους που άνθρωποι από διαφορετικά μέρη και χρονικές περιόδους έχουν δημιουργήσει έργα.	Να μελετούν το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο αναφοράς κάθε καλλιτέχνη για τη δημιουργία του έργου του.	Να κατανοούν ή και να σχολιάζουν τη σχέση των εικαστικών έργων με το ιστορικό, πολιτισμικό και κοινωνικό, ιστορικό πλαίσιο.
	4.4. Διαχρονικές πλευρές της τέχνης: Συγκριτική προσέγγιση ζητημάτων που εμφανίζονται διαχρονικά στην ιστορία της τέχνης	Να αντιλαμβάνονται τους διαφορετικούς τρόπους που οι καλλιτέχνες επεξεργάζονται και παρουσιάζουν τις διαχρονικές έννοιες και αξίες.	Να αντιλαμβάνονται σημαντικά ζητήματα και ανθρωπιστικές αξίες, οι οποίες διαποτίζονται μέσω της διορατικής διάστασης που τους προσδίδει ο καλλιτέχνης.	Να εξοικειώνονται με μια μη γραμμική, θεματοκεντρική ή και εννοιοκεντρική αντιμετώπιση της ιστορίας της τέχνης.

	4.5. Η ιστορική διάσταση στις τέχνες: Γνωριμία με τις εικαστικές δημιουργίες στην εξέλιξη του πολιτισμού	Να αναγνωρίζουν σημαντικά έργα-σταθμούς της ιστορίας της τέχνης.	Να αντιλαμβάνονται τα έργα-σταθμούς στην ιστορική χρονογραμμή και τις διαφοροποιήσεις της τέχνης σε κάθε εποχή.	Να γνωρίζουν την εξέλιξη και τις μεταβολές της εικαστικής δημιουργίας στον ιστορικό χρόνο και τους λόγους τέτοιου είδους αλλαγών.
	4.6. Μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη και χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα	Να αναγνωρίζουν σημαντικά έργα-σταθμούς της μοντέρνας και της σύγχρονης τέχνης.	Να μελετούν τη διαφορά της μοντέρνας και της σύγχρονης τέχνης μέσω της αισθητικής εμπειρίας τους και να αναγνωρίζουν τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους.	Να έχουν θετική προδιάθεση ως προς τα έργα μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης και να τα σχολιάζουν συνδέοντάς τα με τις (πιθανές) προθέσεις των καλλιτεχνών.
5ο: Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες και την κριτική έργων	5.1. Γνωριμία με απλούς όρους και έννοιες που αφορούν τα εικαστικά	Να χρησιμοποιούν απλούς όρους για να περιγράψουν εικαστικά έργα.	Να χρησιμοποιούν την εικαστική γλώσσα ώστε να διατυπώνουν αισθητικές κρίσεις και να περιγράψουν έργα, διευρύνοντας το λεξιλόγιό τους σε απλούς όρους και έννοιες.	Να χρησιμοποιούν επαρκές λεξιλόγιο και κατάλληλους όρους σε περιγραφές και παρουσιάσεις έργων.
	5.2. Περιγραφή, ερμηνεία και κριτική των έργων	Να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να αξιολογούν τα εικαστικά έργα, με βάση τα κριτήρια που προκύπτουν από τη δημιουργική εμπειρία τους.	Να αναλύουν έργα τέχνης και να τα ερμηνεύουν κριτικά μέσω της διεργασίας της σκέψης τους, ενεργοποιώντας τόσο την εμπειρική όσο και τη στοχαστική τους σκέψη.	Να περιγράφουν, να αναλύουν και να ερμηνεύουν έργα τέχνης διατυπώνοντας κρίσεις βάσει απλών επιχειρημάτων, να αναστοχάζονται πάνω στα έργα τους.
	5.3. Η τέχνη ως μίμηση: Η αναπαραστατική λειτουργία της τέχνης	Να αναγνωρίζουν την αναπαράσταση ως μια επιδίωξη στις εικαστικές τέχνες.	Να ερμηνεύουν και να αναλύουν έργα τέχνης, εικόνες και αντικείμενα του οπτικού πολιτισμού μέσω της αναπαράστασης.	Να κατανοούν τη λειτουργία της τέχνης ως προσπάθεια απόδοσης ή και ερμηνείας του ορατού κόσμου.
	5.4. Τέχνη και σύμβολα: Η συμβολική διάσταση στην τέχνη	Να αναγνωρίζουν απλά σύμβολα σε οικίες εικόνες.	Να κατανοούν ότι το σύμβολο είναι καθετί που περικλείει νόημα σε μια φαινομενικά απλουστευμένη μορφή που επιφέρει την αναγνώριση διαφόρων εννοιών στα έργα τέχνης και στις εικόνες του οπτικού πολιτισμού.	Να αναγνωρίζουν και να περιγράφουν τη χρήση συμβόλων στην τέχνη και τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό ενσωματώνοντάς τα στα έργα τους εμπρόθετα.
	5.5. Η τέχνη ως έκφραση ιδεών και συναισθημάτων	Να αναγνωρίζουν την έκφραση ιδεών και συναισθημάτων ως μια επιδίωξη στις	Να αντιλαμβάνονται στα έργα των καλλιτεχνών την αποτύπωση ιδεών και	Να κατανοούν και να εφαρμόζουν τη λειτουργία της τέχνης ως απόδοσης του

		εικαστικές τέχνες.	συναισθημάτων εξερευνώντας τον εσωτερικό τους κόσμο.	εσωτερικού, μη ορατού κόσμου.
	5.6. Η τέχνη και ο σκοπός της δημιουργίας: Τα κίνητρα των δημιουργών, οι λειτουργίες του έργου τέχνης	Να αρθρώνουν κρίσεις για τη σημασία της τέχνης στη ζωή των ανθρώπων.	Να κατανοούν τις λειτουργίες του έργου τέχνης, το νοηματικό του περιεχόμενο, καθώς και τους λόγους δημιουργίας του.	Να συνδέουν τη μορφή και το περιεχόμενο των έργων τέχνης με τα κίνητρα των δημιουργών, αλλά και τις λειτουργίες του έργου τέχνης.
	5.7. Σύνδεση των εικαστικών έργων με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο	Να κατανοούν τα έργα τέχνης σε σχέση με τις ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες.	Να αντιλαμβάνονται τον κοινωνικό ρόλο της τέχνης μέσω των εικόνων του οπτικού και υλικού πολιτισμού ως αποτύπωση του ιστορικού και πολιτισμικού πλαισίου.	Να συνδέουν τη μορφή και το περιεχόμενο των έργων τέχνης με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο.
6ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Απλά στοιχεία οπτικού γραμματισμού	6.1. Οπτικός πολιτισμός: Εικόνες από την καθημερινή οπτική εμπειρία των μαθητών/-τριών	Να αναγνωρίζουν τον ρόλο που παίζουν οι εικόνες στην καθημερινή μας ζωή.	Να αντιλαμβάνονται τη «δύναμη» των εικόνων και των αντικειμένων στον σύγχρονο πολιτισμό, να δέχονται οπτικά ερεθίσματα εικόνων και αντικειμένων από το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον τα οποία θα κατανοούν, αναλύουν, συγκρίνουν, συνθέτουν και αξιολογούν.	Να αξιοποιούν στα έργα τους αλλά και να προσεγγίζουν κριτικά εικόνες ή οπτικό υλικό από τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό.
	6.2. Υλικός πολιτισμός: Οι κοινωνικές και πολιτισμικές ιδέες στα αντικείμενα και ύλη	Να αναγνωρίζουν τη συναισθηματική αξία των αντικειμένων, καθώς και το πολιτισμικό τους νόημα.	Να αντιληφθούν την προσωπική και συναισθηματική αξία των αντικειμένων που τους/τις περιστοιχίζουν και να τα αποδίδουν εικαστικά στα έργα τους εκφράζοντας τι νιώθουν για αυτά.	Να αντιλαμβάνονται την προσωπική, συμβολική και συναισθηματική αξία αντικειμένων και να τα εντάσσουν ως αισθητικά αλλά και νοηματικά στοιχεία σε έργα τους.
	6.3. Η ανάγνωση των εικόνων	Να κατανοούν με ποιον τρόπο τα βασικά δομικά στοιχεία της εικόνας καθορίζουν το νόημά της.	Να αντιλαμβάνονται μέσω της ανάγνωσης των εικόνων το κρυφό συντακτικό τους και τα μηνύματα που επιθυμούν να περάσουν στο κοινό κάνοντας χρήση των μορφοπλαστικών στοιχείων που συμβάλλουν στη δομή, στο νόημα και στο περιεχόμενο της	Να περιγράφουν και να αναλύουν εικόνες (αναπαραστατικά έργα τέχνης ή οπτικά κείμενα) και να σχολιάζουν το τρόπο που παράγουν νόημα κάνοντας εφαρμογή και απλών στοιχείων πολυτροπικότητας.

			εικόνας.	
7ο: Η δημιουργική ιδέα και η εικαστική διερεύνηση: Επεξεργασία, εξέλιξη και διερεύνηση ιδεών μέσω της εικαστικής πράξης	7.1. Η σημασία της διαδικασίας στη δημιουργική πράξη	Να πειραματίζονται με διαφορετικές διαδικασίες δημιουργίας ενός έργου.	Να διερευνούν διαφορετικούς τρόπους εικαστικής δημιουργίας μιας ιδέας σε ατομικό ή ομαδοσυνεργατικό επίπεδο.	Να εξοικειώνονται με διαφορετικούς τρόπους και μέσα εξέλιξης μιας δημιουργικής ιδέας και να δίνουν έμφαση σε τέτοιες διαδικασίες μέσω καταγραφής αυτών, και αναστοχασμού.
	7.2. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Το εικαστικό σημειωματάριο (art sketchbook)	Να χρησιμοποιούν το εικαστικό σημειωματάριο με ποικίλους τρόπους, με σκοπό να εξελίσσουν μια δημιουργική ιδέα.	Να χρησιμοποιούν το εικαστικό σημειωματάριο για να καταγράφουν ιδέες (εικόνες ή κείμενα κ.λπ.), το οποίο βασίζεται στο προσωπικό μαθησιακό τους στυλ.	Να χρησιμοποιούν με επάρκεια εικαστικά σημειωματάρια ως μέσα καταγραφής, ανάπτυξης και εξερεύνησης ιδεών, καθώς και εικαστικών προσεγγίσεων που συνδέονται με αυτές.
	7.3. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Πορτφόλιο, μπλοκ, συλλογές εικόνων/έργων/ αντικειμένων, καθώς και εννοιολογικοί χάρτες	Να κάνουν χρήση εικαστικών εργαλείων με ποικίλους τρόπους για να εμπνευστούν και να διαμορφώσουν μια δημιουργική ιδέα.	Να κάνουν χρήση εικαστικών εργαλείων, όπως: πορτφόλιο, μπλοκ, συλλογές εικόνων/ έργων/ αντικειμένων και εννοιολογικών χαρτών, ώστε να διαχειρίζονται τις γνωστικές, μεταγνωστικές δεξιότητές τους για να καταστήσουν την καλλιτεχνική δημιουργία μέσο έρευνας και αναστοχασμού.	Να χρησιμοποιούν πορτφόλιο, μπλοκ, καθώς και συλλογές εικόνων/ έργων/ αντικειμένων και εννοιολογικούς χάρτες ως μέσα για να αντλήσουν έμπνευση, να αναστοχαστούν, ή να παρουσιάσουν τη δουλειά τους.
8ο: Τέχνη, αειφορία και περιβάλλον	8.1. Διερεύνηση της σχέσης ανθρώπου και περιβάλλοντος μέσω της τέχνης – Μορφές τέχνης που σχετίζονται με το περιβάλλον και με θέματα αειφορίας	Να γνωρίζουν εικαστικά έργα που διερευνούν τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον.	Να διερευνούν και να αναπτύξουν περιβαλλοντική συνείδηση μέσω της επαφής με έργα τέχνης σχετικής θεματολογίας και να δημιουργούν ανάλογα εικαστικά έργα αναπτύσσοντας παράλληλα κριτική σκέψη και αναστοχασμό.	Να ενισχύουν την οικολογική τους συνείδηση και ευαισθησία περιγράφοντας σχετικά έργα τέχνης, και με δικές τους, αντίστοιχες δημιουργίες.
	8.2. Πολιτιστική κληρονομιά και περιβάλλον	Να παρατηρούν και να περιγράφουν τη σχέση μνημείων πολιτισμικής κληρονομιάς με το περιβάλλον.	Να αντιλαμβάνονται ότι η πολιτιστική κληρονομιά είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, να επισκέπτονται	Να αντιλαμβάνονται στοιχεία του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος ως μέρους της πολιτισμικής κληρονομιάς και να εμπνέονται από αυτά στις εικαστικές τους δημιουργίες.

			πολιτιστικούς χώρους οι οποίοι δίνουν το έναυσμα για τη δημιουργία εικαστικών έργων.	
	8.3. Εικαστικές προσεγγίσεις στη σχέση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων	Να ευαισθητοποιούνται για διάφορα κοινωνικά ζητήματα και να εμπνέονται για τα έργα τους.	Να αποκτούν κοινωνικές αξίες, γνώσεις και ενδιαφέρον για ενεργό συμμετοχή στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω των εικαστικών δημιουργιών τους.	Να περιγράφουν και να σχολιάζουν έργα που εστιάζουν στη σχέση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων και να εμπνέονται από αυτά.
9ο: ΤΠΕ και εικαστική παιδεία	9.1. ΤΠΕ ως μοχλός ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων	Να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ σε απλά ομαδοσυνεργατικά πρότζεκτ εικαστικών.	Να κατανοούν ότι η σύγχρονη τέχνη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, σύμφωνα με την τεχνολογική εξέλιξη των συσκευών και των υλικών, συμβάλλοντας σε ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία.	Να εφαρμόζουν τρόπους αξιοποίησης των ΤΠΕ ως μοχλού ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων, π.χ. κατά τη διαδικασία συγκέντρωσης και επεξεργασίας πληροφοριών μέσω Η/Υ.
	9.2. Ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό	Να χρησιμοποιούν φυλλομετρητή για να πλοηγούνται σε επιλεγμένους διαδικτυακούς τόπους εικαστικών τεχνών.	Να χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες για την ψηφιακή πρόσβαση σε εικόνες, αντικείμενα και έργα τέχνης του οπτικού πολιτισμού από την παγκόσμια και τοπική πολιτιστική κληρονομιά.	Να αξιοποιούν την ψηφιακή πρόσβαση στις τέχνες και τον πολιτισμό στις δημιουργικές τους εργασίες, ενδυναμώνοντας τις ερευνητικές, μεταγνωστικές και τις ψηφιακές τους δεξιότητες.
	9.3. Παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία	Να χρησιμοποιούν απλά λογισμικά για τη δημιουργία έργων.	Να διαχειρίζονται προγράμματα ανοιχτού λογισμικού για την ψηφιακή επεξεργασία των εικόνων τους και να μαθαίνουν ομαδοσυνεργατικά να χρησιμοποιούν την τεχνική της κινούμενης εικόνας.	Να γνωρίζουν και να κάνουν δημιουργική χρήση απλών λογισμικών, όπως βασικά λογισμικά ψηφιακής ζωγραφικής, επεξεργασίας εικόνων ή και κινούμενης εικόνας.
10ο: Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών	10.1. Αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων μέσω της επαφής με την εικαστική δημιουργία	Να αναγνωρίζουν και να ονοματίζουν τα συναισθήματά τους με αφορμή εικαστικές δημιουργίες.	Να αντιλαμβάνονται ότι η εικαστική έκφραση δίνει τη δυνατότητα και τα μέσα για να κατανοήσουν τα συναισθήματα και τις γνώσεις τους ώστε μέσα από τις δημιουργίες τους να εκφράζουν σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα.	Να αναπτύξουν την ικανότητα αναγνώρισης, επεξεργασίας και διαχείρισης των συναισθημάτων τους μέσα από την προσωπική έκφραση και την επαφή με κατάλληλα για αυτόν τον σκοπό έργα τέχνης.

	10.2. Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης	Να αναγνωρίζουν τα συναισθήματα από τις διαφορετικές εκφράσεις προσώπου και τις στάσεις σώματος, στις εικαστικές αναπαραστάσεις και στη ζωή.	Να κατανοούν ότι η ενσυναίσθηση είναι η συναισθηματική ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου, να την αντιλαμβάνονται μέσω των έργων τέχνης, των εικόνων και των αντικειμένων του οπτικού πολιτισμού και να την εκφράζουν με το προσωπικό τους εικαστικό έργο.	Να αναπτύξουν την ενσυναίσθηση, και τον σεβασμό στην άποψη ή την «οπτική γωνία» των άλλων, μέσα από την επαφή με την τέχνη και τη δημιουργία.
	10.3. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων συνεργασίας και σύνθεσης απόψεων	Να αναπτύξουν θετική εικόνα για τον εαυτό τους μέσα από τη συνεργασία με άλλους.	Να αναπτύξουν μέσω κοινών εικαστικών πρότζεκτ και διαθεματικών προγραμμάτων κοινωνικές δεξιότητες, ικανότητες στη λήψη σωστών αποφάσεων μέσα από διάλογο και σεβασμό στην άποψη των άλλων.	Να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες στα εικαστικά.
	10.4. Καλλιέργεια θετικών κοινωνικών στάσεων μέσα από τις εικαστικές τέχνες	Να προτείνουν λύσεις για την εφαρμογή θετικών αξιών στην αλληλοεπίδρασή με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους στη σχολική τάξη ή τη σχολική κοινότητα μέσω των εικαστικών.	Να καλλιεργούν θετική στάση μέσω της τέχνης αναπτύσσοντας δεξιότητες συνεργασίας, πολυφωνία, αλληλεγγύη, αποδοχή του διαφορετικού, υπευθυνότητα, ανάληψη πρωτοβουλιών και αυτοπεποίθηση.	Να αναπτύξουν θετικές στάσεις, όπως η υπευθυνότητα, η συνεργατικότητα, το ενδιαφέρον για τους άλλους, καθώς και για κοινά ζητήματα, μέσα από την εικαστική πράξη και την επαφή με τις τέχνες.

Strands		
Δημιουργική πράξη:	Η συνάντηση με το έργο:	Σύνδεση με τη ζωή:
Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη	Αντίληψη, ερμηνεία και παραγωγή νοήματος μέσα από την απόκριση στην τέχνη	Συσχέτιση ιδεών και έργων με το πλαίσιο τους
Αφορά τη δημιουργική πράξη και εστιάζει στη διαδικασία επεξεργασίας και διερεύνησης νοημάτων, ιδεών, συναισθημάτων και μορφοπλαστικών λύσεων μέσα από την εικαστική δημιουργία. Προσεγγίζει και περιγράφει την εικαστική πράξη και την επαφή με τα μέσα και τα υλικά ως ενσώματη εξερεύνηση πλαστικών διατυπώσεων που	Εστιάζει στην αντίληψη, την παραγωγή νοήματος και την ερμηνεία σε σχέση με τις εικόνες και τα έργα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. Αφορά τη διαδικασία σχηματισμού και διατύπωσης αισθητικών και νοηματικών κρίσεων και αποκρίσεων στο έργο τέχνης αλλά και τις εικόνες από τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό, καθώς και	Αφορά τη σύνδεση της εικαστικής δημιουργίας διαχρονικά και συγχρονικά με το πλαίσιο της σε επίπεδο κοινωνικό, πολιτισμικό, ιστορικό. Εστιάζει στη σύνδεση νοημάτων, ιδεών και εικαστικών διατυπώσεων που αφορούν την καλλιτεχνική δημιουργία με το ευρύτερο περιβάλλον ή συγκεκριμένο τους και εν γένει την αμφίδρομη σχέση τέχνης και ζωής. Αφορά επίσης την επιρροή των τεχνών, της εικαστικής παιδείας και του οπτικού γραμματισμού στην ανάπτυξη θετικών κοινωνικών δεξιοτήτων,

<p>αφορούν βιώματα, ιδέες, ερεθίσματα και σκέψεις, δίνοντας έμφαση στη διαδικασία, από την αρχική σύλληψη ή έμπνευση, στην τελική διαμόρφωση μιας δημιουργικής ιδέας. Βασικό στοιχείο αναφοράς είναι ο στοχασμός εντός (κατά τη διάρκεια) της δημιουργικής πράξης.²</p> <p><i>Συσχετίζεται με τον πρώτο strand/ «μίτο» της βαθμίδας του Γυμνασίου.</i></p> <p>² βλ. Όρο reflection in action σύμφωνα με τον Schon - Schön, D. A. (1987) «Educating the reflective practitioner: toward a new design for teaching and learning in the professions». San Francisco: Jossey-Bass.</p>	<p>τον αναστοχασμό πάνω στα έργα αλλά και τις δημιουργικές διαδικασίες των μαθητών/-τριών.</p> <p><i>Συσχετίζεται με τον δεύτερο strand/ «μίτο» της βαθμίδας του Γυμνασίου</i></p>	<p>αξιών και στάσεων.</p> <p><i>Συσχετίζεται με τον τρίτο strand/ «μίτο» της βαθμίδας του Γυμνασίου</i></p>
--	--	---

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες		
	Strands		
	Δημιουργική πράξη:	Η συνάντηση με το έργο	Σύνδεση με τη ζωή:
	Παραγωγή μορφών και νοημάτων μέσα από την εικαστική πράξη	Αντίληψη, ερμηνεία και απόκριση στις εικαστικές τέχνες	Συσχέτιση ιδεών, νοημάτων και έργων με το πλαίσιο τους
<p>1ο Θεματικό Πεδίο: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, υλικά, μέσα και τεχνικές</p>	<p>1.1 Το εικαστικό εργαστήριο</p> <p>1.2 Το σχέδιο, απλές τεχνικές και τα υλικά σχεδίου</p> <p>1.3 Η ζωγραφική, απλές τεχνικές και τα υλικά ζωγραφικής</p> <p>1.4 Η γλυπτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της</p> <p>1.5 Η χαρακτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της</p> <p>1.6 Εγκαταστάσεις - Installations.</p> <p>Δισδιάστατες και τρισδιάστατες κατασκευές.</p> <p>Συναρμολογήσεις τρισδιάστατων αντικειμένων – Assemblages</p> <p>1.7 Εφαρμοσμένες τέχνες</p> <p>1.8 Ψηφιακές μορφές τέχνης</p> <p>1.9 Οι εικαστικές δράσεις</p> <p>1.10 Τα δημιουργικά επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών</p>		
<p>2ο Θεματικό Πεδίο: Τα μορφικά και δομικά στοιχεία</p>	<p>2.1 Σημείο – Γραμμή</p> <p>2.2 Σχήμα – Φόρμα</p> <p>2.3 Φως – Τονικότητα – Φωτοσκίαση</p> <p>2.4 Χρώμα</p> <p>2.5 Υφή – Ματιέρα</p> <p>2.6 Κλίμακες – Αναλογίες – Σύγκριση μεγεθών</p> <p>2.7 Δομή – Σύθεση: Ισορροπία, Αντίθεση, Ρυθμός – Μοτίβο</p> <p>2.8 Όγκος – βάθος – Χώρος</p> <p>2.9 Χρόνος – Κίνηση</p> <p>2.10 Λέξεις – Ήχοι</p>		
<p>3ο Θεματικό Πεδίο: Θέματα, περιεχόμενο και νόημα</p>	<p>3.1 Διάκριση θέματος και νοηματικού περιεχομένου</p> <p>3.2 Θέματα εκ του φυσικού: Παρατήρηση απλών αντικειμένων και φυσικών μορφών</p> <p>3.3 Θέματα από φαντασία / μνήμη</p> <p>3.4 Θέματα εικαστικών τεχνών: Πορτρέτο, ανθρώπινη φιγούρα, τοπίο, νεκρή φύση</p> <p>3.5 Αφήγηση και ιστορίες</p>		

	<p>3.6 Καθημερινές εμπειρίες και βιώματα</p> <p>3.7 Αυτοεικόνα, ταυτότητα και ετερότητα</p> <p>3.8 Τόπος – Χώρος ως θέμα: Ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον</p> <p>3.9 Θέματα σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα</p> <p>3.10 Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά</p> <p>3.11 Θέματα σχετικά με τις σχολικές και τοπικές εορτές.</p> <p>3.12 Θέματα από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο</p> <p>3.13 Χιούμορ και εικόνα</p>
4ο Θεματικό Πεδίο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Έργα τέχνης και δημιουργοί	<p>4.1 Η άμεση εμπειρία με το αυθεντικό έργο τέχνης: Επαφή με την τέχνη στα μουσεία και τον δημόσιο χώρο</p> <p>4.2 Επαφή με το έργο τέχνης μέσω ΤΠΕ, επισκέψεις σε ψηφιακά/εικονικά μουσεία</p> <p>4.3 Η τέχνη και η κοινωνία</p> <p>4.4 Διαχρονικές πλευρές της τέχνης: Συγκριτική προσέγγιση ζητημάτων που εμφανίζονται διαχρονικά στην ιστορία της τέχνης</p> <p>4.5 Η ιστορική διάσταση στις τέχνες: Γνωριμία με τις εικαστικές δημιουργίες στην εξέλιξη του πολιτισμού</p> <p>4.6 Μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη και χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα</p>
5ο Θεματικό Πεδίο: Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες και την κριτική έργων	<p>5.1 Γνωριμία με απλούς όρους και έννοιες που αφορούν τα εικαστικά</p> <p>5.2 Περιγραφή, ερμηνεία και κριτική των έργων</p> <p>5.3 Η τέχνη ως μίμηση: Η αναπαραστατική λειτουργία της τέχνης</p> <p>5.4 Τέχνη και σύμβολα: Η συμβολική διάσταση στην τέχνη</p> <p>5.5 Η τέχνη ως έκφραση ιδεών και συναισθημάτων</p> <p>5.6 Η τέχνη και ο σκοπός της δημιουργίας: Τα κίνητρα των δημιουργών, οι λειτουργίες του έργου τέχνης</p> <p>5.7 Σύνδεση των εικαστικών έργων με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο</p>
6ο Θεματικό Πεδίο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Απλά στοιχεία οπτικού γραμματισμού	<p>6.1 Οπτικός πολιτισμός: Εικόνες από την καθημερινή οπτική εμπειρία των μαθητών/-τριών</p> <p>6.2 Υλικός πολιτισμός: Οι κοινωνικές και πολιτισμικές ιδέες στα αντικείμενα και ύλη</p> <p>6.3 Η ανάγνωση των εικόνων</p>
7ο Θεματικό Πεδίο: Η δημιουργική ιδέα και εικαστική διερεύνηση: Επεξεργασία, εξέλιξη και διερεύνηση ιδεών μέσω της εικαστικής πράξης	<p>7.1 Η σημασία της διαδικασίας στη δημιουργική πράξη</p> <p>7.2 Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: το εικαστικό σημειωματάρι (art sketchbook)</p> <p>7.3 Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Πορτφόλιο, μπλοκ, συλλογές εικόνων/έργων/αντικειμένων, καθώς και εννοιολογικοί χάρτες</p>
8ο Θεματικό Πεδίο: Τέχνη, αειφορία και περιβάλλον	<p>8.1 Διερεύνηση της σχέσης ανθρώπου και περιβάλλοντος μέσω της τέχνης – Μορφές τέχνης που σχετίζονται με το περιβάλλον και με θέματα αειφορίας</p> <p>8.2 Πολιτιστική κληρονομιά και περιβάλλον</p> <p>8.3 Εικαστικές προσεγγίσεις στη σχέση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων</p>
9ο Θεματικό Πεδίο: ΤΠΕ και εικαστική παιδεία	<p>9.1 ΤΠΕ ως μοχλός ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων</p> <p>9.2 Ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό</p> <p>9.3 Παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία</p>
10ο Θεματικό Πεδίο: Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών	<p>10.1 Αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων μέσω της επαφής με την εικαστική δημιουργία</p> <p>10.2 Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης</p> <p>10.3 Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων συνεργασίας και σύνθεσης απόψεων</p> <p>10.4 Καλλιέργεια θετικών κοινωνικών στάσεων μέσα από τις εικαστικές τέχνες</p>

B2. Αναλυτική Απεικόνιση του Προγράμματος Σπουδών

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ – Α', Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση να:
1ο: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, υλικά, μέσα και τεχνικές	1.1. Το εικαστικό εργαστήριο	<ul style="list-style-type: none"> • Χειρίζονται με ασφάλεια τα εικαστικά υλικά και τα εργαλεία σε απλές καλλιτεχνικές διαδικασίες. • Συμμετέχουν στην οργάνωση και τακτοποίηση των υλικών στη σχολική αίθουσα/ εργαστήριο. • Αναγνωρίζουν ότι η χρήση των υλικών και εργαλείων, καθώς και η διαμόρφωση του χώρου επηρεάζουν τη δημιουργία του έργου.
	1.2. Το σχέδιο, απλές τεχνικές και τα υλικά σχεδίου	<ul style="list-style-type: none"> • Πειραματίζονται με τα βασικά υλικά σχεδίου (μολύβι, κάρβουνο, μαρκαδόροι, χρωματιστά μολύβια). • Αναγνωρίζουν τις βασικές ιδιότητες των σχεδιαστικών υλικών. • Χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια τα σχεδιαστικά υλικά. • Συντονίζουν σταδιακά την κίνηση του χεριού τους με το βλέμμα τους. • Εξερευνούν τις απτικές και σχεδιαστικές ικανότητές τους. • Παρατηρούν τον τρόπο που λειτουργούν τα σχεδιαστικά υλικά στο χαρτί. • Χειρίζονται τα βασικά σχεδιαστικά υλικά με συγκεκριμένο σχεδιαστικό στόχο. • Υλοποιούν τα δισδιάστατα σχέδια σε τρισδιάστατες κατασκευές.
	1.3. Η ζωγραφική, απλές τεχνικές και τα υλικά ζωγραφικής	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη ζωγραφική ως μορφή εικαστικών τεχνών. • Γνωρίζουν τα βασικά υλικά ζωγραφικής. • Αναγνωρίζουν τις διαφορετικές ιδιότητες των υδατοδιαλυτών υλικών. • Χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια τα πινέλα και τα υδατοδιαλυτά χρώματα. • Χειρίζονται τα βασικά υλικά ζωγραφικής για συγκεκριμένο εκφραστικό στόχο.
	1.4. Η γλυπτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη γλυπτική ως μορφή τέχνης. • Εξερευνούν το ζυμάρι, την πλαστελίνη και τον πηλό ως υλικά γλυπτικής. • Πειραματίζονται και δημιουργούν ανάγλυφα σχέδια σε υλικό πλασίματος. • Δημιουργούν απλά στερεομετρικά σχήματα (κύβο, σφαίρα) με υλικό πλασίματος. • Πειραματίζονται και δημιουργούν έργα με την αφαιρετική μέθοδο σε μαλακό υλικό. • Δημιουργούν απλά καλούπια με πηλό για ανάγλυφες συνθέσεις.
	1.5. Η χαρακτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη χαρακτική ως μορφή τέχνης. • Χρησιμοποιούν απλές τεχνικές μονοτυπίας. • Χρησιμοποιούν απλές τεχνικές εκτύπωσης πολλαπλών αντιτύπων. • Αναγνωρίζουν τα βασικά υλικά και τις τεχνικές χαρακτικής. • Πειραματίζονται με απλές μεθόδους εκτύπωσης. • Πειραματίζονται και δημιουργούν έργα με τεχνικές τυπώματος. • Αναγνωρίζουν τον αρνητικό και θετικό χώρο σε ένα χαρακτικό. • Μετατρέπουν απλά σχέδιά τους σε έργα με τεχνικές εκτύπωσης.

	1.6. Εγκαταστάσεις – Installations Δισδιάστατες και τρισδιάστατες κατασκευές Συναρμολογήσεις τρισδιάστατων αντικειμένων – Assemblages	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη σημασία της χρήσης διαφόρων υλικών ως εκφραστικού υλικού στα εικαστικά. • Αναπτύσσουν ικανότητες διαχείρισης των υλικών κατασκευής. • Εξερευνούν τα χαρακτηριστικά διαφόρων υλικών για τη δυνατότητα δημιουργίας μιας κατασκευαστικής δομής. • Εξερευνούν πώς τα διάφορα υλικά και αντικείμενα μπορούν να ενωθούν μεταξύ τους. • Μαθαίνουν βασικές τεχνικές δημιουργίας μακέτας. • Φαντάζονται και μετατρέπουν μια εικόνα σε κατασκευή.
	1.7. Εφαρμοσμένες τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τις εφαρμοσμένες τέχνες και τα επαγγέλματα. • Εξοικειώνονται με τη διαδικασία της ύφανσης. • Συνδέουν την εφαρμοσμένη τέχνη της υφαντικής με τις αξίες και τις πεποιθήσεις κάθε πολιτισμικής ομάδας. • Αντιλαμβάνονται την ταυτότητα των αντικειμένων μέσα από την ετικέτα ή το περιτύλιγμά τους. • Ερευνούν τον σχεδιασμό από ετικέτες αγαπημένων προϊόντων. • Φαντάζονται και δημιουργούν μια ετικέτα για ένα αγαπημένο προϊόν. • Γνωρίζουν τα κόμικς ως εφαρμοσμένη μαζική τέχνη.
	1.8. Οι ψηφιακές μορφές τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τις βασικές μορφές ψηφιακών τεχνών. • Χειρίζονται μια φωτογραφική μηχανή, το τάμπλετ ή την κάμερα. • Πειραματίζονται με τη φωτογραφία. • Καδράρουν το θέμα που επιλέγουν να φωτογραφίσουν. • Πειραματίζονται με μικρά βίντεο. • Παρουσιάζουν και εξηγούν τις φωτογραφίες και τα βίντεο τους. • Προεκτείνουν τις δημιουργικές τους ιδέες με μέσο τη φωτογραφία και το βίντεο.
	1.9. Οι εικαστικές δράσεις (περιβαλλοντικές/ κοινωνικές παρεμβάσεις, χάπενινγκ, περφόρμανς κ.ά.)	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται με ποιον τρόπο ένα εικαστικό έργο επηρεάζει τη ζωή σε μια κοινότητα. • Ερευνούν και καταγράφουν ένα κοινωνικό πρόβλημα στα πλαίσια της σχολικής κοινότητας. • Οργανώνουν μια εικαστική παρέμβαση στη σχολική κοινότητα.
	1.10. Τα δημιουργικά επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τα επαγγέλματα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών και τον τρόπο εργασίας των καλλιτεχνών. • Γνωρίζουν τις εφαρμογές των εικαστικών τεχνών στη σύγχρονη ζωή, στη χαρακτηριστική τέχνη στη σύγχρονη εποχή (π.χ. τυπογραφία). • Αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς χώρους και τρόπους εργασίας. • Αναγνωρίζουν τον κοινωνικό ρόλο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. • Ερευνούν την ιστορική εξέλιξη των καλλιτεχνικών επαγγελμάτων.
2ο: Τα μορφικά και δομικά στοιχεία	2.1. Σημείο – Γραμμή	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν το σημείο και τη γραμμή ως βασικές μορφές στο εικαστικό έργο. • Παρατηρούν και αναγνωρίζουν στο φυσικό και στο κατασκευασμένο περιβάλλον μορφές που μοιάζουν με σημεία και γραμμές (π.χ. γραμμές τρένων, στύλοι ρεύματος). • Συνθέτουν ποικίλες γραμμές και σημεία στα έργα τους.

	2.2. Σχήμα – Φόρμα	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την έννοια του περιγράμματος και του σχήματος στα έργα. • Σχεδιάζουν περιγράμματα αντικειμένων. • Παρατηρούν και ονοματίζουν τα βασικά σχήματα. • Αναγνωρίζουν οπτική ομοιότητα σε μορφές της φύσης και του κατασκευασμένου περιβάλλοντος με απλά γεωμετρικά σχήματα.
	2.3. Φως – Τονικότητα – Φωτοσκίαση	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούν το φως και τις σκιές που δημιουργούν τα αντικείμενα. • Αναγνωρίζουν το σχήμα της σκιάς των αντικειμένων. • Συγκρίνουν τους διαφορετικούς τρόπους που η μορφή του αντικειμένου αναδεικνύει τη φωτοσκίασή του. • Αντιλαμβάνονται τη σκιά ενός αντικειμένου ως παράγωγο του φωτός. • Χρησιμοποιούν τα υλικά σχεδίου για να σχεδιάσουν τα αντικείμενα και τις σκιές τους.
	2.4. Χρώμα	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν τα πινέλα και ελέγχουν την κίνηση του χεριού τους για τον χρωματισμό επιφανειών στα έργα τους. • Χρησιμοποιούν την παλέτα για να αναμειγνύουν τα χρώματα. • Αναγνωρίζουν και χρησιμοποιούν μια ποικιλία διαφορετικών χρωμάτων σε απόχρωση, τονικότητα και ένταση. • Ονοματίζουν και χρησιμοποιούν τα βασικά και τα συμπληρωματικά χρώματα. • Ονοματίζουν και χρησιμοποιούν τα ζεστά και ψυχρά χρώματα. • Συνδέουν έργα διαφορετικών χρωμάτων με διαφορετικά συναισθήματα και ψυχικές διαθέσεις. • Χρησιμοποιούν ένα απλό υπολογιστικό πρόγραμμα ζωγραφικής για να πειραματιστούν με τα χρώματα. • Παρατηρούν χρώματα στο περιβάλλον και διακρίνουν λεπτές διαφοροποιήσεις χρωμάτων. • Χρησιμοποιούν το χρώμα για να παρουσιάσουν θέματα της φαντασίας και από την προσωπική τους ζωή. • Αναγνωρίζουν τη συμβολική σημασία των χρωμάτων σε οικείες εικόνες και έργα τέχνης.
	2.5. Υφή – Ματιέρα	<ul style="list-style-type: none"> • Διακρίνουν και ονομάζουν διαφορετικές υφές σε αντικείμενα και έργα. • Διακρίνουν και ονομάζουν διαφορετικές υφές των εικαστικών υλικών (πηλό, πέτρα). • Αναγνωρίζουν την ψευδαίσθηση της υφής σε ζωγραφικά έργα. • Δημιουργούν έργα με πειραματισμούς σε υφές.
	2.6. Κλίμακες – Αναλογίες – Σύγκριση μεγεθών	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τις έννοιες μέγεθος και κλίμακα σε εικόνες και αντικείμενα. • Αναγνωρίζουν την έννοια της κλίμακας ως τον συναισθηματικό αντίκτυπο του μεγέθους ενός πράγματος, σε σχέση με το μέγεθος του ανθρώπου. • Συσχετίζουν τα μεγέθη διαφορετικών μερών ενός αντικειμένου ή του ανθρώπινου σώματος. • Φαντάζονται ένα μικρό αντικείμενο ως μνημειώδες γλυπτό.
	2.7. Δομή – Σύνοψη:	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται και περιγράφουν σε ένα εικαστικό έργο τους ρυθμούς και τα μοτίβα.

	Ισορροπία, αντίθεση, ρυθμός – Μοτίβο	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιστοιχούν έννοιες όπως η επανάληψη, ο ρυθμός, με τις ρουτίνες του τρόπου ζωής του ανθρώπου. • Περιγράφουν τη δομή των φυσικών μορφών με όρους ενότητας, επανάληψης, ποικιλίας, αντίθεσης, ισορροπίας. • Αναγνωρίζουν το μοτίβο ως διακοσμητικό στοιχείο σε έργα. • Δημιουργούν έργα με συνθέσεις από διαφορετικά μοτίβα.
	2.8. Όγκος – Βάθος – Χώρος	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν την ψευδαίσθηση του τρισδιάστατου χώρου στη ζωγραφική ως μια επιδίωξη ενός δεξιόταχνη καλλιτέχνη. • Αντιλαμβάνονται την περίοπτη οπτική σε ένα γλυπτό ως σημαντική παράμετρο στην αισθητική απόλαυση του γλυπτού. • Φαντάζονται πώς φαίνεται ένα γλυπτό από μια διαφορετική γωνία. • Αντιλαμβάνονται το φόντο σε αντιδιαστολή με το θέμα σε ένα έργο.
	2.9. Χρόνος – Κίνηση	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν με ποιον τρόπο η κίνηση της χειρονομίας αποτυπώνεται σε ένα έργο. • Αναγνωρίζουν τις βασικές τεχνικές αλληλουχίας γεγονότων και κίνησης στα κόμικς. • Αντιλαμβάνονται τη χρονική αλληλουχία σε βίντεο και ταινίες. • Φαντάζονται μία απλή ιστορία σε βίντεο ή κόμικς.
	2.10. Λέξεις – Ήχοι	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν με ποιον τρόπο παράγεται ο ήχος σε εικαστικά έργα. • Αναγνωρίζουν πως οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν κείμενα και λέξεις στα έργα τους με σκοπό να ανακινήσουν συναισθήματα. • Αναγνωρίζουν πώς παράγεται ο ήχος με σύμβολα σε εικονογραφικές αφηγήσεις (κόμικς). • Αναγνωρίζουν τον ρόλο του κειμένου σε αφίσες και διαφημίσεις. • Φαντάζονται και μετατρέπουν τους ήχους σε εικόνες. • Αναγνωρίζουν τις ομοιότητες ανάμεσα στη μουσική και τις εικαστικές τέχνες.
3ο: Θέματα, περιεχόμενο και νόημα	3.1. Διάκριση θέματος και νοηματικού περιεχομένου	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν το θέμα των έργων τέχνης. • Αναγνωρίζουν το νόημα έργων σε σχέση με τη συναισθηματική απόκριση που έχουν σε αυτά.
	3.2. Θέματα εκ του φυσικού: Παρατήρηση απλών αντικειμένων και φυσικών μορφών	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη ζωγραφική εκ του φυσικού ως μια σημαντική δημιουργική δραστηριότητα των καλλιτεχνών. • Παρατηρούν και αναγνωρίζουν λεπτομέρειες και μορφικές ποιότητες σε θέματα εκ του φυσικού. • Περιγράφουν λεπτομέρειες και μορφικές ποιότητες σε αντικείμενα εκ του φυσικού. • Χρησιμοποιούν απλά μορφικά στοιχεία για να αποτυπώσουν τις λεπτομέρειες των μορφικών ποιότητων που παρατηρούν.
	3.3. Θέματα από τη φαντασία / μνήμη	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν δημοφιλή θέματα φαντασίας που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες. • Συνδέουν έργα και εικόνες της φαντασίας με καλλιτεχνικούς σκοπούς και πολιτισμικές αξίες. • Επινόουν και δημιουργούν φανταστικές εικόνες. • Δημιουργούν έργα εμπνευσμένα από αναμνήσεις και σημαντικά γεγονότα.

		<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη μνήμη ως ένα σημαντικό θέμα των εικαστικών καλλιτεχνών. • Χρησιμοποιούν τη στρατηγική της υπερβολής για τη δημιουργία φανταστικών εικόνων.
	3.4. Θέματα εικαστικών τεχνών: Πορτρέτο, τοπίο, νεκρή φύση	<ul style="list-style-type: none"> • Εξοικειώνονται και αναγνωρίζουν διάφορα δημοφιλή θέματα εικαστικών τεχνών, όπως η νεκρή φύση, το πορτρέτο, το τοπίο κ.ά. • Συνδέουν τα διάφορα δημοφιλή θέματα εικαστικών τεχνών με εκφραστικούς σκοπούς. • Κατανοούν απλά σύμβολα που χρησιμοποιούν οι καλλιτέχνες στη νεκρή φύση. • Δημιουργούν έργα με έμπνευση από τα δημοφιλή θέματα εικαστικών τεχνών.
	3.5. Αφήγηση και ιστορίες	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν έννοιες όπως παραμύθι, μύθος και μυθολογία. • Αναγνωρίζουν έργα και εικόνες που αναφέρονται σε μύθους και στη μυθολογία. • Δημιουργούν έργα εμπνευσμένα από θέματα με ιστορίες, μύθους, ποιήματα, τραγούδια κ.ά. • Δημιουργούν έργα για τα στιγμιότυπα μιας ιστορίας.
	3.6. Καθημερινές εμπειρίες και βιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τις καθημερινές εμπειρίες ως πηγή έμπνευσης σε έργα καλλιτεχνών. • Επιλέγουν και εμπνέονται από γεγονότα της καθημερινότητάς τους. • Αναγνωρίζουν τον συμβολισμό των καθημερινών αντικειμένων σε εικαστικά έργα. • Αναγνωρίζουν είδη εικαστικών τεχνών που παρουσιάζουν όψεις της καθημερινής εμπειρίας των καλλιτεχνών (π.χ. νεκρή φύση, αστικά τοπία). • Δημιουργούν έργα με αφορμή τις καθημερινές τους εμπειρίες.
	3.7. Αυτοεικόνα, ταυτότητα και ετερότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη βιογραφία των καλλιτεχνών, καθώς και κάποια σημαντικά γεγονότα της ζωής τους ως αφορμή για τη δημιουργία έργου. • Εκφράζουν στα έργα τους συναισθήματα και σκέψεις για τον εαυτό τους και τον άλλο. • Συνδέουν έργα και εικόνες της τοπικής ιστορίας ή την τρέχουσα επικαιρότητα με την οικογενειακή ιστορία. • Εμπνέονται από ιστορίες βιογραφίας. • Αναγνωρίζουν τα σύμβολα που αναφέρονται σε όψεις της συλλογικής ταυτότητας (π.χ. σημαίες, οικόσημα, τρόπαια). • Επινόουν σύμβολα ταυτοτήτων.
	3.8. Τόπος – Χώρος: Ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν με ποιον τρόπο τα χαρακτηριστικά ενός τόπου επηρεάζουν το έργο ενός καλλιτέχνη. • Αναγνωρίζουν τις επιλογές των καλλιτεχνών σε υλικά και καλλιτεχνικές τεχνικές που συνδέονται με συγκεκριμένους τόπους και γεωγραφικές μορφολογίες. • Αναγνωρίζουν αρχιτεκτονικές μορφές του τοπικού πολιτισμικού πλαισίου. • Κατανοούν και αναγνωρίζουν την έννοια του στερεοτύπου στις αναπαραστάσεις ενός τόπου. • Δημιουργούν έργα που παρουσιάζουν όψεις του ανθρωπογενούς και φυσικού περιβάλλοντος.
	3.9. Θέματα σχετικά με την κοινωνική	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν θέματα της κοινωνικής πραγματικότητας ως πηγή έμπνευσης για τους εικαστικούς καλλιτέχνες. • Δημιουργούν έργα με αφορμή κοινωνικά προβλήματα από

	πραγματικότητα	την τοπική κοινότητα.
	3.10. Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν σημαντικές εικόνες και έργα της ελληνικής πολιτισμικής παράδοσης. • Γνωρίζουν σημαντικά έργα της ελληνικής και παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς. • Δημιουργούν έργα με αφορμή την ελληνική και παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά. • Διακρίνουν διάφορα εικαστικά έργα από διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια. • Ερευνούν και καταγράφουν ιδέες και αξίες που συνδέονται με την ελληνική και την παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά.
	3.11. Θέματα σχετικά με τις σχολικές και τοπικές εορτές	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τη σημασία των πολιτιστικών εκδηλώσεων του σχολείου και της τοπικής κοινότητας. • Συμμετέχουν σε βιωματικές εικαστικές δράσεις που εντάσσονται στα πλαίσια πολιτισμικών, ιστορικών/ εθνικών και θρησκευτικών εκδηλώσεων.
	3.12. Θέματα από τη μαζική / ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> • Εμπνέονται από εικόνες της μαζικής/ποπ κουλτούρας. • Ανακαλύπτουν νοήματα σε εικόνες της μαζικής/ποπ κουλτούρας. • Αναγνωρίζουν τις προσωπικές τους προτιμήσεις σε εικόνες της μαζικής/ ποπ κουλτούρας.
	3.13. Χιούμορ και εικόνα	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν έννοιες όπως γελοιογραφία, καρικατούρα και σάτιρα. • Αναγνωρίζουν και ονοματίζουν είδη εφαρμοσμένων τεχνών, όπως η γελοιογραφία. • Αναγνωρίζουν έργα που παρουσιάζουν τον ανθρωπομορφισμό. • Αναγνωρίζουν την υπερβολή στην καρικατούρα ως δημιουργική στρατηγική που προκαλεί γέλιο. • Κατανοούν την έκπληξη ως ένα βασικό συναίσθημα που προκαλείται σε χιουμοριστικές εικόνες. • Δημιουργούν έργα με χιουμοριστικό περιεχόμενο.
4ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Έργα τέχνης και δημιουργοί	4.1. Η άμεση εμπειρία με το αυθεντικό έργο τέχνης: Επαφή με την τέχνη στα μουσεία και τον δημόσιο χώρο	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τα μουσεία και τον σκοπό ύπαρξής τους. • Εξηγούν τι είναι ένα μουσείο τέχνης. • Αναγνωρίζουν τον ρόλο και τις ευθύνες των ανθρώπων που εργάζονται σε μουσεία. • Αναλύουν με ποιον τρόπο τα έργα που εκτίθενται σε μουσεία συμβάλλουν στην ευημερία της κοινωνίας. • Αναγνωρίζουν τις διαφορές που έχει το αυθεντικό έργο τέχνης με την ανατύπωσή του.
	4.2. Επαφή με το έργο τέχνης μέσω ΤΠΕ, επισκέψεις σε ψηφιακά /εικονικά μουσεία	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τα μεγάλα μουσεία της παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς σε ψηφιακούς τόπους. • Αξιοποιούν τις πληροφορίες που παίρνουν από εικονικά μουσεία σε ομαδοσυνεργατικές εργασίες.
	4.3. Η τέχνη και η κοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τους διαφορετικούς λόγους που οι άνθρωποι από διαφορετικά μέρη και χρονικές περιόδους έχουν δημιουργήσει έργα. • Δημιουργούν έργα τα οποία καλύπτουν κάποια ανάγκη του ανθρώπου. • Εκτιμούν την τέχνη διαφορετικών λαών και πολιτισμών.
		<ul style="list-style-type: none"> • Εξοικειώνονται και αναγνωρίζουν έργα τέχνης που

	4.4. Διαχρονικές πλευρές της τέχνης: Συγκριτική προσέγγιση ζητημάτων που εμφανίζονται διαχρονικά στην ιστορία της τέχνης	<p>παρουσιάζουν διαχρονικές αξίες και ζητήματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τους διαφορετικούς τρόπους που οι καλλιτέχνες επεξεργάζονται και παρουσιάζουν τις διαχρονικές έννοιες και αξίες. • Δημιουργούν έργα εμπνευσμένα από διαχρονικές αξίες και ζητήματα.
	4.5. Η ιστορική διάσταση στην τέχνη: Γνωριμία με τις εικαστικές δημιουργίες στην εξέλιξη του πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν σημαντικά έργα- σταθμούς στην ιστορία της τέχνης. • Συνδέουν την ύπαρξη της τέχνης με την ιστορία της ανθρωπότητας από καταβολής του κόσμου. • Δημιουργούν έργα εμπνευσμένα από σημαντικά έργα-σταθμούς στην ιστορία της τέχνης.
	4.6. Μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη και χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν σημαντικά έργα- σταθμούς της μοντέρνας και της σύγχρονης τέχνης. • Συγκρίνουν και κατανοούν τις βασικές διαφορές σε έργα μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης. • Αντιλαμβάνονται την έννοια του αυθεντικού και του μοναδικού έργου τέχνης.
5ο: Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες και την κριτική έργων	5.1. Γνωριμία με απλούς όρους και έννοιες που αφορούν τα εικαστικά	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν απλούς όρους για να περιγράψουν εικαστικά έργα. • Κατανοούν και αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά του έργου που καθορίζουν την πρωτοτυπία και την αυθεντικότητα. • Αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά που καθορίζουν τη δεξιότητα.
	5.2. Περιγραφή, ερμηνεία και κριτική των έργων	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν απλό λεξιλόγιο για να περιγράψουν τις προσωπικές τους προτιμήσεις σε έργα τέχνης. • Χρησιμοποιούν απλούς όρους για να περιγράψουν τα μορφικά στοιχεία στα έργα τους. • Συμμετέχουν σε συζητήσεις για τα έργα των συμμαθητών/-τριών τους. • Περιγράφουν, ερμηνεύουν και αξιολογούν τα εικαστικά έργα με βάση κριτήρια που προκύπτουν από τη δημιουργική εμπειρία τους. • Περιγράφουν τα στάδια δημιουργίας ενός έργου. • Προβαίνουν σε απλές ερμηνείες των έργων. • Παρατηρούν και περιγράφουν τα έργα τους, τα έργα των συμμαθητών/-τριών τους και των καλλιτεχνών. • Εκφράζουν τις προσωπικές τους προτιμήσεις στα έργα τέχνης.
	5.3. Η τέχνη ως μίμηση: Η αναπαραστατική λειτουργία της τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν το θέμα μιας αναπαραστατικής εικόνας ή έργου. • Αναγνωρίζουν την αναπαράσταση ως μια επιδίωξη στις εικαστικές τέχνες. • Αναγνωρίζουν τη δεξιότητα ως μια ικανότητα των καλλιτεχνών στα αναπαραστατικά έργα.
	5.4. Τέχνη και σύμβολα: Η συμβολική διάσταση στην τέχνη	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν την έννοια του συμβόλου σε εικόνες και έργα. • Αναγνωρίζουν απλά σύμβολα σε οικείες εικόνες. • Αναγνωρίζουν στα έργα τους μορφές που χρησιμοποιούνται ως προσωπικά σύμβολα ιδεών. • Ερευνούν τη συμβολική σημασία μορφών σε έργα πολιτισμικής κληρονομιάς.
	5.5. Η τέχνη ως έκφραση	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν την έκφραση ιδεών και συναισθημάτων ως μια επιδίωξη στις εικαστικές τέχνες.

	ιδεών και συναισθημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν τις προσωπικές τους προτιμήσεις στα έργα. • Αναγνωρίζουν συγκεκριμένες μορφές ως έκφραση συναισθημάτων. • Δημιουργούν έργα με σκοπό να εκφράσουν συναισθήματα και ιδέες.
	5.6. Η τέχνη και ο σκοπός της δημιουργίας: Τα κίνητρα των δημιουργών, οι λειτουργίες του έργου τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τον σκοπό για τον οποίο έγινε ένα έργο. • Αρθρώνουν κρίσεις για τη σημασία της τέχνης στη ζωή των ανθρώπων. • Αναστοχάζονται στα έργα τους για τις προσωπικές τους επιδιώξεις σε αυτά.
	5.7. Σύνδεση των εικαστικών έργων με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τα έργα τέχνης σε σχέση με τις ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες. • Εμπνέονται και δημιουργούν έργα που αποτυπώνουν τα χαρακτηριστικά της εποχής που ζουν.
6ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Απλά στοιχεία οπτικού γραμματισμού	6.1. Οπτικός πολιτισμός: Εικόνες από την καθημερινή οπτική εμπειρία των μαθητών/-τριών	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τον ρόλο που παίζουν οι εικόνες στην καθημερινή μας ζωή. • Διακρίνουν διαφορετικά είδη εικόνων. • Αναγνωρίζουν τους διαφορετικούς σκοπούς σε διάφορα είδη εικόνων. • Αναγνωρίζουν και συνδέουν τα συναισθήματα και τις σκέψεις τους σε σχέση με τη θέαση μιας εικόνας. • Δημιουργούν έργα εμπνευσμένα από την καθημερινή οπτική εμπειρία τους. • Χρησιμοποιούν τα καλλιτεχνικά υλικά και τις διαδικασίες σε έργα που παρουσιάζουν όψεις της καθημερινής οπτικής εμπειρίας. • Παρατηρούν και περιγράφουν εικόνες από τα ΜΜΕ. • Αναγνωρίζουν τους σκοπούς των εικόνων των ΜΜΕ. • Δημιουργούν έργα με αφορμή εικόνες από τα ΜΜΕ. • Παρατηρούν και περιγράφουν ψηφιακές εικόνες που παράγουν καθημερινά οι άνθρωποι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. • Αναγνωρίζουν τα κίνητρα των ανθρώπων στην παραγωγή εικόνων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
	6.2. Υλικός πολιτισμός: Οι κοινωνικές και πολιτισμικές ιδέες στα αντικείμενα και ύλη	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούν και περιγράφουν τα οπτικά χαρακτηριστικά των αντικειμένων καθημερινής χρήσης. • Αντιστοιχούν διάφορα αντικείμενα με διαφορετικά πολιτισμικά και κοινωνικά πλαίσια. • Κατανοούν με ποιον τρόπο τα αντικείμενα λύνουν πρακτικά προβλήματα των ανθρώπων. • Ενεργοποιούν τη φαντασία τους παρατηρώντας έργα καλλιτεχνών που χρησιμοποιούν αντικείμενα. • Αναγνωρίζουν τα οπτικά χαρακτηριστικά και τα υλικά κατασκευής των αντικειμένων ως φορέων πολιτισμικών νοημάτων. • Εξηγούν γιατί κάποια αντικείμενα, τεχνήματα και έργα τέχνης έχουν μεγαλύτερη αξία από άλλα. • Χρησιμοποιούν καθημερινά αντικείμενα σε δημιουργικές εργασίες. • Δημιουργούν πρωτότυπα αντικείμενα. • Αναγνωρίζουν το νόημα των αντικειμένων σε σχέση με την οικογενειακή ιστορία. • Περιγράφουν τα συναισθήματά τους για τα αγαπημένα

		<p>τους αντικείμενα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν έργα με έμπνευση από αγαπημένα τους αντικείμενα.
	6.3. Η ανάγνωση των εικόνων	<ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούν και περιγράφουν συγκεκριμένα δομικά χαρακτηριστικά στις εικόνες. • Αναγνωρίζουν τα βασικά δομικά στοιχεία στην ανάγνωση των εικόνων. • Αντιστοιχούν τα βασικά δομικά στοιχεία στην ανάγνωση των εικόνων με ιδέες και νοήματα. • Κατανοούν με ποιον τρόπο τα βασικά δομικά στοιχεία των εικόνων καθορίζουν το νόημα της εικόνας. • Εφαρμόζουν τα βασικά δομικά στοιχεία στη δημιουργία εικόνων. • Ανακαλύπτουν το νόημα των εικόνων μέσα από τη χρήση των δομικών στοιχείων στα έργα τους.
7ο: Η δημιουργική ιδέα και η εικαστική διερεύνηση	7.1. Η σημασία της διαδικασίας στη δημιουργική πράξη	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετέχουν ομαδικά σε καταιγισμό ιδεών για πολλαπλές προσεγγίσεις σε ένα δημιουργικό πρόβλημα. • Περιγράφουν αναλυτικά τη διαδικασία δημιουργίας των έργων τους. • Αποφασίζουν πότε ένα έργο είναι ολοκληρωμένο. • Πειραματίζονται με διαφορετικές διαδικασίες δημιουργίας ενός έργου. • Εμπλέκονται με την εξερεύνηση και το δημιουργικό παιχνίδι των υλικών. • Χρησιμοποιούν το σχέδιο για να καταγράψουν τις ιδέες τους. • Συγκεντρώνουν και χρησιμοποιούν κατάλληλες πηγές με σκοπό την ανάπτυξη μιας ιδέας. • Αποκτούν αυτονομία στην ανάπτυξη δημιουργικών ιδεών. • Χρησιμοποιούν δημιουργικές στρατηγικές για να λύσουν ένα δημιουργικό πρόβλημα.
	7.2. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Το εικαστικό σημειωματάριο (art sketchbook).	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν το εικαστικό σημειωματάριο ως ένα βασικό εργαλείο των εικαστικών καλλιτεχνών. • Καταγράφουν και οπτικοποιούν τις καθημερινές τους εμπειρίες. • Χρησιμοποιούν το εικαστικό σημειωματάριο με ποικίλους τρόπους, με σκοπό να εξελίξουν μια δημιουργική ιδέα. • Χρησιμοποιούν το εικαστικό σημειωματάριο με σκοπό να καταγράψουν τα στάδια δημιουργίας ενός έργου.
	7.3. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Πορτφόλιο, μπλοκ, συλλογές εικόνων/ έργων/ αντικειμένων, καθώς και εννοιολογικοί χάρτες	<ul style="list-style-type: none"> • Φροντίζουν το μπλοκ να είναι σε καλή κατάσταση. • Κάνουν χρήση εικαστικών εργαλείων με ποικίλους τρόπους για να εμπνευστούν και να διαμορφώσουν μια δημιουργική ιδέα. • Αναγνωρίζουν με ποιον τρόπο οι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν αρχεία με εικόνες για την παραγωγή μιας δημιουργικής ιδέας. • Δημιουργούν αρχεία εικόνων σε ένα θέμα. • Δημιουργούν έργα με αφορμή τα αρχεία εικόνων.
8ο: Τέχνη, αειφορία και περιβάλλον	8.1. Διερεύνηση της σχέσης ανθρώπου και περιβάλλοντος μέσω της τέχνης – Μορφές τέχνης που σχετίζονται με το περιβάλλον και με θέματα	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν εικαστικά έργα που διερευνούν τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον. • Γνωρίζουν σημαντικούς καλλιτέχνες που διερευνούν τη σχέση του ανθρώπου με τη φύση. • Χρησιμοποιούν εφήμερα φυσικά υλικά στα έργα τους. • Δημιουργούν εικαστικές παρεμβάσεις με φυσικά υλικά. • Αναγνωρίζουν τα ασφαλή, μη τοξικά υλικά που δεν

	αειφορίας	<p>καταστρέφουν το περιβάλλον.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Διακρίνουν τα εικαστικά υλικά σε ανακυκλώσιμα και μη ανακυκλώσιμα. • Δημιουργούν έργα με ανακυκλώσιμα υλικά. • Γνωρίζουν έργα εικαστικών με επίκεντρο τη βιοποικιλότητα. • Δημιουργούν έργα με έμπνευση θέματα για τη βιοποικιλότητα.
	8.2. Πολιτιστική κληρονομιά και περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Ονοματίζουν και αναγνωρίζουν ένα μνημείο της τοπικής πολιτισμικής κληρονομιάς. • Παρατηρούν και περιγράφουν τη σχέση ενός μνημείου με το περιβάλλον. • Καταγράφουν με σχέδιο και φωτογραφία τυχόν παρεμβάσεις που αλλοιώνουν το μνημείο. • Κάνουν προτάσεις για το πώς μπορεί να αναδειχθεί το μνημείο σε σχέση με τον περιβάλλοντα χώρο.
	8.3. Εικαστικές προσεγγίσεις στη σχέση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Ευαισθητοποιούνται για διάφορα κοινωνικά ζητήματα και εμπνέονται για τα έργα τους. • Περιγράφουν τις βασικές ανάγκες των παιδιών, όπως τροφή, στέγη, αγάπη, παιχνίδι κ.ά. • Ευαισθητοποιούνται για τα δικαιώματα των παιδιών. • Εξηγούν με ποιον τρόπο οι σύγχρονοι καλλιτέχνες χρησιμοποιούν τα έργα τους για την ευαισθητοποίηση των ανθρώπων σε κοινωνικά ζητήματα.
9ο: ΤΠΕ και εικαστική παιδεία	• 9.1. ΤΠΕ ως μοχλός ανάπτυξης ομαδο-συνεργατικών και μαθητο-κεντρικών προσεγγίσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ σε απλά ομαδοσυνεργατικά πρότζεκτ εικαστικών. • Αναγνωρίζουν τις ΤΠΕ ως εργαλεία που συμβάλουν σε ομαδοσυνεργατικά πρότζεκτ εικαστικών.
	• 9.2. Ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν φυλλομετρητή για να πλοηγούνται σε επιλεγμένους διαδικτυακούς τόπους εικαστικών τεχνών. • Αναγνωρίζουν το διαδίκτυο ως μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας σε σχέση με τις εικαστικές τέχνες. • Γνωρίζουν τα μεγάλα ψηφιακά μουσεία τέχνης. • Εντοπίζουν και κάνουν χρήση διαδικτυακών πόρων, • (π.χ. βίντεο, ήχος) με σκοπό να πάρουν τις απαραίτητες πληροφορίες.
	• 9.3. Παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν απλά λογισμικά για τη δημιουργία έργων. • Εκφράζουν συναισθήματα και ιδέες με τη χρήση απλών λογισμικών στη δημιουργία ψηφιακών εικόνων. • Συμμετέχουν σε μια παιγνιώδη εξερεύνηση των ψηφιακών εργαλείων και δημιουργικών ιδεών. • Δημιουργούν εικαστικά έργα και εικόνες με τη χρήση απλών λογισμικών. • Αφηγούνται ιστορίες με τη χρήση λογισμικών.
10ο: Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών	10.1. Αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων μέσω της επαφής με την εικαστική δημιουργία	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν και ονοματίζουν τα συναισθήματά τους με αφορμή εικαστικές δημιουργίες. • Αναγνωρίζουν και διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους. • Δημιουργούν έργα με έμπνευση συναισθηματικές καταστάσεις. • Αποδέχονται τα συναισθήματα της αποτυχίας και του λάθους με αφορμή την αποδοχή του λάθους ως δημιουργικής ευκαιρίας στα έργα τους.
	10.2. Ανάπτυξη της	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τα συναισθήματα από τις διαφορετικές εκφράσεις προσώπου και τις στάσεις σώματος, στις

	ενσυναίσθησης	εικαστικές αναπαραστάσεις και στη ζωή. <ul style="list-style-type: none"> • Κάνουν υποθέσεις για τα συναισθήματα ηρώων σε εικονογραφημένες ιστορίες. • Δημιουργούν εικαστικά έργα με θέματα που αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση.
	10.3. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων συνεργασίας και σύνθεσης απόψεων	<ul style="list-style-type: none"> • Συνεργάζονται σε ομαδικές δραστηριότητες. • Αναπτύσσουν θετική εικόνα για τον εαυτό τους μέσα από τη συνεργασία με άλλους. • Οριοθετούν τη συμπεριφορά τους στα πλαίσια μιας συνεργασίας με τους/τις συμμαθητές/-τριες. • Αναλαμβάνουν ρόλους στην ομάδα. • Καταγράφουν συμπεριφορές που συμβάλλουν στη σωστή συνεργασία. • Προτείνουν αποτελεσματικές λύσεις σε προβλήματα συγκρούσεων. • Περιγράφουν τα έργα τους σε παρουσιάσεις στην τάξη και σχολικές εκθέσεις. • Εξοικειώνονται με τη διαδικασία να ακούν και θέτουν ερωτήσεις στους/στις συμμαθητές/-τριές τους ή σε καλλιτέχνες στις παρουσιάσεις των έργων τους.
	10.4. Καλλιέργεια θετικών κοινωνικών στάσεων μέσα από τις εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Εκφράζουν συναισθήματα και απόψεις για θετικές αξίες στα έργα τους. • Θέτουν ερωτήσεις για την αποδοχή της διαφορετικότητας με αφορμή έργα τέχνης. • Προτείνουν λύσεις για την εφαρμογή θετικών αξιών στην αλληλοεπίδραση με τους/τις συμμαθητές/-τριές τους στη σχολική τάξη ή τη σχολική κοινότητα μέσω των εικαστικών.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ – Γ', Δ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση να:
1ο: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, υλικά, μέσα και τεχνικές	1.1. Το εικαστικό εργαστήριο	<ul style="list-style-type: none"> • Συνεργάζονται αρμονικά στο εργαστήριο συμμετέχοντας με υπευθυνότητα στον χώρο που βρίσκονται. • Γνωρίζουν τα υλικά και τη χρήση τους για τη δημιουργία των έργων τους. • Χειρίζονται με ασφάλεια εργαλεία και διάφορα εικαστικά υλικά. • Εξοικειώνονται με τον χώρο και τις λειτουργίες του, ο οποίος πρέπει να αποτελεί χώρο έμπνευσης και δημιουργίας.
	1.2. Το σχέδιο, απλές τεχνικές και τα υλικά σχεδίου	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν με αυξανόμενη ευχέρεια τα σχεδιαστικά υλικά. • Πειραματίζονται και δημιουργούν διαφορετικά οπτικά αποτελέσματα στο έργο τους (γραμμές, τόνοι, υφές). • Εξοικειώνονται με τη χρήση του μολυβιού, του γραφίτη (κοντέ), του κάρβουνου, της κιμωλίας (σχολική άσπρη σε σκούρο χαρτί αμπαλαρίσματος και χρωματιστές σε γκριζό χαρτί). • Αναγνωρίζουν το σχέδιο ως μέσο για τη δημιουργία των έργων τους. • Αναγνωρίζουν τον ρόλο του σκίτσου στη δημιουργία προσχεδίων. • Αναλύουν και περιγράφουν την ερμηνεία ενός σκίτσου ως αυτόνομου έργου.

	1.3. Η ζωγραφική, απλές τεχνικές και τα υλικά ζωγραφικής	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν διάφορα χρωστικά υλικά και τις δυνατότητες χρήσης τους. • Χρησιμοποιούν τα υδατοδιαλυτά χρώματα με ευχέρεια. • Αναπτύσσουν διάφορες απλές τεχνικές. • Χειρίζονται πολλά είδη και μεγέθη πινέλων διαφορετικής χρήσης: σκληρά για την τέμπερα, μαλακά για την ακουαρέλα. • Γνωρίζουν τα βασικά και συμπληρωματικά χρώματα. • Γνωρίζουν τις τονικές διαβαθμίσεις των χρωμάτων και τις αποχρώσεις τους. • Ανακαλύπτουν τη διαφορετική ένταση των χρωμάτων σε σχέση με τις υφές των υλικών. • Αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές μορφές στη ζωγραφική στην ιστορική της εξέλιξη. • Αντιλαμβάνονται τον τρόπο έκφρασης των καλλιτεχνών. • Κατανοούν τον ρόλο και την αισθητική αξία της ζωγραφικής στην τέχνη.
	1.4. Η γλυπτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τις ιδιότητες των υλικών, εξοικειώνονται με τους όγκους μέσα από εύπλαστα υλικά. • Γνωρίζουν το καλλιτεχνικό επάγγελμα του γλύπτη και τα έργα του. Μελέτη περίπτωσης γλυπτών από την εποχή της αρχαιότητας έως και τον 20ό αιώνα. • Αποκτούν ιδιαίτερες δεξιότητες στην επεξεργασία των υλικών (πηλός, πλαστελίνη, γύψος). • Γνωρίζουν τις ιδιαίτερες ιδιότητες των υλικών και τη χρήση αρματούρας ή τζίβας.
	1.5. Η χαρακτηριστική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τα υλικά της χαρακτηριστικής και τις βασικές τους χρήσεις. • Δημιουργούν έργα χαρακτηριστικής με απλές τεχνικές. • Δημιουργούν μονοτυπίες με την τεχνική της κολλαγραφίας. • Αναγνωρίζουν τον αρνητικό και θετικό χώρο σε ένα χαρακτηριστικό έργο. • Γνωρίζουν τη χαρακτηριστική τέχνη μέσα από τις τεχνικές της και από έργα καλλιτεχνών. • Αναγνωρίζουν τα είδη της χαρακτηριστικής. • Αναγνωρίζουν τη δυνατότητα του πολλαπλού έργου τέχνης.
	1.6. Εγκαταστάσεις – Installations Δισδιάστατες και τρισδιάστατες κατασκευές Συναρμολογήσεις τρισδιάστατων αντικειμένων – Assemblages	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν την έννοια των εγκαταστάσεων και των assemblages. • Δημιουργούν κατασκευές δύο και τριών διαστάσεων. • Εξοικειώνονται με τους όγκους, συνειδητοποιούν τον χώρο και ενεργοποιούν τη φαντασία τους. • Δημιουργούν εφήμερες ή μόνιμες εγκαταστάσεις στον χώρο. • Αξιοποιούν αισθητικά τα ανακυκλώσιμα υλικά και συνειδητοποιούν τις δυνατότητές τους. • Αποκτούν κατασκευαστικές δεξιότητες και ενεργοποιούν τη φαντασία τους. • Εξοικειώνονται με τους όγκους και συνειδητοποιούν τον χώρο.
	1.7. Εφαρμοσμένες τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την αισθητική αξία των εφαρμοσμένων τεχνών. • Δημιουργούν τα δικά τους έργα εφαρμοσμένων τεχνών βασιζόμενοι/-ες στις ιδέες τους.ι

		<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τη σχέση: εικόνα σε κείμενο και κείμενο σε εικόνα. • Αντιλαμβάνονται την έννοια και το σχέδιο των κόμικς. • Κατανοούν τη σάτιρα και την παραμόρφωση των μορφών στις γελοιογραφίες. • Αντλούν έμπνευση από έργα τέχνης που χρησιμοποιήθηκαν στα αντικείμενα και στις εικόνες του οπτικού πολιτισμού.
	1.8. Οι ψηφιακές μορφές τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τις τέχνες μέσα από τις νέες τεχνολογίες. • Χειρίζονται ψηφιακές συσκευές αποτύπωσης φωτογραφιών/βίντεο σε θεματικές. • Χρησιμοποιούν απλές τεχνικές επεξεργασίας εικόνας. • Επεξεργάζονται προγράμματα ανοιχτού λογισμικού επεξεργασίας εικόνας. • Εκτιμούν, αναλύουν και σχολιάζουν τα έργα τους. • Αντιλαμβάνονται τις νέες δυνατότητες που δίνει η τεχνολογία. • Αντιλαμβάνονται την τέχνη μέσα από τις νέες τεχνολογίες. • Εξοικειώνονται με την ψηφιακή τέχνη και χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες για τη δημιουργία ψηφιακών εικαστικών έργων.
	1.9. Οι εικαστικές δράσεις (περιβαλλοντικές/κοινωνικές παρεμβάσεις, χάπενινγκ, περφόρμανς κ.ά.)	<ul style="list-style-type: none"> • Διερευνούν ότι ο δημόσιος αστικός χώρος μπορεί να χρησιμοποιείται και να μεταμορφώνεται εικαστικά. Συντονίζουν και σκηνοθετούν ένα κοινωνικό μήνυμα, π.χ. προστασία του περιβάλλοντος στο οποίο καλούνται να υποδυθούν ρόλους για να αναδείξουν το θέμα τους. • Διερευνούν ότι ο δημόσιος αστικός χώρος μπορεί να χρησιμοποιείται και να μεταμορφώνεται σε σκηνικό δράσης με έργα τέχνης, κατασκευές. • Αντιλαμβάνονται ότι μπορούν να συμμετέχουν σε ένα έργο τέχνης για τη δημιουργία ενός μηνύματος.
	1.10. Τα δημιουργικά επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	<ul style="list-style-type: none"> • Ανακαλύπτουν και μαθαίνουν την ιστορική εξέλιξη των δημιουργικών επαγγελμάτων εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, επισκέπτονται εργαστήρια καλλιτεχνών και κατανοούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. • Γνωρίζουν τα επαγγέλματα που σχετίζονται με την εικαστική δημιουργία: • Αντιλαμβάνονται τις διαφορές των καλλιτεχνικών /δημιουργικών επαγγελμάτων. • Γνωρίζουν τα καλλιτεχνικά εργαστήρια, τα υλικά/μέσα και τον τρόπο εργασίας των δημιουργικών επαγγελμάτων. • Κατανοούν τους διαφορετικούς κοινωνικούς ρόλους και τις λειτουργίες που διέπουν τα δημιουργικά επαγγέλματα, καθώς και τις ανάγκες που καλύπτουν. • Μαθαίνουν την ιστορική εξέλιξη του επαγγέλματος του καλλιτέχνη έως σήμερα. • Αναγνωρίζουν επαγγέλματα καλλιτεχνών και τον χώρο εργασίας τους.
2ο: Τα μορφικά και δομικά στοιχεία	2.1. Σημείο – Γραμμή	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τα είδη των σημείων και των γραμμών ως στοιχεία της εικόνας. • Αντιλαμβάνονται ότι το σημείο είναι το μικρότερο και απλούστερο στοιχείο της εικόνας. • Αναγνωρίζουν ότι το σημείο μπορεί να είναι: κυκλικό, τετράγωνο, τρίγωνο, πολυγωνικό, μυτερό, σταθερό,

		<p>ασταθές, κινούμενο ή διαφορετικής πυκνότητας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τα διάφορα είδη γραμμών: ευθεία, οριζόντια, κάθετη, πλάγια, κατακόρυφη, καμπύλη, σπειροειδής, κυματοειδής, τεθλασμένη, διακεκομμένη, συνεχόμενη, περιγράμματα, τυχαία, κ.λ.π. με γραμμές τεμνόμενες, παράλληλες και διαφορετικών πυκνοτήτων γραμμές. • Κατανοούν την έννοια του σημείου και της γραμμής στα έργα των καλλιτεχνών. • Εκφράζουν συναισθήματα και ποικιλομορφία στα έργα τους με τη χρήση του σημείου και της γραμμής.
	2.2. Σχήμα – Φόρμα	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την έννοια του σχήματος και της φόρμας στα εικαστικά έργα και στον κόσμο που τους περιβάλλει μέσω της παρατήρησης. • Μελετούν τα γεωμετρικά στερεά (σφαίρα, κύβος, πυραμίδα, κώνος, κύλινδρος). • Αντιλαμβάνονται και αναγνωρίζουν σε συνθέσεις παρατήρησης εκ του φυσικού τα βασικά γεωμετρικά σχήματα και τα στερεά σώματα. • Κατανοούν την άποψη του Πολ Σεζάν, ο οποίος ανέφερε ότι όλη η απεικόνιση της φύσης μπορεί να γίνει με τρία στερεά, τον κύβο, τη σφαίρα και τον κώνο. •
	2.3. Φως – Τονικότητα – Φωτοσκίαση	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τη σημασία του φωτός και του τόνου στο περιβάλλον και την αναγκαιότητα του φωτός και των τονικών διαβαθμίσεων στη διαμόρφωση του ζωγραφικού χώρου ως μέσο απόδοσης του βάθους και του όγκου. • Αντιλαμβάνονται και δημιουργούν έργα με τονικές διαβαθμίσεις. • Αντιλαμβάνονται τον τόνο ως μέσο απόδοσης του βάθους.
	2.4. Χρώμα	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τα βασικά, συμπληρωματικά, ουδέτερα χρώματα και αντιλαμβάνονται τις αντιθέσεις των συμπληρωματικών χρωμάτων, τις έννοιες του καθαρού χρώματος, των τόνων και των αποχρώσεων, ανακαλύπτουν χρωματικές αρμονίες και χρωματικές αντιθέσεις σε εικαστικά έργα. • Αντιλαμβάνονται τη χρήση του χρώματος στις διάφορες μορφές τέχνης. • Επεξεργάζονται στα έργα τους τα βασικά, συμπληρωματικά και ουδέτερα χρώματα. • Αντιλαμβάνονται τις διαφορές του καθαρού χρώματος, των τόνων και των αποχρώσεων. • Πειραματίζονται με τους τόνους και τις αποχρώσεις των χρωμάτων. • Αναγνωρίζουν τους συμβολισμούς των χρωμάτων.
	2.5. Υφή – Ματιέρα	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τις ποιότητες της υφής και της ματιέρας σε έργα καλλιτεχνών και στα δικά τους έργα. • Αντιλαμβάνονται, επεξεργάζονται και πειραματίζονται με την έννοια της υφής στα εικαστικά τους έργα. • Αντλούν έμπνευση από έργα συνθετικού κυβισμού και αφηρημένου εξπρεσιονισμού. • Αντιλαμβάνονται τις ποιότητες της υφής και της ματιέρας με βάση την πυκνότητα του χρώματος.
	2.6. Κλίμακες – Αναλογίες – Σύγκριση μεγεθών	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την έννοια της σύγκρισης μεγεθών και μαθαίνουν να σχεδιάζουν με κλίμακα απλά αντικείμενα.

		<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την έννοια της σύγκρισης των μεγεθών στο περιβάλλον, στον χώρο.
	2.7. Δομή- Σύνθεση: Ισορροπία, αντίθεση, Ρυθμός – Μοτίβο	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τον ρυθμό – μοτίβο στα εικαστικά έργα και στη φύση. • Εφαρμόζουν στο έργο τους απλές μορφές σύνθεσης. • Αναπτύσσουν απλές δεξιότητες σύνθεσης ως προς τη γεωμετρική δομή και τις βασικές σχέσεις μεγεθών. • Αντιλαμβάνονται και περιγράφουν την ισορροπία της σύνθεσης σε ένα εικαστικό έργο. • Αντιλαμβάνονται την έννοια της αντίθεσης σε μορφικά στοιχεία όπως: <ul style="list-style-type: none"> • στο σχήμα ως προς τα μεγέθη • στον τόνο ως προς τις τονικές • διαβαθμίσεις • στο χρώμα ως προς την ένταση • Αναπτύσσουν απλές δεξιότητες για τη σημασία των αξόνων στην οργάνωση του εικαστικού έργου. • Αντλούν έμπνευση από το φυσικό περιβάλλον.
	2.8. Όγκος – Βάθος – Χώρος	<ul style="list-style-type: none"> • Μελετούν τα γεωμετρικά στερεά (σφαίρα, κύβος, πυραμίδα, κώνος, κύλινδρος). • Αντιλαμβάνονται την έννοια του όγκου στον χώρο (περιβάλλον) και στον τρόπο που αποδίδεται στα έργα τέχνης. • Αντιλαμβάνονται τον όγκο στη γλυπτική. • Αντιλαμβάνονται τον όγκο σε ανάγλυφα έργα και τρισδιάστατες κατασκευές. • Αντιλαμβάνονται και επεξεργάζονται τον χώρο σε ένα ζωγραφικό έργο. • Αντιλαμβάνονται την έννοια της προοπτικής. • Αντιλαμβάνονται τον τόνο ως μέσο απόδοσης του βάθους.
	2.9. Χρόνος –Κίνηση	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την έννοια του χρόνου και της κίνησης στη φύση και στα έργα τέχνης. • Αντιλαμβάνονται την έννοια του εφήμερου με το διαρκές στα έργα τέχνης. • Αντιλαμβάνονται τι είναι το παρελθόν, το παρόν, και το μέλλον. • Αντιλαμβάνονται την έννοια της κίνησης στο ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον. • Αντιλαμβάνονται την έννοια της κίνησης σε ένα ζωγραφικό έργο. • Αντιλαμβάνονται την έννοια της κίνησης σε τρισδιάστατα έργα.
	2.10. Λέξεις – Ήχοι	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τον ήχο και την εφαρμογή του στα εικαστικά έργα και διερευνούν τη σύνδεση των λέξεων με το νοηματικό περιεχόμενο του έργου. • Αντιλαμβάνονται την έννοια των λέξεων στις αφίσες. • Αντιλαμβάνονται τον ήχο και τη σχέση του με την εικαστική τέχνη. • Αντιλαμβάνονται τον ήχο ως ρυθμό δηλαδή την κίνηση, την επανάληψη, το μέγεθος, τη θέση, τη διάταξη. • Αντιλαμβάνονται τον ρυθμό του ήχου και τον μετασχηματίζουν σε εικόνα.
3ο:	3.1. Διάκριση θέματος και νοηματικού περιεχομένου	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται το νοηματικό και συναισθηματικό περιεχόμενο του έργου τέχνης μέσω της θεματικής του. • Αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές σημασίες που μπορεί

Θέματα, περιεχόμενο και νόημα		<p>να έχει ένα έργο σε κάθε άνθρωπο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Συνδέουν και συγκρίνουν το εικαστικό έργο με το νοηματικό περιεχόμενο.
	3.2. Θέματα εκ του φυσικού: Παρατήρηση απλών αντικειμένων και φυσικών μορφών	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργάζονται τα οπτικά ερεθίσματα που δέχονται από το ιδιαίτερο περιβάλλον τους συνεχώς, και τα μετασηματίζουν εκφραστικά, εντάσσοντας τα στοιχεία που τους/τις ενδιαφέρουν στο έργο τους. • Αντιλαμβάνονται και αναγνωρίζουν σε συνθέσεις παρατήρησης εκ του φυσικού τα βασικά γεωμετρικά σχήματα και τα στερεά σώματα. • Σχεδιάζουν λεπτομέρειες από τη σύνθεσή τους που τους κεντρίζουν το ενδιαφέρον. • Αντιλαμβάνονται στη σύνθεση μορφικά στοιχεία, όπως σημεία, γραμμές και επίπεδα, και τα ενσωματώνουν στα έργα τους.
	3.3. Θέματα από φαντασία / μνήμη	<ul style="list-style-type: none"> • Οπτικοποιούν τις εμπειρίες και τις αναμνήσεις τους στο έργο τους και ενεργοποιούν τη φαντασία τους ορμώνοντες/-ες από θέματα μνήμης, κόμικς, κινούμενα σχέδια, ιστορίες, παραμύθια κτλ. • Εκφράζονται δημιουργικά καλλιεργώντας τη φαντασία τους και την οπτική τους μνήμη. • Πειραματίζονται μέσω της εικαστικής πράξης και ενδυναμώνουν τη φαντασία τους.
	3.4. Θέματα εικαστικών τεχνών: Πορτρέτο, ανθρώπινη φιγούρα, τοπίο, νεκρή φύση	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται μέσω της μελέτης της ιστορίας της τέχνης τις τεχνοτροπίες των καλλιτεχνών σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. • Συγκρίνουν έργα που ανήκουν σε διαφορετικές χρονικές περιόδους με θέμα το πορτρέτο, την ανθρώπινη φιγούρα, το τοπίο, τη νεκρή φύση. • Αντιλαμβάνονται τα διαφορετικά είδη απεικόνισης που μπορεί να έχει ένα πορτρέτο.
	3.5. Αφήγηση και ιστορίες	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν, σχολιάζουν και συγκρίνουν εικόνες από μύθους, ιστορίες, παραδόσεις, ποιήματα κ.λπ. • Αντιλαμβάνονται την έννοια των μύθων, των παραδόσεων και των ιστοριών. • Κατανοούν και συγκρίνουν εικόνες από μύθους και ιστορίες και εξαγουν συμπεράσματα. • Εικονογραφούν μύθους, ιστορίες, παραδόσεις, ποιήματα κ.λπ.
	3.6. Καθημερινές εμπειρίες και βιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την καθημερινή εμπειρία ως τρόπο έμπνευσης και δημιουργίας έργων τέχνης. • Χρησιμοποιούν τη βιωματική τους εμπειρία ως κίνητρο για κριτική σκέψη και προβληματισμό. • Αντλούν έμπνευση για συζήτηση και σχολιασμό από τις καθημερινές τους εμπειρίες δίνοντας έμφαση στην εικαστική τους πράξη.
	3.7. Αυτοεικόνα, ταυτότητα και ετερότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και τη γνώση του άλλου μέσα σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία με άτομα που έχουν διαφορετικές εθνικές, θρησκευτικές, γεωγραφικές/ τοπικές ταυτότητες και εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους στα έργα τους. • Αντιλαμβάνονται και εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές ως προς τα ήθη, τα έθιμα, τον τρόπο ζωής, την ενδυμασία, τη θρησκεία, τη γλώσσα κτλ., παρατηρώντας έργα τέχνης και εικόνες του οπτικού πολιτισμού. • Εξωτερικεύουν τα συναισθήματά τους στα έργα τους.

	<p>3.8. Τόπος – Χώρος ως θέμα: Ανθρωπογενές και φυσικό περιβάλλον</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συγκρίνουν, παρατηρούν και προτείνουν λύσεις σε θέματα που σχετίζονται με το αστικό και φυσικό περιβάλλον. • Διερευνούν και αναπτύσσουν περιβαλλοντική συνείδηση μέσω της επαφής με έργα τέχνης. • Κατανοούν και επεξεργάζονται ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και η απώλεια της βιοποικιλότητας. • Αποκτούν οικολογική συνείδηση στην ενασχόληση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα.
	<p>3.9. Θέματα σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν κριτική σκέψη, ενσυναίσθηση και κατανοούν τον ρόλο της τέχνης ως μέσου κοινωνικού σχολιασμού. • Αντιλαμβάνονται και ευαισθητοποιούνται σε θέματα που σχετίζονται με τη σύγχρονη κοινωνία: μεταναστευτικό, πόλεμος/ειρήνη, μορφές βίας (σχολικός εκφοβισμός), φτώχεια, υποβάθμιση περιβάλλοντος, κοινωνικός αποκλεισμός, ενσυναίσθηση, αλληλεγγύη, ισότητα των δύο φύλων. • Προσεγγίζουν δημιουργικά πλευρές της κοινωνικής πραγματικότητας, με έμφαση σε αρνητικά φαινόμενα με σκοπό την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ενσυναίσθησης.
	<p>3.10. Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται, δημιουργούν θέματα που σχετίζονται με την ελληνική αλλά και την παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά και συγκρίνουν έργα που ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς, αντιλαμβανόμενοι/-ες τις διαφορές και τις ομοιότητές τους. • Κατανοούν θέματα που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομιά, όπως αρχαίοι ελληνικοί ναοί, μουσεία, αρχαιολογικοί χώροι κ.λπ. • Μελετούν τη λαϊκή τέχνη και παράδοση.
	<p>3.11. Θέματα σχετικά με τις σχολικές και τοπικές εορτές</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Συμμετέχουν ενεργά δημιουργώντας έργα για τις σχολικές και τοπικές εορτές. • Συμμετέχουν ενεργά στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του σχολείου τους και κατ' επέκταση στην κοινωνία. • Αντιλαμβάνονται τις εορταστικές εκδηλώσεις της περιοχής τους (ήθη, έθιμα κτλ.).
	<p>3.12. Θέματα από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργάζονται εικόνες από τη μαζική/ποπ κουλτούρα δίνοντας έμφαση στον σχολιασμό και τη σύγκριση των εικόνων του οπτικού πολιτισμού με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. • Ερμηνεύουν κριτικά αλλά και ταυτίζονται με εικόνες από τη μαζική/ποπ κουλτούρα. • Μελετούν εικόνες από τη μαζική/ποπ κουλτούρα του οπτικού πολιτισμού και παράγουν διαφορετικές σημασίες, σύμφωνα με τα σύμβολα και τα μηνύματα που μεταφέρουν. • Συγκρίνουν εικόνες του οπτικού πολιτισμού σχολιάζοντάς τες και εκφέροντας εμπειριστατωμένα επιχειρήματα για τη θετική ή αρνητική σημασία τους.
	<p>3.13. Χιούμορ και εικόνα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν τα δικά τους έργα και αντιλαμβάνονται ότι το χιούμορ είναι δυνατόν να προκύπτει είτε μόνο από την εικόνα είτε μόνο από το κείμενο είτε από τον συνδυασμό και των δύο. • Αναγνωρίζουν την έννοια του χιούμορ στην τέχνη και το εντάσσουν στο έργο τους.
	<p>4.1. Η άμεση εμπειρία με</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τον ρόλο των μουσείων και των έργων τέχνης στον δημόσιο χώρο ως τεκμηρίων του ανθρώπινου

4ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Έργα τέχνης και δημιουργοί	το αυθεντικό έργο τέχνης: Επαφή με την τέχνη στα μουσεία και τον δημόσιο χώρο	πολιτισμού και περιβάλλοντος, με στόχο τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. <ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν την κριτική τους σκέψη και αντλούν έμπνευση μέσω της επαφής τους με την τέχνη στα μουσεία και τον δημόσιο χώρο. • Αναπτύσσουν δεξιότητες έρευνας και συλλογής πληροφοριών μέσω της χρήσης του εικαστικού τους σημειωματάριου από τις επισκέψεις τους σε πολιτιστικούς χώρους.
	4.2. Επαφή με το έργο τέχνης μέσω ΤΠΕ, επισκέψεις σε ψηφιακά/εικονικά μουσεία	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν ψηφιακά μέσω των ιστότοπων τα μεγαλύτερα μουσεία του κόσμου και τα εκθέματά τους. • Παρατηρούν έργα σε ψηφιακά μουσεία. • Περιηγούνται σε ψηφιακές συλλογές μουσείων. • Χρησιμοποιούν ως μέσο τις νέες τεχνολογίες για την ψηφιακή πρόσβαση σε εικόνες, αντικείμενα και έργα τέχνης του οπτικού πολιτισμού.
	4.3. Η τέχνη και η κοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> • Μελετούν το κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο αναφοράς του κάθε καλλιτέχνη για τη δημιουργία του έργου τους. • Αντιλαμβάνονται κοινωνικά προβλήματα του περιβάλλοντός τους και διατυπώνουν λύσεις. • Κατανοούν εικαστικά ζητήματα που διατυπώνουν οι καλλιτέχνες στα έργα τους από την κοινωνική πραγματικότητα.
	4.4. Διαχρονικές πλευρές της τέχνης: Συγκριτική προσέγγιση ζητημάτων που εμφανίζονται διαχρονικά στην ιστορία της τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται σημαντικά ζητήματα και ανθρωπιστικές αξίες οι οποίες διαποτίζονται μέσω της διορατικής διάστασης που τους προσδίδει ο καλλιτέχνης. • Προσεγγίζουν συγκριτικά ζητήματα που εμφανίζονται διαχρονικά στην ιστορία της τέχνης. • Επισκέπτονται μουσεία με έργα τέχνης και αντλούν έμπνευση από αυτά.
	4.5. Η ιστορική διάσταση στις τέχνες: Γνωριμία με τις εικαστικές δημιουργίες στην εξέλιξη του πολιτισμού	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τα έργα- σταθμούς στην ιστορική χρονογραμμή και τις διαφοροποιήσεις της τέχνης σε κάθε εποχή. • Αντιλαμβάνονται την ιστορική εξέλιξη στα έργα τέχνης: • Κυκλαδικός πολιτισμός • Μυκηναϊκός πολιτισμός • Μινωικός πολιτισμός • Αρχαϊκός πολιτισμός • Βυζαντινή τέχνη • Αντλούν ερεθίσματα από έργα του ιμπρεσιονισμού, του κυβισμού, του εξπρεσιονισμού, του φοβισμού, της αφηρημένης τέχνης κ.λπ. • Μελετούν έργα-σταθμούς στην ιστορία της τέχνης. • Εμπνέονται από έργα Ελλήνων καλλιτεχνών, όπως: <ul style="list-style-type: none"> – Νικόλαος Λύτρας – Νικόλαος Γύζης – Κωνσταντίνος Παρθένης – Κωνσταντίνος Μαλέας – Σπύρος Παπαλουκάς – Φώτης Κόντογλου – Γιάννης Τσαρούχης – Νίκος Εγγονόπουλος – Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας – Γιάννης Μόραλης – Παναγιώτης Τέτσης

		– Δημήτρης Μυταράς
	4.6. Μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη και χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα	<ul style="list-style-type: none"> • Μελετούν τη διαφορά της μοντέρνας και της σύγχρονης τέχνης μέσω της αισθητικής εμπειρίας τους και αναγνωρίζουν τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους. • Αντιλαμβάνονται τη διαφορά της μοντέρνας με τη σύγχρονη τέχνη και τα κυριότερα χαρακτηριστικά τους. • Μελετούν περιπτώσεις έργων- σταθμών από τη μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη. • Επισκέπτονται μουσεία με εκθέματα έργων μοντέρνας και σύγχρονης τέχνης.
5ο: Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες και την κριτική έργων	5.1. Γνωριμία με απλούς όρους και έννοιες που αφορούν τα εικαστικά.	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν την εικαστική γλώσσα ώστε να διατυπώνουν αισθητικές κρίσεις και να περιγράφουν έργα, διευρύνοντας το λεξιλόγιό τους σε απλούς όρους και έννοιες. • Αντλούν έμπνευση και ερμηνεύουν τα μορφοπλαστικά στοιχεία των έργων τέχνης χρησιμοποιώντας κατά το δυνατόν απλούς όρους και έννοιες. • Εκφράζονται και ερμηνεύουν το νόημα και την ιδέα του έργου τέχνης. • Αντιλαμβάνονται τα συναισθήματα που τους προκαλεί το έργο τέχνης.
	5.2. Περιγραφή, ερμηνεία και κριτική των έργων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναλύουν έργα τέχνης και τα ερμηνεύουν κριτικά μέσω της διεργασίας της σκέψης τους, ενεργοποιώντας τόσο την εμπειρική, όσο και τη στοχαστική τους σκέψη. • Διαχειρίζονται τις γνωστικές, μεταγνωστικές δεξιότητές τους για να καταστήσουν την καλλιτεχνική δημιουργία μέσο έρευνας και αναστοχασμού. • Συνδέουν την πρότερη γνώση τους ως τρόπο έκφρασης και κριτικής των δικών τους έργων και των άλλων. • Εκθέτουν τα έργα τους στην τάξη, στο σχολείο, στην κοινότητα ως μια διαδικασία αποτίμησης της πορείας και του αναστοχασμού.
	5.3. Η τέχνη ως μίμηση: Η αναπαραστατική λειτουργία της τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Ερμηνεύουν και αναλύουν έργα τέχνης, εικόνες και αντικείμενα του οπτικού πολιτισμού μέσω της αναπαράστασης. • Αντιλαμβάνονται ότι ο παραδοσιακός ορισμός για τη φύση της τέχνης θέτει ως γνώρισμα την αναπαράσταση – αριστοτελική θεώρηση όπου η τέχνη ορίζεται ως μίμηση των αντικειμένων της αίσθησης και των πράξεων. • Αναπαριστούν τον εξωτερικό κόσμο. • Αναγνωρίζουν την αισθητική αξία της αναπαραστατικής λειτουργίας της τέχνης.
	5.4. Τέχνη και σύμβολα: Η συμβολική διάσταση στην τέχνη	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν ότι το σύμβολο είναι καθετί που περικλείει νόημα σε μια φαινομενικά απλουστευμένη μορφή που επιφέρει την αναγνώριση διαφόρων εννοιών στα έργα τέχνης και στις εικόνες του οπτικού πολιτισμού. • Αντιλαμβάνονται τον ρόλο των συμβόλων στην τέχνη. • Ερμηνεύουν τα σύμβολα σε ένα εικαστικό έργο με βάση τις εμπειρίες τους.
	5.5. Η τέχνη ως έκφραση ιδεών και συναισθημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται στα έργα των καλλιτεχνών την αποτύπωση ιδεών και συναισθημάτων εξερευνώντας τον εσωτερικό τους κόσμο. • Εντοπίζουν εικόνες και έργα τέχνης από το πορτφόλιό τους σε σχέση με τις ιδέες, τα συναισθήματα που αντιλαμβάνονται και τα καταγράφουν.

		<ul style="list-style-type: none"> • Παρουσιάζουν έργα στην ολομέλεια της τάξης που εκφράζουν συναισθήματα και δίνουν το έναυσμα για συζήτηση και εμπλουτισμό των ιδεών, νοημάτων τους.
	5.6. Η τέχνη και ο σκοπός της δημιουργίας: Τα κίνητρα των δημιουργών, οι λειτουργίες του έργου τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τις λειτουργίες του έργου τέχνης, το νοηματικό του περιεχόμενο, καθώς και τους λόγους δημιουργίας του. • Συνδέουν τη μορφή και το νοηματικό περιεχόμενο των έργων τέχνης με τα κίνητρα των δημιουργών, αλλά και τις λειτουργίες του έργου τέχνης. • Αναλύουν τους λόγους δημιουργίας των έργων τέχνης.
	5.7. Σύνδεση των εικαστικών έργων με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τον κοινωνικό ρόλο της τέχνης μέσω των εικόνων του οπτικού και υλικού πολιτισμού ως αποτύπωση του ιστορικού και πολιτισμικού πλαισίου. • Αντιλαμβάνονται και αναλύουν τον ρόλο και τη σημασία της τέχνης στον πολιτισμό. • Επισκέπτονται μουσεία και αντιλαμβάνονται το χρονικό, κοινωνικό πλαίσιο για τη δημιουργία των έργων που παρατηρούν.
6ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Απλά στοιχεία οπτικού γραμματισμού	6.1. Οπτικός πολιτισμός: Εικόνες από την καθημερινή οπτική εμπειρία των μαθητών/-τριών	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τη «δύναμη» των εικόνων και των αντικειμένων στον σύγχρονο πολιτισμό, δέχονται οπτικά ερεθίσματα εικόνων και αντικειμένων από το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον τα οποία κατανοούν, αναλύουν, συγκρίνουν, συνθέτουν και αξιολογούν. • Διασυνδέουν την οπτική εμπειρία με την καθημερινότητά τους και τις πραγματικές καταστάσεις ζωής δίνοντας έμφαση στην κριτική ανάλυση. • Κατανοούν τη δύναμη των εικόνων στον σύγχρονο πολιτισμό, ερμηνεύουν και επεξεργάζονται εικόνες και εξάγουν συμπεράσματα. • Αντιλαμβάνονται ότι ο οπτικός πολιτισμός είναι το σύνολο των εικόνων που παράγουν και καταναλώνουν οι άνθρωποι μέσω των ΜΜΕ, των κόμικς και των νέων τεχνολογιών.
	6.2. Υλικός πολιτισμός: Οι κοινωνικές και πολιτισμικές ιδέες στα αντικείμενα και ύλη	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την προσωπική και συναισθηματική αξία των αντικειμένων που τους/τις περιστοιχίζουν και τα αποδίδουν εικαστικά στα έργα τους εκφράζοντας τι νιώθουν για αυτά. • Εστιάζουν στην κρυφή ζωή των αντικειμένων: προσωπική, συμβολική και συναισθηματική αξία αντικειμένων. • Αντιλαμβάνονται την έννοια της ύλης και των αντικειμένων που τους/τις περιστοιχίζουν. • Κατανοούν, αναλύουν, συγκρίνουν, συνθέτουν και αξιολογούν αντικείμενα από τον σύγχρονο πολιτισμό σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο.
	6.3. Η ανάγνωση των εικόνων: Το κρυφό συντακτικό της εικόνας με βάση την πολυτροπικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται μέσω της ανάγνωσης των εικόνων το κρυφό συντακτικό τους και τα μηνύματα που επιθυμούν να περάσουν στο κοινό κάνοντας χρήση των μορφοπλαστικών στοιχείων που συμβάλλουν στη δομή, στο νόημα και στο περιεχόμενο της εικόνας. • Αντιλαμβάνονται ότι στη μεταμοντέρνα κοινωνία υπήρξε αύξηση των οπτικών εικόνων και των χειροτεχνημάτων που διαμόρφωσε τον τρόπο ζωής. • Κατανοούν και κρίνουν εικόνες εξάγοντας συμπεράσματα. • Αντιλαμβάνονται ότι μέσω της καλλιτεχνικής δημιουργίας αποκτούν την κριτική σκέψη να αντιλαμβάνονται αυτά που βλέπουν. • Διερευνούν τις κοινότητες κληρονομιάς (κοινό υπόβαθρο

		<p>– γεωγραφική θέση), τις κοινότητες ενδιαφέροντος (πολιτιστικό ενδιαφέρον) και τον ρόλο που αυτές διαδραματίζουν μέσω της οπτικής επικοινωνίας στη διαμόρφωση αντιλήψεων.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Μελετούν και αντιλαμβάνονται τους ρόλους της εικόνας στον οπτικό πολιτισμό μέσω των ΜΜΕ, των κόμικς και των ψηφιακών μέσων. • Αντιλαμβάνονται ότι η χρήση της τέχνης ως διδακτικής προσέγγισης υποκινεί τον τρόπο σκέψης και έχει τη δύναμη να αλλάξει τη συμπεριφορά του ατόμου.
7ο: Η δημιουργική ιδέα και η εικαστική διερεύνηση: Επεξεργασία, εξέλιξη και διερεύνηση ιδεών μέσω της εικαστικής πράξης	7.1. Η σημασία της διαδικασίας στη δημιουργική πράξη	<ul style="list-style-type: none"> • Διερευνούν διαφορετικούς τρόπους εικαστικής δημιουργίας μιας ιδέας σε ατομικό ή ομαδοσυνεργατικό επίπεδο. • Αντιλαμβάνονται τους διαφορετικούς τρόπους εικαστικής δημιουργίας μιας ιδέας αυτοσχεδιάζοντας. • Αντιλαμβάνονται μέσω της εικαστικής πράξης την οργάνωση και δημιουργία ενός εικαστικού έργου. • Κατανοούν μέσω του πειραματισμού την έννοια του τυχαίου στην εικαστική πράξη. • Χρησιμοποιούν διερευνητικά-ανακαλυπτικά εργαλεία, όπως η συζήτηση που περιλαμβάνει την ανταλλαγή απόψεων, τα προσχέδια και την παρατήρηση έργων τέχνης που θα τους κεντρίσει το ενδιαφέρον σχετικά με το θέμα που αναλύουν. • Παρατηρούν και μελετούν τα προσχέδια που έχουν δημιουργήσει ώστε να επιλέξουν τα στοιχεία που θεωρούν κατάλληλα για την ολοκλήρωση του έργου τους. • Αντιλαμβάνονται τα «δημιουργικά λάθη» ως στοιχείο της εικαστικής πράξης στο έργο τους ώστε να τα επεξεργάζονται με σκοπό την ολοκλήρωση του αποτελέσματος. • Συζητούν στην ολομέλεια της τάξης το τελικό ατομικό αποτέλεσμα του έργου τους, σε ομαδικό πλαίσιο εκθέτουν τις εργασίες τους και αναστοχάζονται ως προς το αποτέλεσμα και τις λύσεις που εξήγαγαν.
	7.2. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Το εικαστικό σημειωματάριο (art sketchbook)	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν το sketchbook- εικαστικό σημειωματάριο για να καταγράφουν ιδέες (εικόνες ή κείμενα κ.λπ.), το οποίο βασίζεται στο προσωπικό μαθησιακό τους στίλ. • Χρησιμοποιούν το sketchbook- εικαστικό σημειωματάριο με σκοπό την καλλιέργεια, τη σκέψη, την εξερεύνηση, τον πειραματισμό και την ανατροφοδότηση στη μαθησιακή διεργασία. • Διαχειρίζονται τις γνωστικές, μεταγνωστικές δεξιότητές τους ώστε να καταστήσουν την καλλιτεχνική δημιουργία μέσο έρευνας και αναστοχασμού. • Χρησιμοποιούν το sketchbook- εικαστικό σημειωματάριο για να δημιουργούν και να εξερευνούν σκίτσα, σημειώσεις, προσχέδια έργων, εννοιολογικούς χάρτες, φωτογραφίες, εικόνες από περιοδικά, όπως κόμικς, κάρτες, έργα, γραμματόσημα κ.λπ. • Μετατρέπουν το sketchbook- εικαστικό σημειωματάριο σε έναν χώρο προσωπικής αντίληψης των θεμάτων που τους/τις απασχολούν στο σχολικό περιβάλλον αλλά και εκτός αυτού. • Ανταλλάσσουν τα εικαστικά τους σημειωματάρια στο πλαίσιο μιας ομαδοσυνεργατικής εργασίας ως μέσο εικαστικής επικοινωνίας και αναστοχασμού.

	7.3. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Πορτφόλιο, μπλοκ, συλλογές εικόνων/έργων/ αντικειμένων, καθώς και εννοιολογικοί χάρτες	<ul style="list-style-type: none"> • Κάνουν χρήση εικαστικών εργαλείων όπως: πορτφόλιο, μπλοκ, συλλογές εικόνων/ έργων/ αντικειμένων και • εννοιολογικών χαρτών, ώστε να διαχειρίζονται τις γνωστικές, μεταγνωστικές δεξιότητές τους για να καταστήσουν την καλλιτεχνική δημιουργία μέσο έρευνας και αναστοχασμού. • Συλλέγουν εργασίες και σημειώσεις τους οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν κατά την εικαστική τους έρευνα, η οποία παρουσιάζει την εξελικτική πορεία του προγραμματισμού, του στοχασμού, της αυτοκριτικής και της αυτορρύθμισης μέσω της διαλεκτικής σχέσης τους με το αντικείμενο των εικαστικών τεχνών με στόχο την αυτο- και ετερο-αξιολόγησή τους. • Αντιλαμβάνονται ότι τα έργα που συλλέγουν αποτελούν τεκμήρια για την προσπάθεια, την πρόοδο και την επίδοση κατά τη διάρκεια της προσωπικής τους εικαστικής έρευνας.
8ο: Τέχνη, αειφορία και περιβάλλον	8.1. Διερεύνηση της σχέσης ανθρώπου και περιβάλλοντος μέσω της τέχνης – Μορφές τέχνης που σχετίζονται με το περιβάλλον και με θέματα αειφορίας	<ul style="list-style-type: none"> • Διερευνούν και αναπτύσσουν περιβαλλοντική συνείδηση μέσω της επαφής με έργα τέχνης σχετικής θεματολογίας και δημιουργούν ανάλογα εικαστικά έργα αναπτύσσοντας παράλληλα κριτική σκέψη και αναστοχασμό. • Αναπτύσσουν οικολογική συνείδηση παρατηρώντας έργα που αναδεικνύουν τη σχέση του ανθρώπου με το περιβάλλον, προβαίνοντας σε διάλογο και εξάγοντας συμπεράσματα. • Προσεγγίζουν κοινωνικά ευαίσθητα θέματα, όπως το περιβάλλον και η αειφορία, μέσω της διδακτικής προσέγγισης του μαθήματος των εικαστικών. • Κατανοούν και επεξεργάζονται ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και η απώλεια της βιοποικιλότητας. • Αποκτούν οικολογική συνείδηση στην ενασχόληση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα. • Αναπτύσσουν ικανότητες σχολιασμού σε ζητήματα ανακύκλωσης, μόλυνσης, υπερκαταναλωτισμού μέσα από εικαστικές δημιουργίες δίνοντας το έναυσμα για κριτική σκέψη και αναστοχασμό.
	8.2. Πολιτιστική κληρονομιά και περιβάλλον	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται ότι η πολιτιστική κληρονομιά είναι το αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον, επισκέπτονται πολιτιστικούς χώρους, οι οποίοι δίνουν το έναυσμα για τη δημιουργία εικαστικών έργων. • Κατανοούν ότι το περιβάλλον εμπεριέχει, τόσο το φυσικό όσο και το ανθρωπογενές. • Αντιλαμβάνονται ότι τα μνημεία, οι αρχαιολογικοί χώροι, οι ιστορικοί τόποι, συμπεριλαμβανομένων των ιστορικών πόλεων και των αντικειμένων μουσειακών συλλογών αποτελούν την πολιτιστική κληρονομιά και αλληλεπιδρούν με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. • Μελετούν το ανθρωπογενές περιβάλλον στο οποίο ζουν και παρατηρούν πώς έχει επιδράσει στην τοπική τους πολιτιστική κληρονομιά. • Αντιλαμβάνονται τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στο πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον.
	8.3. Εικαστικές προσεγγίσεις στη σχέση	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκτούν κοινωνικές αξίες, γνώσεις και ενδιαφέρον για ενεργό συμμετοχή στην προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω των εικαστικών δημιουργιών τους.

	περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται προβληματικές καταστάσεις στο περιβάλλον τους και την καθοριστική επίδραση του ανθρώπου για τη λύση τους. • Καλλιεργούν δεξιότητες για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων. • Αποκτούν αίσθημα ευθύνης απέναντι στο περιβάλλον. • Κατανοούν πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη της δραστηριοποίησής τους για την επίλυση περιβαλλοντικών προβλημάτων. • Αποκτούν οικολογική παιδεία και συνείδηση.
9ο: ΤΠΕ και εικαστική παιδεία	9.1. ΤΠΕ ως μοχλός ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν ότι η σύγχρονη τέχνη διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, σύμφωνα με την τεχνολογική εξέλιξη των συσκευών και των υλικών, συμβάλλοντας σε ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική διαδικασία. • Αντιλαμβάνονται τις νέες δυνατότητες που δίνει η τεχνολογία. • Κατανοούν την τέχνη μέσα από τις νέες τεχνολογίες σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο. • Αξιοποιούν τις νέες τεχνολογίες ως μέσο επικοινωνίας και αναζήτησης πληροφοριών αλλά και ως εποπτικό μέσο για τους σκοπούς και τους στόχους της μαθησιακής διδασκαλίας. • Χρησιμοποιούν την ψηφιακή φωτογραφική μηχανή, το τάμπλετ και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, όπου επεξεργάζονται τις ιδέες τους. • Επικοινωνούν διαδικτυακά με άλλες σχολικές μονάδες και φορείς αναδεικνύοντας τις ψηφιακές δημιουργίες τους με θέματα κοινωνικού περιεχομένου. • Κατανοούν κοινωνικά θέματα και προβληματίζονται μέσω της χρήσης των ψηφιακών φωτογραφιών και βίντεο από το youtube, π.χ. καταστροφή περιβάλλοντος. • Αλληλεπιδρούν με τον/την εκπαιδευτικό και τους/τις συμμαθητές/-τριές τους κάνοντας χρήση ψηφιακών εφαρμογών στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας για την επίλυση αποριών.
	9.2. Ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες για την ψηφιακή πρόσβαση σε εικόνες, αντικείμενα και έργα τέχνης του οπτικού πολιτισμού από την παγκόσμια και τοπική πολιτιστική κληρονομιά. • Συνδέουν, αναλύουν και συγκρίνουν μέσω των ΤΠΕ έργα της ελληνικής και παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. • Κατανοούν τις ομοιότητες και τις διαφορές μέσω των νέων τεχνολογιών και της ψηφιακής πρόσβασης σε εικόνες, αντικείμενα και έργα τέχνης του οπτικού πολιτισμού. • Παρατηρούν έργα σε ψηφιακά μουσεία. • Περιηγούνται ψηφιακές συλλογές μουσείων. • Χρησιμοποιούν το usb stick (εξωτερική κινητή κάρτα μνήμης) για τη συλλογή ψηφιακών φωτογραφιών από εικόνες, αντικείμενα και έργα τέχνης του οπτικού πολιτισμού. • Ενημερώνονται για θέματα των εικαστικών τεχνών μέσω της ψηφιακής πρόσβασης στον πολιτισμό, η οποία είναι προσπελάσιμη από όλους. • Χρησιμοποιούν την ψηφιακή φωτογραφική μηχανή, το τάμπλετ και τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, όπου επεξεργάζονται τις ιδέες τους και επικοινωνούν με

		<p>πολιτιστικούς φορείς π.χ. για τη διεξαγωγή μαθητικών διαγωνισμών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Τυπώνουν έργα καλλιτεχνών που τους αρέσουν και διακοσμούν την τάξη τους ώστε να δημιουργήσουν μια γωνιά από ψηφιακές φωτογραφίες. • Ανταλλάσσουν με άλλα σχολεία τις ψηφιακές δημιουργίες τους σε θέματα που αφορούν τοπικά έθιμα των περιοχών τους κοινωνικά μηνύματα κ.λπ.
	9.3. Παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία	<ul style="list-style-type: none"> • Διαχειρίζονται προγράμματα ανοιχτού λογισμικού για την ψηφιακή επεξεργασία των εικόνων τους και μαθαίνουν ομαδοσυνεργατικά να χρησιμοποιούν την τεχνική της κινούμενης εικόνας (Stop motion animation). • Διαχειρίζονται απλές ψηφιακές εφαρμογές για την παραγωγή του ψηφιακού τους έργου μέσω των εφαρμογών Gimp, Tux Paint κ.λπ. • Διαχειρίζονται τα απολύτως βασικά εργαλεία προγραμμάτων επεξεργασίας εικόνας (Paint, Gimp) με σκοπό να διαμορφώσουν την εικόνα χρωματικά και σχηματικά, χρησιμοποιώντας τα μορφοπλαστικά στοιχεία. • Χρησιμοποιούν την τεχνική της κινούμενης εικόνας (Stop motion animation) για να δημιουργήσουν ψηφιακό έργο με θέμα έναν μύθο του Αισώπου ή μια ιστορία μέσω των εφαρμογών stopMotionGIF, Movie Maker κ.λπ.
10ο: Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών	10.1. Αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων μέσω της επαφής με την εικαστική δημιουργία	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται ότι η εικαστική έκφραση δίνει τη δυνατότητα και τα μέσα για να κατανοήσουν τα συναισθήματα και τις γνώσεις τους ώστε μέσα από τις δημιουργίες τους να εκφράζουν σκέψεις, ιδέες και συναισθήματα. • Παρατηρούν έργα τέχνης και εκφράζουν τις σκέψεις τους για τα συναισθήματα που τους προκαλούν. • Αναγνωρίζουν και διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους μέσω της εικαστικής πράξης. • Εκφράζουν τα συναισθήματά τους μέσα από τα έργα τους επηρεασμένοι/-ες από το κίνημα του εξπρεσιονισμού. • Αντλούν έμπνευση από έργα τέχνης και εικόνες του οπτικού πολιτισμού και σχεδιάζουν στο εικαστικό σημειωματάριο τα συναισθήματα που ένιωσαν.
	10.2. Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν ότι η ενσυναίσθηση είναι η συναισθηματική ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου, την αντιλαμβάνονται μέσω των έργων τέχνης, των εικόνων και των αντικειμένων του οπτικού πολιτισμού και την εκφράζουν με το προσωπικό τους εικαστικό έργο. • Αντιλαμβάνονται το μήνυμα που επιδιώκει να δώσει ο/η καλλιτέχνης στο έργο του. • Συνεργάζονται στο πλαίσιο εργασιών και αναπτύσσουν ερευνητικές και κοινωνικές δεξιότητες. • Κατανοούν και ερμηνεύουν τους λόγους δημιουργίας ενός έργου τέχνης, το κοινωνικοπολιτισμικό του πλαίσιο, τη συμπεριφορά και τα κίνητρα του κάθε καλλιτέχνη τα οποία πραγματώνονται μέσω του εικαστικού του έργου.
	10.3. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων συνεργασίας και σύνθεσης απόψεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν μέσω κοινών εικαστικών πρότζεκτ και διαθεματικών προγραμμάτων κοινωνικές δεξιότητες, ικανότητες στη λήψη σωστών αποφάσεων μέσα από διάλογο και σεβασμό στην άποψη των άλλων. • Αντιλαμβάνονται τον εαυτό τους και αποκτούν αυτοεπίγνωση στο πλαίσιο της εικαστικής πράξης.

		<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν κριτική σκέψη ενισχύοντας τις αναστοχαστικές τους δεξιότητες στο πλαίσιο εικαστικών εκθέσεων με τις δημιουργίες τους. • Παρουσιάζουν υπεύθυνη στάση στο εργαστήριο των Εικαστικών. • Αποκτούν εμπιστοσύνη στους εαυτούς τους και γίνονται περισσότερο εφευρετικοί/-ές σε νέες λύσεις και προβληματικές καταστάσεις οι οποίες απαιτούν καινοτόμες κατευθύνσεις. • Αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες στην επικοινωνία ιδεών και συναισθημάτων μέσω της εικαστικής πράξης. • Αναπτύσσουν υπευθυνότητα, προδιάθεση για ανάληψη πρωτοβουλιών στο πλαίσιο συνεργασίας.
	10.4. Καλλιέργεια θετικών κοινωνικών στάσεων μέσα από τις εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Καλλιεργούν θετική στάση μέσω της τέχνης αναπτύσσοντας δεξιότητες συνεργασίας, πολυφωνία, αλληλεγγύη, αποδοχή του διαφορετικού, υπευθυνότητα, ανάληψη πρωτοβουλιών και αυτοπεποίθηση. • Αποκτούν οργανωτικές δεξιότητες εκφράζοντας ελεύθερα τις απόψεις τους. • Χρησιμοποιούν την εικαστική γλώσσα για να εκφράζουν τις απόψεις και τις ιδέες τους δημοκρατικά, μέσα στο πλαίσιο της ομάδας. • Καλλιεργούν θετικές στάσεις και συμπεριφορές, αναγνωρίζουν και διαχειρίζονται τα συναισθήματά τους, μέσα από κοινά εικαστικά πρότζεκτ/ομαδοσυνεργατικές και βιωματικές προσεγγίσεις. • Αναπτύσσουν δεξιότητες επικοινωνίας, προσωπικής υπευθυνότητας, ανακαλύψεων, ομαδικής εργασίας, επίλυσης, διαπραγμάτευσης, αυτονομίας και δημιουργικότητας μέσω της εικαστικής πράξης και την επαφή με τις τέχνες. • Αντιλαμβάνονται ότι οι εικαστικές τέχνες προσφέρουν τη δυνατότητα στους/στις μαθητές/-τριες να είναι ανοιχτοί/-ές στις εμπειρίες. • Τηρούν τους κώδικες δεοντολογίας κατά την επίσκεψή τους σε πολιτιστικούς χώρους.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ – Ε΄, ΣΤ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Θεματικά Πεδία	Θεματικές Ενότητες	Προσδοκώμενα Μαθησιακά Αποτελέσματα
		Οι μαθητές/-τριες είναι σε θέση να:
1ο: Μορφές εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, υλικά, μέσα και τεχνικές	1.1 Το εικαστικό εργαστήριο	<ul style="list-style-type: none"> • Κάνουν προτάσεις και παρεμβάσεις βελτίωσης ως προς τα οπτικά ερεθίσματα στο εικαστικό εργαστήριο (π.χ. εικόνες ή έργα αναρτημένα μέσα σε αυτό) κατανοώντας την αξία του ως χώρου έμπνευσης. • Δείχνουν υπευθυνότητα στη διατήρηση του χώρου και συμμετέχουν στην οργάνωση και τακτοποίηση των υλικών στη σχολική αίθουσα / εργαστήριο συνεργαζόμενοι/-ες αρμονικά. • Χειρίζονται με ασφάλεια διάφορα υλικά και εικαστικά μέσα, όπως εργαλεία κοπής και χαρακτηριστικής. • Συμπεριφέρονται με υπευθυνότητα όταν κρατούν εργαλεία και εικαστικά μέσα, όταν εργάζονται, αλλά και

		<p>όταν μετακινούνται με αυτά στη σχολική αίθουσα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τη σημασία και τη λειτουργία του σχολικού εικαστικού εργαστηρίου, πέρα από την πρακτική διάσταση, και ως χώρου έμπνευσης. • Επινεύουν τρόπους ενίσχυσης της αξίας του περιβάλλοντος δημιουργικής εργασίας (σχολικό εικαστικό εργαστήριο) ως χώρου που δημιουργεί κατάλληλο κλίμα και ενδυναμώνει τη δημιουργικότητα. • Παρατηρούν και σχολιάζουν τα οπτικά ερεθίσματα στο εικαστικό εργαστήριο (π.χ. εικόνες ή έργα αναρτημένα μέσα σε αυτό) και προχωρούν σε σχετικές προτάσεις και παρεμβάσεις βελτίωσης.
	1.2 Το σχέδιο, απλές τεχνικές και τα υλικά σχεδίου	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν σχέδια αποδίδοντας λεπτομέρειες, αναλογίες και τονικές διαβαθμίσεις από άμεση παρατήρηση. • Γνωρίζουν και εφαρμόζουν δημιουργικά τις βασικές χρήσεις των υλικών του σχεδίου. • Χειρίζονται τα υλικά του σχεδίου εμπρόθετα και με αυξανόμενο βαθμό δεξιότητας. • Χρησιμοποιούν εκφραστικά διαφορετικά υλικά σχεδίου, καθώς και χαρτιά, εφαρμόζοντας απλές, σύνθετες και μεικτές τεχνικές. • Γνωρίζουν, εκτιμούν και σχολιάζουν την τέχνη του σχεδίου ως πολιτισμικού φαινομένου. • Κατανοούν το σχέδιο ως αυτόνομη τέχνη, αλλά και ως προπαρασκευαστικό στάδιο ζωγραφικού ή άλλου έργου. • Κατανοούν τον θεμελιώδη ρόλο του σχεδίου για τέχνες όπως η ζωγραφική και η γλυπτική διαχρονικά.
	1.3 Η ζωγραφική, απλές τεχνικές και τα υλικά ζωγραφικής	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν και εφαρμόζουν σχετικά σύνθετες τεχνικές ζωγραφικής και επιπλέον πειραματίζονται με τις δυνατότητες μεικτών τεχνικών. • Εκτιμούν και σχολιάζουν τη σημασία της ζωγραφικής ως πολιτισμικού φαινομένου. • Γνωρίζουν και χειρίζονται τα υλικά της ζωγραφικής εμπρόθετα και με αυξανόμενο βαθμό δεξιότητας. • Αντιλαμβάνονται τη ζωγραφική ως εκφραστική γλώσσα και εξερευνούν τις δυνατότητες του μέσου για να αποδώσουν συναισθήματα. • Γνωρίζουν και περιγράφουν μια ευρεία γκάμα από διαφορετικές τεχνικές, τεχνοτροπίες και στιλιστικές προσεγγίσεις στη ζωγραφική. • Γνωρίζουν τις ιδιότητες των θερμών και ψυχρών χρωμάτων, καθώς και γενικότερα την ψυχολογική επίδραση του χρώματος και εφαρμόζουν αυτά τα στοιχεία στα ζωγραφικά έργα τους.
	1.4 Η γλυπτική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν και εφαρμόζουν διάφορες απλές τεχνικές προσθετικής και αφαιρετικής μεθόδου στη γλυπτική και αντλούν έμπνευση από έργα διάφορων καλλιτεχνών και ιστορικών περιόδων στις δικές τους δημιουργίες. • Γνωρίζουν τα μέσα και τα υλικά της γλυπτικής και τις βασικές τους χρήσεις. • Χειρίζονται απλά υλικά και μέσα της γλυπτικής εμπρόθετα και με αυξανόμενο βαθμό δεξιότητας. • Πειραματίζονται με τις δυνατότητες μεικτών τεχνικών στη

		<p>γλυπτική.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν μορφές ή και φιγούρες με διάφορα υλικά γλυπτικής. • Δημιουργούν ανάγλυφες και ολόγλυφες συνθέσεις από πηλό ή από πλαστελίνες, καθώς και αναπτύγματα. • Γνωρίζουν απλές τεχνικές με καλούπι, καθώς και δημιουργία αποτυπωμάτων με χρήση υλικών γλυπτικής. • Γνωρίζουν και σχολιάζουν έργα γλυπτικής από διάφορες περιόδους, πολιτισμούς και καλλιτέχνες, και επιπρόσθετα αντλούν έμπνευση από αυτά στις δικές τους δημιουργίες. • Γνωρίζουν τη μακραίωνη και παγκόσμιας ακτινοβολίας πολιτιστική κληρονομιά της Ελλάδας στον χώρο της γλυπτικής, αποκτούν εξοικείωση με τα κυκλαδικά, αρχαϊκά, κλασικά, ελληνιστικά γλυπτά, καθώς και με αυτά νεότερων χρόνων, όπως και με μοντέρνα και σύγχρονα γλυπτά, συζητώντας τα χαρακτηριστικά τους. • Κατανοούν τη συμβολή της αρχαίας ελληνικής γλυπτικής στον παγκόσμιο πολιτισμό μέσα από την καταλυτική και διαχρονική επιρροή της.
	1.5 Η χαρακτηριστική, απλές τεχνικές και τα υλικά της	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν σύνθετες μορφές χαρακτηριστικής και κατανοούν τη λειτουργία και την έννοια του πολλαπλού έργου, τυπώνουν σε διαφορετικές επιφάνειες με απλές αλλά και μεικτές τεχνικές. • Γνωρίζουν τα υλικά της χαρακτηριστικής, τις βασικές τους χρήσεις και τεχνικές. • Δημιουργούν μονοτυπίες και σειρές χαρακτηριστικών με εμπρόθετες παραλλαγές. • Χρησιμοποιούν τεχνικές όπως η κολλαγραφία και το φροτάζ εκφραστικά. • Πειραματίζονται και εξοικειώνονται με διαφορετικές επιφάνειες εκτύπωσης και κάνουν δημιουργική χρήση τυπωμάτων με μεικτές τεχνικές, πάνω σε έργα τους που έχουν γίνει με άλλα μέσα, όπως σχέδια ή και σε σελίδες εικαστικών σημειωματάρων σε συνδυασμό με άλλες τεχνικές ή οπτικά στοιχεία. • Γνωρίζουν την τεχνική του στένσιλ και την εφαρμογή της τόσο σε έργα μοντέρνων καλλιτεχνών, όπως ο Ματίς, όσο και ως διαδεδομένου μέσου δημιουργίας έργων street art, όπως του Banksy.
	1.6 Εγκαταστάσεις – Installations. Δισδιάστατες και τρισδιάστατες κατασκευές. Συναρμολογήσεις τρισδιάστατων αντικειμένων – Assemblages	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τις εγκαταστάσεις, τα assemblages και τις κατασκευές ως μορφές τέχνης και δημιουργούν έργα ατομικά και σε συνεργασία. • Γνωρίζουν και κατανοούν τις εγκαταστάσεις ως μορφή τέχνης και τις αναγνωρίζουν ως εικαστική προσέγγιση που αλλάζει τη σχέση θεατών-έργου, καθώς αυτοί, ειδικά σε μεγάλης κλίμακας εγκαταστάσεις, βρίσκονται μέσα στο έργο. • Γνωρίζουν και κατανοούν τα assemblages (ασαμπλάζ), που προσομοιάζουν με τρισδιάστατο κολάζ, ως μορφή τέχνης. • Γνωρίζουν και κατανοούν ότι τα κριτήρια για τέτοιες μορφές τέχνης διαφοροποιούνται από αυτά π.χ. του αναπαραστατικού σχεδίου. • Περιγράφουν τους συνειρμούς, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που οι εικαστικές εγκαταστάσεις, οι κατασκευές και τα ασαμπλάζ τους προκαλούν και που κατά

		τη γνώμη τους εγείρουν στους θεατές.
	1.7 Εφαρμοσμένες τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκτούν βασικές γνώσεις σε τεχνικές δημιουργίας διςδιάστατων, καθώς και τρισδιάστατων έργων εφαρμοσμένων τεχνών, (π.χ. μαριονέτες, παιχνίδια, άλλα χρηστικά αντικείμενα) με χρήση τεχνικών όπως συναρμογές, ύφανση, ράψιμο. • Κατανοούν την έννοια των εφαρμοσμένων τεχνών. • Κατανοούν τη σχέση των εφαρμοσμένων τεχνών με τις εικαστικές τέχνες αναγνωρίζοντας τα σημεία σύγκλισης καθώς και τις διαφορές τους. • Γνωρίζουν και κατανοούν το βιομηχανικό design ως δημιουργικό κλάδο των εφαρμοσμένων τεχνών, στον οποίο η άρτια αισθητική και η λειτουργικότητα αποτελούν κεντρικά ζητούμενα σε χρηστικά αντικείμενα και άλλες εφαρμογές. • Κατανοούν και γνωρίζουν τον ρόλο και τη σημασία της γραφιστικής και της εικονογράφησης, κάνοντας δημιουργικές εφαρμογές στα πλαίσια αυτών των εφαρμοσμένων τεχνών, όπως π.χ. αφίσα, εικονογράφηση ποιήματος. • Γνωρίζουν τη γελοιογραφία και τα κόμικς και εφαρμόζουν τις αφηγηματικές και αναπαραστατικές τους συμβάσεις με δημιουργικό τρόπο.
	1.8 Οι ψηφιακές μορφές τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν με ψηφιακά μέσα φωτογραφίες/βίντεο εμπρόθετα (π.χ. πάνω σε ένα θέμα ή έννοια) γνωρίζοντας και εφαρμόζοντας απλές τεχνικές, όπως ρυθμίσεις φωτεινότητας. • Γνωρίζουν και χρησιμοποιούν με επάρκεια απλά λογισμικά δημιουργίας εικόνων και ζωγραφικής σε Η/Υ και τάμπλετ με οθόνες αφής. • Γνωρίζουν έργα που έχουν δημιουργηθεί αποκλειστικά με ψηφιακά μέσα και ψηφιακές μορφές τέχνης, και συζητούν χρησιμοποιώντας κατάλληλο λεξιλόγιο την άποψή τους για τη σχέση αναλογικού και ψηφιακού ή και του εικονικού με το πραγματικό με αφορμή σύγχρονες μορφές τέχνης που βασίζονται π.χ. σε εφαρμογές εικονικής ή μεικτής πραγματικότητας και στις οποίες εισάγονται από τους/τις εκπαιδευτικούς τέχνης. • Χειρίζονται με επάρκεια ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές (ή και αναλογικές) και δημιουργούν φωτογραφίες εμπρόθετα (π.χ. πάνω σε ένα θέμα ή έννοια) γνωρίζοντας και εφαρμόζοντας απλές ρυθμίσεις και κατανοώντας βασικές αρχές (καδράρισμα /σύνθεση). • Κατανοούν τη φωτογραφία ως μορφή τέχνης, κάνουν διαχωρισμό μεταξύ εικαστικών και εφαρμοσμένων χρήσεων του φωτογραφικού μέσου, όπως ρεπορτάζ ή διαφήμιση, σχολιάζοντας τις ομοιότητες και τις διαφορές φωτογραφικών αναπαραστάσεων π.χ. από τον χώρο της τέχνης και από αυτόν της μόδας ή των ΜΜΕ. • Γνωρίζουν και εφαρμόζουν απλά μέσα και τρόπους ψηφιακής επεξεργασίας φωτογραφικής εικόνας. • Γνωρίζουν τη βιντεοτέχνη και πειραματίζονται με το βίντεο ως εκφραστικό μέσο. • Αντιλαμβάνονται τον κινηματογράφο ως μορφή καλλιτεχνικής δημιουργίας, με χαρακτηριστικά πολύπλευρο

		<p>και σύνθετου έργου που συνδέεται και με άλλες μορφές τέχνης, όπως η μουσική, η λογοτεχνία, το θέατρο, η φωτογραφία και συχνά άλλες εικαστικές τέχνες.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τη διάκριση ανάμεσα σε καθαρά εμπορικές ταινίες που στοχεύουν στη διασκέδαση και σε αυτές που αποτελούν μορφές καλλιτεχνικού έργου, με τρόπο αντίστοιχο με τη φωτογραφία που μπορεί να είναι καλλιτεχνική μορφή έκφρασης ή να έχει χαρακτήρα εμπορικό (π.χ. μόδα, διαφήμιση, ρεπορτάζ). • Γνωρίζουν το animation και κατανοούν τις δυνατότητες του ως μέσου καλλιτεχνικής έκφρασης. Κατανοούν τις βασικές αρχές της τεχνικής του stop-motion animation και γνωρίζουν σχετικά έργα καλλιτεχνών.
	1.9 Οι εικαστικές δράσεις (περιβαλλοντικές/ κοινωνικές παρεμβάσεις, χάπενινγκ, περφόρμανς κ.ά.)	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν, κατανοούν μορφές τέχνης που αποσκοπούν σε κοινωνική παρέμβαση, όπως τα χάπενινγκς, και σχεδιάζουν απλές εικαστικές δράσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. • Διαχωρίζουν την περφόρμανς από το θεατρικό δρώμενο κατανοώντας τη διαφορά τους και κατανοούν τη συχνά αμφίσημη, συμβολική και ποιητική λειτουργία αυτής της σύγχρονης μορφής τέχνης.
	1.10 Τα δημιουργικά επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν επαγγέλματα από τον χώρο των εικαστικών και των εφαρμοσμένων τεχνών και αναγνωρίζουν τόσο τη χρησιμότητα και τον κοινωνικό τους ρόλο όσο και τη συνεισφορά τους στον οπτικό πολιτισμό, την ποιότητα της καθημερινής ζωής και τον εμπλουτισμό της οπτικής μας εμπειρίας μέσα από τη δημιουργία των έργων που προσφέρουν. • Αναπτύσσουν κατάλληλο λεξιλόγιο και γνωρίζουν τη βασική ορολογία όσον αφορά τα συγκεκριμένα επαγγέλματα. • Κατανοούν στα επαγγέλματα των εφαρμοσμένων τεχνών και όσα σχετίζονται με την αρχιτεκτονική, την έμφαση στην εξισορρόπηση πρακτικών και αισθητικών παραμέτρων, και προχωρούν σε απλές εφαρμογές σχεδιάζοντας ή και δημιουργώντας π.χ. χρηστικά αντικείμενα με έμφαση τόσο στην αισθητική όσο και την πρακτική διάσταση. • Γνωρίζουν βασικά στοιχεία της ιστορικής εξέλιξης αλλά και την πολιτισμική αξία και προσφορά για τον ανθρώπινο πολιτισμό της αρχιτεκτονικής και των εφαρμοσμένων τεχνών. • Μαθαίνουν για τις ιδιαιτερότητες, τα χαρακτηριστικά αλλά και τις προοπτικές δημιουργικών επαγγελμάτων. • Αναγνωρίζουν το επάγγελμα του αρχιτέκτονα ως κατεξοχήν δημιουργικό κατανοώντας την έμφαση στην αισθητική ή και συμβολική διάσταση των κτιρίων πέρα από τη λειτουργικότητά τους από την αρχαιότητα ως σήμερα.
2ο: Τα μορφικά και δομικά στοιχεία	2.1. Σημείο – Γραμμή	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τα σημεία ως στοιχεία της εικόνας, που ανάλογα με τη θέση τους, τη μορφή και την πυκνότητά τους επηρεάζουν το αισθητικό αποτέλεσμα και τη διάθεση των έργων τους. • Αντιλαμβάνονται τη γραμμή ως ένα σημείο που «κινείται στον χώρο» και χρησιμοποιούν στα έργα τους την πυκνότητα σημείων, τις μάζες (πυκνές ομάδες) σημείων και

		<p>αντιλαμβάνονται το αισθητικό αποτέλεσμα που μπορεί να δημιουργηθεί, π.χ. αίσθηση έντασης ή ρυθμικότητας.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Παρατηρούν και εμπνέονται από εκφραστικές χρήσεις των σημείων ή και των γραμμών από διάφορες μορφές τέχνης και χρονικές περιόδους, όπως την τέχνη των Αβοριγίνων, ενσωματώνοντας εικαστικές προσεγγίσεις σε έργα τους υπό μορφή πειραματισμού ή ανταπόκρισης σε έργα που τους κέντρισαν το ενδιαφέρον μέσω δημιουργίας παραλλαγών. • Αντιλαμβάνονται τα είδη της γραμμής και την επίδρασή τους στη διάθεση και το ύφος που έχει το έργο τους. Συγκεκριμένα αναγνωρίζουν και περιγράφουν κάνοντας παράλληλα δημιουργική χρήση των γραμμών ως οριζόντιων (συνδέοντάς τες με αίσθηση σταθερότητας), κάθετων, (συνδέοντάς τες με αίσθηση παρουσίας), διαγώνιων (συνδέοντάς τες με αίσθηση αστάθειας), καθώς και καμπύλων (συνδέοντάς τες με αίσθηση φιλικότητας, ήπιας ρυθμικότητας και κίνησης, ειδικά όταν είναι σπειροειδείς ή κυματοειδείς. Ομοίως για τεθλασμένα, γωνιώδη γραμμή (αίσθηση έντασης ή και κινδύνου). • Αντιλαμβάνονται τον ιδιαίτερο χαρακτήρα καθώς και τη συμβολική χρήση συνεχόμενης και διακεκομμένης γραμμής. • Κατανοούν τη λειτουργία στα εικαστικά έργα του περιγράμματος ή της γραμμής γενικά ως ορίου ή πλαισίου. • Κατανοούν το αισθητικό αποτέλεσμα που έχουν στο έργο οι τεμνόμενες και οι παράλληλες γραμμές, η πυκνότητα, το πάχος, η υφή και άλλα χαρακτηριστικά των γραμμών (π.χ. ισοπαχείς ή ανισοπαχείς, όπως αυτές που προκύπτουν από πένες ή ειδικούς μαρκαδόρους). • Εφαρμόζουν επιλογές ως προς το είδος των γραμμών σύμφωνα με τις προθέσεις τους για το τελικό αισθητικό αποτέλεσμα των έργων τους.
	2.2. Σχήμα – Φόρμα	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν και αξιοποιούν μορφοπλαστικά τις εκφραστικές ή και συμβολικές δυνατότητες του σχήματος και της φόρμας στα έργα τους. • Αντιλαμβάνονται τη σημασία του σχήματος και της φόρμας ως δομικών και αισθητικών στοιχείων στις τέχνες. • Κάνουν διάκριση μεταξύ οργανικών και γεωμετρικών σχημάτων. • Γνωρίζουν και κάνουν χρήση απλής ορολογίας σχετικά με τη φόρμα και το σχήμα, όπως «πλακάτη» (αδιαβάθμητη τονικά και χρωματικά φόρμα), ντεγκρατάζ, «πέρασμα» από τη μια φόρμα στην άλλη (αλλαγές στα όρια της φόρμας, όπως «σβησίματα» ή αύξηση αντίθεσης) ειδικά στη ζωγραφική.
	2.3. Φως – Τονικότητα – Φωτοσκίαση	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τη σημασία του φωτός στις εικαστικές αλλά και στις εφαρμοσμένες τέχνες, καθώς και στην αρχιτεκτονική, και το αποδίδουν ή το ενσωματώνουν ως στοιχείο στα έργα τους με επάρκεια. • Κατανοούν τη σημασία της φωτοσκίασης και του τόνου στην απόδοση των μορφών, του χώρου και του βάθους, όπως στην ατμοσφαιρική προοπτική, αλλά και σε έναν βαθμό, τη συμβολική ή και νοηματική διάσταση της απόδοσης του φωτός στα έργα τέχνης διαχρονικά. • Αποδίδουν αυξανόμενη ευχέρεια το φως και τη σκιά σε

		<p>διαφορετικές εικαστικές τέχνες (ζωγραφική, σχέδιο, χαρακτική κ.λπ.) και κατανοούν την επίδραση των φωτιστικών συνθηκών, των αντιθέσεων και των φωτοσκιάσεων στις φωτογραφίες τους.</p>
	2.4. Χρώμα	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκοτούν γνώση των λειτουργιών του χρώματος (αισθητική, εκφραστική, συμβολική) και την εφαρμόζουν στα έργα τους εμπρόθετα. • Αντιλαμβάνονται και περιγράφουν τη λειτουργία του χρώματος (αισθητική, εκφραστική, συμβολική) στα έργα τους, καθώς και στις διάφορες μορφές τέχνης. • Γνωρίζουν βασική ορολογία σχετικά με τα χρώματα (βασικά, συμπληρωματικά, θερμά-ψυχρά, χρωματική ένταση, ουδέτερα, γήινα κ.ά. χρώματα). • Εφαρμόζουν γνώσεις σχετικές με βασικές ιδιότητες των χρωμάτων (όπως ψυχρά-θερμά), τη συναισθηματική τους επίδραση (π.χ. έντονα-χαρούμενα ή μελαγχολικά-μουντά χρώματα) στην εικαστική τους πρακτική συνυπολογίζοντας και τη νοηματική ή και συμβολική τους διάσταση. • Γνωρίζουν βασικές ιδιότητες των χρωμάτων (τόνος, ένταση, απόχρωση) κάνοντας διαβαθμίσεις με διαφορετικά υλικά και εφαρμόζοντας τις σχετικές δεξιότητες δημιουργικά. • Αντιλαμβάνονται τη σημασία του χρώματος για τη συναισθηματική διάθεση και το ύφος σε έργα εικαστικών, εφαρμοσμένων τεχνών, καθώς και στην αρχιτεκτονική.
	2.5. Υφή – Ματιέρα	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμόζουν εκφραστικά και πειραματίζονται εμπρόθετα με το στοιχείο της υφής στα έργα τους. • Αναπτύσσουν το λεξιλόγιό τους σε σχέση με τις υφές (π.χ. τραχύ, απαλό) είτε πρόκειται για απτικές είτε για οπτικές ποιότητες των έργων τέχνης ή και αντικειμένων design. • Δίνουν έμφαση και σχολιάζουν τις υφές διαφορετικών υλικών σε γλυπτά, κατασκευές ή και έργα χειροτεχνίας ή εφαρμοσμένων τεχνών και εφαρμόζουν δημιουργικά τις γνώσεις τους.
	2.6. Κλίμακες – Αναλογίες – Σύγκριση μεγεθών	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τη σημασία της κλίμακας (σχετικών μεγεθών) στα εικαστικά έργα και τις μαθητικές ζωγραφιές και το πώς αυτή επηρεάζει τον τρόπο που ερμηνεύεται μια εικόνα (π.χ. σύνδεση μεγέθους με σημασία). • Οξύνουν μέσω της παρατήρησης την κατανόηση των αναλογιών μεταξύ των διαφορετικών μερών ενός αντικειμένου ή θέματος, όταν σχεδιάζουν, συγκρίνοντας τα μεγέθη ή και ανάγοντας τις μετρικές τους σχέσεις σε απλά κλάσματα (π.χ. μισό, ένα τρίτο, διπλάσιο). • Χρησιμοποιούν κατάλληλους όρους για την περιγραφή αναλογιών συγκρίνοντας π.χ. κίονες από αρχαίους ναούς διαφορετικών ρυθμών και περιόδων (π.χ. επίμηκες, ραδινό, πεπλατυσμένο).
	2.7. Δομή – Σύνθεση: Ισορροπία, Αντίθεση, Ρυθμός – Μοτίβο	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν, περιγράφουν και εφαρμόζουν απλές αρχές της σύνθεσης, όπως συμμετρικότητα, ισορροπία. • Κατανοούν τη διαφορά μεταξύ καμπυλόσχημων κατά κανόνα, οργανικών και γεωμετρικών δομών (αλλά και τις συγκλίσεις αυτών, όπως π.χ. στις κυψέλες ή στα φράκταλ), αντλούν έμπνευση από φυσικά ή/και γεωμετρικά μοτίβα

		<p>εφαρμόζοντας τις παρατηρήσεις τους στα έργα τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν της έννοια της αυτομοιότητας ειδικά στη φύση ή (στη ΣΤ' τάξη) και την ύπαρξη αρμονικών χαράξεων (αναλογιών που είναι πιο «ευχάριστες στο μάτι»), όπως η χρυσή τομή, καθώς και τον «κανόνα των τρίτων» ειδικά στη φωτογραφία. • Αναγνωρίζουν και περιγράφουν το στοιχείο του ρυθμού στις εικαστικές/εφαρμοσμένες τέχνες και το εντάσσουν εμπρόθετα ως εκφραστικό και δομικό στοιχείο στα έργα τους. • Κατανοούν τις έννοιες της συνοχής, ενότητας και ποικιλίας σε έργα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών. • Κάνουν εμπρόθετη χρήση των βασικών αρχών και των μορφοπλαστικών στοιχείων της σύνθεσης κατανοώντας ότι κάθε συνθετική επιλογή επηρεάζει τη σχέση μεταξύ των οπτικών στοιχείων και άρα τη συνολική εικόνα του έργου, σε αισθητικό ή και σε νοηματικό επίπεδο.
	2.8. Όγκος – Βάθος – Χώρος	<ul style="list-style-type: none"> • Αποδίδουν τον χώρο με διαφορετικές προσεγγίσεις και συμβάσεις (όπως π.χ. ατμοσφαιρική, γραμμική ή χαρτογραφική προοπτική) αντλώντας ιδέες και ερεθίσματα από έργα τέχνης. • Κατανοούν την έννοια του εικαστικού χώρου και της ψευδαισθητικής απόδοσης του βάθους, καθώς και βασικούς τρόπους απόδοσής του, όπως η ατμοσφαιρική προοπτική, η επικάλυψη, η μείωση των μεγεθών και τέλος βασικά στοιχεία γραμμικής προοπτικής. • Κατανοούν την έννοια του αρνητικού και θετικού χώρου σε δισδιάστατα και τρισδιάστατα έργα.
	2.9. Χρόνος –Κίνηση	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν το στοιχείο του δυναμισμού και της αίσθησης της κίνησης σε εικαστικά έργα ή και σε προϊόντα βιομηχανικού σχεδιασμού, και τα εφαρμόζουν εμπρόθετα στα έργα τους. • Σχολιάζουν και εφαρμόζουν το στοιχείο της πραγματικής κίνησης σε απλά έργα με κινούμενα στοιχεία, όπως κατασκευές. • Διαπραγματεύονται δημιουργικά και εντάσσουν το στοιχείο της χρονικής αλληλουχίας σε αφηγηματικού χαρακτήρα έργα, όπως σχέδια, κόμικς ή και απλά animations ή βίντεο.
	2.10. Λέξεις – Ήχοι	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τη σημασία του ήχου σε εικαστικά έργα, καθώς και του γραπτού ή προφορικού λόγου σε έργα ως αισθητικά και νοηματικά στοιχεία και τα αξιοποιούν δημιουργικά. • Αναγνωρίζουν την ύπαρξη γραπτού λόγου σε έργα ή και προφορικού σε έργα με ήχο, ως ένα στοιχείο που επηρεάζει με διάφορους τρόπους το πώς γίνεται κατανοητό ένα έργο, ή πώς επικοινωνεί νόημα ένα οπτικό κείμενο, όπως μια αφίσα. • Παρατηρούν και σχολιάζουν τους διαφορετικούς τρόπους σύνδεσης εικόνας και λέξης, π.χ. επεξήγηση, συνδυαστική αφήγηση, όπως στα κόμικς, νοηματική αναπλαισίωση, όπως στα memes. • Κατανοούν ότι η γραπτή λέξη ως ορατό στοιχείο έχει και αισθητική διάσταση. Καθώς οι εικόνες επηρεάζονται νοηματικά από τις λέξεις σε πολυτροπικά οπτικά κείμενα,

		γίνεται επίσης κατανοητό ότι ο λόγος και η εικόνα συνδέονται άρρηκτα σε αυτά ως σημειωτικοί πόροι, αλλά και γενικότερα.
3ο: θέματα, περιεχόμενα, και νόημα	3.1. Διάκριση θέματος και νοηματικού περιεχομένου	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν το νοηματικό περιεχόμενο έργων και τη σχέση του με το θέμα και τη μορφή καθώς και την έννοια της πολυσημίας, δηλαδή των πολλών ερμηνειών ενός έργου ανάλογα με τον/τη θεατή. • Αντιλαμβάνονται το νοηματικό περιεχόμενο έργων εικαστικών τεχνών ως διακριτού στοιχείου από το θέμα, αν και τα δύο συνδέονται (π.χ. αναφορά στη ΣΤ' τάξη στη συμβολική διάσταση στα vanitas, δηλαδή στις νεκρές φύσεις που ως αλληγορίες συμβολίζουν τη ματαιότητα). • Αντιλαμβάνονται την πολυσημία ή αμφισημία ενός έργου όχι ως αδυναμία, αλλά ως θετική πρόκληση και ευκαιρία για ενεργοποίηση της σκέψης. • Κατανοούν το γεγονός ότι το θέμα, η μορφή και το νόημα ενός εικαστικού έργου συνδέονται άρρηκτα και αναγνωρίζουν ή και περιγράφουν αυτή τη σχέση (ΣΤ' τάξη) π.χ. σε έργα όπως η «Κραυγή» του Munch. • Κατανοούν ότι το νόημα των έργων τέχνης δεν είναι δεδομένο αλλά εναπόκειται στις αντιληπτικές ευαισθησίες και την ιδιαιτερότητα των θεατών, και εξαρτάται από τις προσωπικές τους αναγνώσεις και ερμηνείες, όπως και στην ποίηση. • Αντιλαμβάνονται την τέχνη ως επεξεργασία νοημάτων και την εικαστική πράξη ως τρόπο σκέψης πάνω σε ζητήματα «έξω» από αυτήν. • Κάνουν σύνδεση της μορφής των εικαστικών έργων με το νοηματικό τους περιεχόμενο (π.χ. έργα με αναφορά σε τραγικά ιστορικά γεγονότα, όπως χαρακτηριστικά του Τάσσου).
	3.2. Θέματα εκ του φυσικού: Παρατήρηση απλών αντικειμένων και φυσικών μορφών	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν σχέδια και ζωγραφικά έργα από παρατήρηση, με επαρκή απόδοση των μετρικών, τονικών και χρωματικών σχέσεων, ή και συνδέουν τα έργα τους με μια έννοια π.χ. σε συνθετικές εργασίες. • Δημιουργούν σχέδια και ζωγραφικά έργα από παρατήρηση, με έμφαση στην κατανόηση του χαρακτήρα των βασικών σχημάτων των αντικειμένων των μεταξύ τους σχέσεων, των αναλογιών και των τονικών ή και χρωματικών τους χαρακτηριστικών. • Κατανοούν τις αλλαγές στο θέμα ανάλογα με την οπτική γωνία που το παρατηρεί κανείς όπως αυτές που προκύπτουν από προοπτική βράχυνση, ή αλληλοεπικάλυψη αντικειμένων σε μια σύνθεση. • Αποδίδουν αντικείμενα με αποφυγή εφαρμογής στερεοτυπικών αποδόσεων των αντικειμένων με βάση προϋπάρχοντα πρότυπα. Κατανοούν τη σημασία της παρατήρησης σε αντιδιαστολή με έτοιμες λύσεις: Δοκιμάζουν να σχεδιάσουν αυτό που βλέπουν και δεν αναπαράγουν μηχανιστικά αυτό που ξέρουν ως έτοιμη λύση.
	3.3. Θέματα από Φαντασία / Μνήμη	<ul style="list-style-type: none"> • Επινοούν μορφές, χαρακτήρες, τοπία και αφηγήσεις, (ανα)συνθέτοντας πρόσωπα, οπτικά στοιχεία και γεγονότα αντλώντας υλικό από τη βιωμένη εμπειρία ή και τη φαντασία τους.

	3.4. Θέματα εικαστικών τεχνών (πορτρέτο, ανθρώπινη φιγούρα, τοπίο, νεκρή φύση)	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν βασικές θεματικές στην ιστορία της τέχνης και κατανοούν τη νοηματική διάσταση του εκάστοτε θέματος, π.χ. πορτρέτο και αυτοεικόνα ή κοινωνικός ρόλος. • Δημιουργούν έργα με βασικά θέματα εικαστικών τεχνών, όπως τοπίο, πορτρέτο, νεκρή φύση. • Κατανοούν και εφαρμόζουν στα έργα τους μέσα από τέτοιες θεματικές, συσχετίσεις με ευρύτερα ζητήματα, όπως αυτοεικόνας ή κοινωνικού ρόλου που μπορούν να προσεγγιστούν μέσα από μια δημιουργική δραστηριότητα με βάση το πορτρέτο, ή κλιματικής αλλαγής μέσα από το τοπίο.
	3.5. Αφήγηση και ιστορίες	<ul style="list-style-type: none"> • Εικονογραφούν αφηγήσεις όπως μύθους και παραμύθια, ή εμπνέονται από αυτές και δημιουργούν έργα. • Γνωρίζουν και να εκτιμούν την τέχνη της εικονογράφησης, κατανοούν την αλληλένδετη σχέση εικόνας-κειμένου σε διαφορετικές αφηγηματικές προσεγγίσεις μέσω της εικόνας, όπως εικονογράφηση παραμυθιών (ή και χειρογράφων στη ΣΤ' τάξη), καθώς και κόμικς. • Κατανοούν και περιγράφουν το αφηγηματικό στοιχείο στις εικόνες (ποιος κάνει τι, εικονιζόμενες δράσεις και αντιδράσεις), σε έργα τέχνης και οπτικά κείμενα, όπως φωτογραφίες από διαφήμιση ή αφίσες, και εφαρμόζουν στοιχεία αφήγησης εμπρόθετα σε έργα εικαστικών ή εφαρμοσμένων τεχνών, όπως π.χ. αφίσα ή ζωγραφιά με θέμα το περιβάλλον.
	3.6. Καθημερινές εμπειρίες και βιώματα	<ul style="list-style-type: none"> • Επεξεργάζονται τη βιωμένη εμπειρία μέσα από την εικαστική πράξη. • Χρησιμοποιούν τόσο το βίωμα ως υλικό για δημιουργία όσο και τη δημιουργία ως αφορμή αναστοχασμού πάνω στο βίωμα. • Αναγνωρίζουν και περιγράφουν σε έργα τη δημιουργική πράξη ως μέσο επεξεργασίας ενός θετικού ή και αρνητικού βιώματος.
	3.7. Αυτοεικόνα, ταυτότητα και ετερότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν έργα με θέμα τον εαυτό και τη σχέση με τους άλλους εκφράζοντας συναισθήματα και σκέψεις για το κοινωνικό περιβάλλον. • Κατανοούν και περιγράφουν έργα με θέμα τον εαυτό, τη σχέση με μέλη της οικογένειάς τους ή άλλα πρόσωπα, ως μέσα έκφρασης (Ε' τάξη) ή και διαπραγμάτευσης της αυτοεικόνας (ΣΤ' τάξη), καθώς και απόδοσης (Ε' τάξη) ή και σχολιασμού των σχέσεων ή και της θέσης των εικονιζόμενων στο κοινωνικό περιβάλλον (ΣΤ' τάξη). • Σχολιάζουν τη σχέση του «εγώ» με το «άλλο» (Ε' τάξη) και θέματα ετερότητας ή και κοινωνικών διακρίσεων με εικαστικά μέσα (ΣΤ' τάξη). • Βλέπουν τα αυτοπορτρέτα ως μέσα για να επικοινωνηθούν ιδέες και σκέψεις καθώς και ως κατασκευές μιας επιθυμητής εικόνας για τον εαυτό, όπως ιστορικά συμβαίνει με πίνακες ζωγραφικής αλλά και στη σύγχρονη εποχή με selfies ή και «εικόνες προφίλ».
	3.8. Τόπος - Χώρος ως θέμα: Ανθρωπογενές και φυσικό	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν την οπτική αντίληψη και την κριτική σκέψη σε σχέση με το αστικό και φυσικό περιβάλλον μέσα από την εικαστική δημιουργία. • Αποδίδουν με αυξανόμενη επάρκεια τοπία και χώρους με

	περιβάλλον	<p>διαφορετικά εικαστικά μέσα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Καλλιεργούν το αισθητικό κριτήριο σε σχέση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος μέσα από έργα με θέμα το τοπίο. • Ευαισθητοποιούνται στα στοιχεία του οπτικού περιβάλλοντος και τα χρησιμοποιούν ως θέμα σε εικαστικές δραστηριότητες με πιθανές νοηματικές προεκτάσεις (π.χ. έλλειψη ελεύθερων χώρων μέσα από φωτογραφίες ή κολάζ). • Καταγράφουν εμπρόθετα εικόνες από την οπτική τους εμπειρία στο πλαίσιο κάποιας διερευνητικού τύπου δραστηριότητας με φωτογραφικά ή άλλα μέσα.
	3.9. Θέματα σχετικά με την κοινωνική πραγματικότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν τη λειτουργία του έργου τέχνης ως μέσου κοινωνικού σχολιασμού ή και παρέμβασης. • Αντλούν έμπνευση και θεματικό υλικό από έργα στα οποία εμπλέκονται καλλιτέχνες με κοινωνικά, ανθρωπιστικά, ιστορικά/εθνικά ή περιβαλλοντικά ζητήματα. • Δημιουργούν έργα σχολιασμού ζητημάτων από την κοινωνική ζωή χρησιμοποιώντας απλές αρχές οπτικής επικοινωνίας, με διαφορετικά μέσα. • Προσεγγίζουν πλευρές της κοινωνικής πραγματικότητας με εικαστικά μέσα με έμφαση σε αρνητικά φαινόμενα (όπως μορφές βίας, φτώχεια, υποβάθμιση περιβάλλοντος, καθώς και διακρίσεις, κοινωνικός αποκλεισμός ή και σχολικός εκφοβισμός) με σκοπό την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και ενσυναίσθησης. • Κάνουν εμπρόθετη χρήση της εικαστικής δημιουργίας ως μέσου σχολιασμού σε ευρύτερα ζητήματα και ανάπτυξη σχετικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων μέσα από την παρουσίαση των έργων στην τάξη.
	3.10. Θέματα από την ελληνική και παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά	<ul style="list-style-type: none"> • Εμπνέονται από την ελληνική και παγκόσμια κληρονομιά στον οπτικό και υλικό πολιτισμό δημιουργώντας έργα με ορατές επιρροές. • Απολαμβάνουν και αξιοποιούν στις εικαστικές τους διερευνήσεις τον πολιτισμικό πλούτο που προέρχεται από την παράδοση, την ελληνική και την παγκόσμια. • Γνωρίζουν και εκτιμούν τις εφαρμοσμένες τέχνες και τη χειροτεχνία που σχετίζεται με τη λαϊκή παράδοση. • Γνωρίζουν την ελληνική πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτή αποτυπώνεται στα μνημεία, τα έργα τέχνης και τα τεχνουργήματα από τους προϊστορικούς μέχρι τους νεότερους χρόνους, καθώς αποτελούν μέρος της καθημερινής οπτικής τους εμπειρίας, εφόσον ζουν μέσα στο χωρικό και πολιτισμικό πλαίσιο που αυτές οι μορφές αναπτύχθηκαν, και το οποίο επηρεάζουν, ή και καθορίζουν, ως σήμερα. • Συγκρίνουν έργα από διαφορετικούς πολιτισμούς σε συγκεκριμένες εννοιακές/θεματικές ενότητες παρατηρώντας συνδέσεις και διαφοροποιήσεις, αντλώντας έμπνευση και εφαρμόζοντας γνώσεις και επιρροές σε έργα τους με αντίστοιχη εννοιοκεντρική αφετηρία (π.χ. «Τοπία και κήποι» με έργα που εκλεκτικιστικά οικειοποιούνται αναπαραστατικές συμβάσεις με έντονο διακοσμητικό στοιχείο από περσικές μικρογραφίες με τέτοιο θέμα).

	3.11. Θέματα σχετικά με τις σχολικές και τοπικές εορτές	<ul style="list-style-type: none"> • Κάνουν δημιουργική χρήση των εορτών και παρουσιάζουν μεγάλα έργα ή εκθέσεις μέσα από ομαδοσυνεργατικές προσεγγίσεις. • Ανταποκρίνονται δημιουργικά στο συγκεκριμένο πολιτισμικό, ιστορικό/εθνικό ή θρησκευτικό πλαίσιο της εκάστοτε γιορτής ή εκδήλωσης. • Συμμετέχουν με επάρκεια στον σχεδιασμό και στη δημιουργία σκηνικών, καθώς και σε άλλες διακαλλιτεχνικές και διαθεματικές συνέργειες με βάση και σε σχέση με τη θεματική που αφορά την κάθε γιορτή.
	3.12. Θέματα από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο	<ul style="list-style-type: none"> • Αντλούν θεματικό υλικό από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο και αναπτύσσουν μέσα από την επεξεργασία του κριτική σκέψη σε σχέση με τον οπτικό πολιτισμό. • Παραλλάσσουν και επεξεργάζονται δημιουργικά εικόνες από τη μαζική/ποπ κουλτούρα, τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο όπως ήρωες κόμικς ή και από βιντεοπαιχνίδια ή τη διαφήμιση. • Αποκρίνονται σε θέματα από τον «πολιτισμό της εικόνας» είτε εκφράζοντας τη σχέση τους με αυτά είτε με σκωπτικό, κριτικό και χιουμοριστικό τρόπο, είτε αναδεικνύοντας και αξιοποιώντας εικαστικά οπτικό υλικό που τους είναι ελκυστικό ή τους/τις εκφράζει.
	3.13. Χιούμορ και εικόνα	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν διαφορετικές χρήσεις του χιούμορ στις εικαστικές τέχνες και σε οπτικά κείμενα/εικόνες από το διαδίκτυο και τα ΜΜΕ και εφαρμόζουν σχετικές προσεγγίσεις. • Ανακαλύπτουν, απολαμβάνουν και εφαρμόζουν τις δυνατότητες της χρήσης του χιούμορ σε έργα όπως γελοιογραφίες, κόμικς, καθώς και οπτικά κείμενα όπως memes αναγνωρίζοντας τη σχέση γραπτού κειμένου και εικόνας. • Κατανοούν τον ίδιο τον μηχανισμό του χιούμορ, που περιέχει το στοιχείο της έκπληξης, της ανατροπής ή και του λεπτού σαρκασμού, διευρύνοντας την ικανότητα χρήσης σημειωτικών μέσων και επικοινωνίας νοημάτων.
4ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Έργα τέχνης και δημιουργοί	4.1. Η άμεση εμπειρία με το αυθεντικό έργο τέχνης: Επαφή με την τέχνη στα μουσεία και στον δημόσιο χώρο	<ul style="list-style-type: none"> • Σχολιάζουν τον ρόλο των μουσείων στη διατήρηση και ανάδειξη των έργων τέχνης και ευαισθητοποιούνται για τον πολιτισμό μέσα από την επαφή με το μουσείο. • Γνωρίζουν, κατανοούν και ευαισθητοποιούνται ως προς τα θέματα της προώθησης, της διατήρησης και της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. • Κατανοούν τον ρόλο και την προσφορά επαγγελματιών που εργάζονται στον χώρο των μουσείων, γκαλερί και οργανισμών πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως π.χ. επιμελητές/-τριες, μουσειολόγοι, μουσειοπαιδαγωγοί και συντηρητές/-τριες. • Αναπτύσσουν ενδιαφέρον και θετική προδιάθεση για τον πολιτισμό μέσα από κατάλληλα πλαισιωμένες δραστηριότητες στο πλαίσιο μουσειοπαιδαγωγικών προγραμμάτων ή προετοιμασμένων επισκέψεων με χρήση μεθόδων όπως εικαστικά σημειωματάρια ή φύλλα εργασίας κατά τη διάρκεια της επίσκεψης με αφετηρία τη βιωματική

		<p>επαφή με αυθεντικά έργα τέχνης και εκθέματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται τη βιωματική επαφή με αυθεντικά έργα τέχνης και εκθέματα ως ευκαιρία για απόκτηση γνώσεων, έμπνευσης και ανάπτυξης βαθύτερης κατανόησης, καθώς και αισθητικής απόλαυσης μέσω επαφής με συναρπαστικά ερεθίσματα και εικόνες, και κατανοούν την αξία των συχνών επισκέψεων σε εκθέσεις και χώρους πολιτισμού. • Αξιοποιούν το υποστηρικτικό υλικό, όπως συνοδευτικά κείμενα μιας έκθεσης, ως πολύτιμο πόρο που βοηθά στη δημιουργία γέφυρας κατανόησης με τις προθέσεις των δημιουργών, το πλαίσιο δημιουργίας των έργων και των χαρακτηριστικών τους.
	4.2. Επαφή με το έργο τέχνης μέσω ΤΠΕ, επισκέψεις σε ψηφιακά/εικονικά μουσεία	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποιούν ιστότοπους μεγάλων μουσείων, καθώς και ψηφιακά/ εικονικά μουσεία στο πλαίσιο δημιουργικών εργασιών. • Γνωρίζουν και χρησιμοποιούν ιστοσελίδες μεγάλων μουσείων και αναπτύσσουν μεταγνωστικές ικανότητες, αλλά και ψηφιακές δεξιότητες αναζητώντας με αυξανόμενο βαθμό αυτονομίας πληροφορίες κάνοντας χρήση αυτών, καθώς και ψηφιακών εικονικών μουσείων ή και ψηφιακών εφαρμογών, όπως επαυξημένης πραγματικότητας, όταν είναι διαθέσιμες σε χώρους μουσείων. • Αναπτύσσουν προβληματισμό πάνω στη σχέση ψηφιακό/εικονικό και πραγματικό σε σχέση με τα εκθέματα.
	4.3. Η τέχνη και η κοινωνία	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν ή και σχολιάζουν τη σχέση των εικαστικών έργων με το ιστορικό, πολιτισμικό και κοινωνικό, ιστορικό πλαίσιο. • Κατανοούν τη σημασία της ιστορικής συγκυρίας στην οποία δημιουργήθηκαν έργα όπως π.χ. η «Γκερνίκα», αλλά και την επιρροή που άσκησαν αυτά με τη σειρά τους. • Αναγνωρίζουν την πολύπλευρη συμβολή των καλλιτεχνών στην κοινωνία. • Συσχετίζουν την κοινωνική διάσταση της λειτουργίας των έργων τέχνης (π.χ. ανδριάντας σε δημόσιο χώρο ή θρησκευτική τέχνη σε ναούς) με τη μορφή και το περιεχόμενό τους. • Εφαρμόζουν κριτική σκέψη σχολιάζοντας ζητήματα που θίγει η τέχνη (Ε' τάξη), ή και τον ρόλο της ίδιας της τέχνης (ΣΤ' τάξη), στο πλαίσιο της κριτικής παιδαγωγικής.
	4.4. Διαχρονικές πλευρές της τέχνης: Συγκριτική προσέγγιση ζητημάτων που εμφανίζονται διαχρονικά στην ιστορία της τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Εξοικειώνονται με μια μη γραμμική, θεματοκεντρική ή και εννοιοκεντρική αντιμετώπιση της ιστορίας της τέχνης. • Προσεγγίζουν την ιστορία της τέχνης με μη σειριακό τρόπο, που βασίζεται σε διαπραγμάτευση πλευρών της καλλιτεχνικής δημιουργίας (όπως έμφαση σε έργα που σχετίζονται π.χ. με τη μητρότητα ή την οικογένεια), οι οποίες εμφανίζονται σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους και πολιτισμούς. • Γνωρίζουν, κατανοούν ή και εξερευνούν την πολύπλευρη και συχνά αμφίδρομη σχέση τέχνης και επιστήμης (π.χ. εφευρέσεις του Λεονάρντο ντα Βίντσι ή έργα του γλύπτη Τάκη).
	4.5. Η ιστορική διάσταση	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν την εξέλιξη και τις μεταβολές της εικαστικής δημιουργίας στον ιστορικό χρόνο και τα αίτια/μηχανισμούς

	<p>στις τέχνες: Γνωριμία με τις εικαστικές δημιουργίες στην εξέλιξη του πολιτισμού</p>	<p>τέτοιων αλλαγών.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν τις εικαστικές δημιουργίες σε όλη τη διάρκεια εξέλιξης του ανθρώπινου πολιτισμού κατανοώντας τη χρονική διαδοχή βασικών περιόδων της τέχνης. • Αναγνωρίζουν διαχρονικά και συγχρονικά τις διαφορετικές μορφές που παίρνει η τέχνη, και κατανοούν τη διαδικασία μετάβασης από τη μια εποχή στην άλλη ως κάτι που επηρεάζει και τις μορφές που παίρνει η καλλιτεχνική δημιουργία. • Γνωρίζουν τις βασικές ιστορικές περιόδους και τα κύρια χαρακτηριστικά τους, όπως π.χ. την προϊστορική τέχνη και το μυστήριο που καλύπτει τη λειτουργία της, την αρχαϊκή και αρχαία τέχνη, με έμφαση στο αφηγηματικό και ανθρωποκεντρικό στοιχείο, καθώς και, όσον αφορά την αρχαία ελληνική τέχνη, την οπτικοποίηση της έννοιας του ωραίου. • Κατανοούν τη διαφορά μεταξύ έργων που γίνονται με βάση πρότυπα και έτοιμα μοντέλα ή κανόνες και περιόδων που τα έργα βασίζονται κυρίως στην παρατήρηση. • Αναγνωρίζουν σε ποια βασική περίοδο της τέχνης ανήκουν έργα με βάση τα κύρια χαρακτηριστικά τους. • Γνωριμία τα μοντέρνα κινήματα και την έννοια της ρήξης με το γούστο και τις αναπαραστατικές συμβάσεις μιας εποχής. • Γνωρίζουν τη σύγχρονη τέχνη στις διάφορες μορφές της.
	<p>4.6. Μοντέρνα και σύγχρονη τέχνη (contemporary art) και χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Αποκτούν θετική προδιάθεση ως προς τα έργα μοντέρνας καθώς και σύγχρονης τέχνης και τα σχολιάζουν συνδέοντάς τα με τις (πιθανές) προθέσεις των καλλιτεχνών. • Γνωρίζουν σε αδρές γραμμές τα μοντέρνα κινήματα (Ε' Τάξη) καθώς και την έννοια της ρήξης με το γούστο και τις αναπαραστατικές συμβάσεις μιας εποχής ως υπόβαθρο του μοντερνισμού (ΣΤ' τάξη). • Γνωρίζουν έργα από τη σύγχρονη τέχνη (contemporary art) και συνδέουν τα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα με τις εκάστοτε προθέσεις των καλλιτεχνών κατανοώντας ότι αυτές επηρεάζουν και τα κριτήρια τα οποία χρησιμοποιούνται σε αυτά.
<p>5ο: Εισαγωγή στις αισθητικές αξίες και την κριτική έργων</p>	<p>5.1. Γνωριμία με απλούς όρους και έννοιες που αφορούν τα εικαστικά</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν επαρκές λεξιλόγιο και κατάλληλους όρους σε περιγραφές και παρουσιάσεις έργων. • Κάνουν χρήση κατάλληλου για το ηλικιακό τους στάδιο λεξιλογίου, αλλά και όρων, ώστε να διατυπώνουν με επάρκεια αισθητικές κρίσεις. • Γνωρίζουν την ύπαρξη και τον ρόλο των πεδίων της κριτικής και της ιστορίας της τέχνης καθώς και της αισθητικής (ΣΤ' τάξη) και επιπλέον γνωρίζουν πολύ βασικούς όρους από τα πεδία αυτά.
	<p>5.2. Περιγραφή, ερμηνεία και κριτική των έργων</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν, αναλύουν και ερμηνεύουν έργα τέχνης διατυπώνοντας κρίσεις βάσει απλών επιχειρημάτων, ενώ αναστοχάζονται πάνω στα έργα τους. • Κατανοούν, αποδέχονται και σέβονται τη διαφορετικότητα στις γνώμες και αξιοποιούν τις απόψεις των άλλων για να εμπλουτίσουν τη δική τους. • Κατανοούν την έννοια της αμφισημίας και των ανοιχτού

		τύπου πολλαπλών νοημάτων και συναισθημάτων που μπορεί να εγείρει ένα έργο ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία και το υπόβαθρο κάθε θεατή.
	5.3. Η τέχνη ως μίμηση: Η αναπαραστατική λειτουργία της τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν τη λειτουργία της τέχνης ως προσπάθειας απόδοσης ή και ερμηνείας του ορατού κόσμου. • Κατανοούν την αναπαραστατική λειτουργία έργων που λειτουργούν στο πλαίσιο μιας αντίληψης της τέχνης «ως καθρέπτη της φύσης», όχι ως δεξιοτεχνική μίμηση ορατών μορφών, αλλά ως ενεργή προσπάθεια κατανόησης του ορατού κόσμου (Ε' τάξη), ως μελέτη στην ίδια την οπτική αντίληψη, ή και του ωραίου ως έννοιας (ΣΤ' τάξη). • Παρατηρούν και εμπνέονται από αναπαραστατικά έργα τέχνης που βασίζονται στην παρατήρηση και τη σχεδιαστική ακρίβεια.
	5.4. Τέχνη και σύμβολα: Η συμβολική διάσταση στην τέχνη	<ul style="list-style-type: none"> • Αναγνωρίζουν και περιγράφουν τη χρήση συμβόλων στην τέχνη και τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό ενσωματώνοντάς τα στα έργα τους εμπρόθετα. • Κατανοούν τα σύμβολα στην τέχνη και τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό ως κοινωνικά καθορισμένα στοιχεία τα οποία λειτουργούν ως φορείς νοήματος για όσους γνωρίζουν τη σημασία τους. • Κατανοούν την έννοια του προσωπικού συμβόλου με αφορμή νεότερα ή σύγχρονα έργα τέχνης και επινοούν δικούς τους συμβολισμούς στα έργα τους, τους οποίους και εξηγούν λεκτικά.
	5.5. Η τέχνη ως έκφραση ιδεών και συναισθημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Κατανοούν και εφαρμόζουν τη λειτουργία της τέχνης ως προσπάθειας απόδοσης του εσωτερικού, μη ορατού κόσμου. • Κατανοούν τη λειτουργία της τέχνης ως μέσου έκφρασης και επικοινωνίας ιδεών και συναισθημάτων και ενσωματώνουν στα έργα τους αυτή την εκφραστική/επικοινωνιακή διάσταση.
	5.6. Η τέχνη και ο σκοπός της δημιουργίας: Τα κίνητρα των δημιουργών, οι λειτουργίες του έργου τέχνης	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδέουν τη μορφή και το περιεχόμενο των έργων τέχνης με τα κίνητρα των δημιουργών (Ε' τάξη), αλλά και τις λειτουργίες του έργου τέχνης (ΣΤ' τάξη). • Κατανοούν τη διαφορά μορφής και περιεχόμενου των έργων τέχνης και την περιγράφουν χρησιμοποιώντας απλούς, αλλά κατάλληλους όρους.
	5.7. Σύνδεση των εικαστικών έργων με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο	<ul style="list-style-type: none"> • Συνδέουν τη μορφή και το περιεχόμενο των έργων τέχνης με το ιστορικό και το πολιτισμικό πλαίσιο.
6ο: Οπτικός και υλικός πολιτισμός: Απλά στοιχεία οπτικού γραμματισμού	6.1. Οπτικός πολιτισμός: Εικόνες από την καθημερινή οπτική εμπειρία των μαθητών/-τριών	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποιούν στα έργα τους αλλά και προσεγγίζουν κριτικά εικόνες ή οπτικό υλικό από τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό. • Αντιλαμβάνονται την επιρροή που (τους) ασκούν διαφημίσεις και εικόνες από τα ΜΜΕ, το διαδίκτυο και περιγράφουν ή και αναλύουν σε έναν βαθμό τέτοιο οπτικό υλικό (Ε' τάξη) συνδέοντας τις παρατηρήσεις τους με τους τρόπους άσκησης επιρροής (ΣΤ' τάξη) χρησιμοποιώντας απλά στοιχεία πολυτροπικότητας (multimodality). • Κάνουν κριτική προσέγγιση οπτικών κειμένων/εικόνων. • Κάνουν διάκριση μεταξύ «υψηλής τέχνης» και εικόνων

		<p>από τη μαζική κουλτούρα, όπως π.χ. τα κόμικς τύπου manga ή τα anime, αξιοποιώντας τες για δημιουργικές προσεγγίσεις, χωρίς να απαξιώνουν τα ερεθίσματα από τον ευρύτερο οπτικό πολιτισμό στο καλλιτεχνικό τους έργο.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν την αισθητική των εικόνων και των αντικειμένων στο σύγχρονο «πολιτισμό των εικόνων», π.χ. το στοιχείο του «φανταχτερού», κιτς, διαφορετικά στιλ ή τάσεις στη μόδα. • Εντάσσουν εικόνες και αντικείμενα από την καθημερινή οπτική τους εμπειρία (κυρίως εκτός των εικαστικών τεχνών) ως αφετηρία δημιουργικών δραστηριοτήτων. • Κατανοούν την τέχνη του δρόμου και τις αστικές τοιχογραφίες ως μορφές τέχνης που εντάσσονται στο οπτικό περιβάλλον και ανταποκρίνονται δημιουργικά αλλά και σε επίπεδο κριτικού σχολιασμού σε αυτές. • Συζητούν και σχολιάζουν το φαινόμενο της μετατροπής της πλειοψηφίας των νέων κυρίως από καταναλωτές/-τριες σε παραγωγούς εικόνων, όπως οπτικό υλικό που αναρτάται στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, π.χ. «selfies», ως αφετηρία δημιουργικών δραστηριοτήτων με κριτική ή σκωπτική διάθεση.
	6.2. Υλικός πολιτισμός: Οι κοινωνικές και πολιτισμικές ιδέες στα αντικείμενα και ύλη	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται την προσωπική, συμβολική και συναισθηματική αξία αντικειμένων και τα εντάσσουν ως αισθητικά, αλλά και νοηματικά στοιχεία σε έργα τους. • Αναγνωρίζουν τους συνειρμούς που συνδέονται με αντικείμενα και υλικά, καθώς και την αίσθηση που αυτά δημιουργούν (π.χ. αίσθηση ζεστασιάς για το ξύλο) ή και το συμβολικό τους περιεχόμενο. • Ευαισθητοποιούνται σε αντικείμενα (όπως φυλαχτά βλ. https://www.nationalgeographic.com/travel/article/this-small-museum-contains-a-heartbreaking-collection) ως φορείς νοημάτων, συναισθημάτων ή και ως αντανάκλασεις αντιλήψεων ή πεποιθήσεων. • Κατανοούν τη συναισθηματική και νοηματική πλευρά και τη «φόρτιση» που έχουν αντικείμενα που εμφανίζονται σε σύγχρονα έργα όπως assemblages.
	6.3. Η ανάγνωση των εικόνων	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν και αναλύουν εικόνες (αναπαραστατικά έργα τέχνης ή οπτικά κείμενα) και σχολιάζουν το τρόπο που παράγουν νόημα κάνοντας εφαρμογή και απλών στοιχείων πολυτροπικότητας. • Εφαρμόζουν σε πολύ βασικό επίπεδο ανάγνωσης των εικόνων από την αναπαραστατική τέχνη, αλλά και τη διαφήμιση ή οπτικό υλικό, όπως αφίσες, με βάση τη συνθετική δομή, και άλλων χαρακτηριστικών που επιδρούν στο νόημα των οπτικών κειμένων. • Αντιλαμβάνονται μέσω της ανάλυσης των εικόνων με βάση την πολυτροπικότητα βασικά στοιχεία που αφορούν το «κρυφό συντακτικό των εικόνων» και προσεγγίζουν κριτικά τα μηνύματα που επιθυμούν να περάσουν στο κοινό. • Γνωρίζουν απλά στοιχεία ρητορικής της εικόνας ως βάση ανάπτυξης κριτικής ικανότητας σε σχέση με το οπτικό περιβάλλον στην «εποχή των εικόνων». • Κατανοούν (Ε' τάξη) και χρησιμοποιούν στις περιγραφές (ΣΤ' τάξη) τους πολύ απλά στοιχεία σε σχέση με την

		<p>πολυτροπικότητα, όπως π.χ. η απεύθυνση προς τον/τη θεατή, δηλαδή η επίδραση που έχει ένα εικονιζόμενο πρόσωπο που «κοιτά» απευθείας, σαν να «απαιτεί κάτι», σε σχέση με ένα που απεικονίζεται προφίλ και απλώς προσφέρεται στο βλέμμα μας.</p>
<p>7ο: Δημιουργική ιδέα και εικαστική διερεύνηση:</p> <p>Επεξεργασία, εξέλιξη και διερεύνηση ιδεών μέσω της εικαστικής πράξης</p>	<p>7.1. Η σημασία της διαδικασίας στη δημιουργική πράξη</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν και εφαρμόζουν διαφορετικές διαδικασίες εξέλιξης ιδεών και εικαστικής διερεύνησης (εξερεύνησης εικαστικών λύσεων), όπως: • παραλλαγές σε ένα βασικό θέμα ή ιδέα μέσω δοκιμών με διαφορετικές μορφοπλαστικές προσεγγίσεις και υλικά. • «μεταφορά» ενός ολοκληρωμένου τους έργου σε άλλο υλικό ή μορφή τέχνης. (π.χ. δισδιάστατο σχέδιο σε τρισδιάστατη κατασκευή). • απόδοση της ίδιας ιδέας μέσα από διαφορετικές εικαστικές ή και εφαρμοσμένες τέχνες. • παραμόρφωση, παραποίηση ή τροποποίηση ενός έργου, μιας εικόνας ή ενός αντικειμένου: π.χ. οικειοποιούνται οπτικό υλικό, όπως π.χ. φωτογραφίες από διαφημίσεις και τις παραποιούν, π.χ. με κολάζ ή επιζωγράφιση αλλάζοντας το νόημα και τη λειτουργία τους, αναπλασιάζοντας τις αρχικές εικόνες. • Δίνουν συνειδητά έμφαση στη διαδικασία και εξοικειώνονται με διαφορετικούς τρόπους εξέλιξης μιας δημιουργικής ιδέας: • Αυτοσχεδιασμός • Οργάνωση και δημιουργία του έργου τέχνης- Προσχέδια- Τελικό έργο. • Στάδια στην δημιουργία ενός έργου τέχνης • Δοκιμή και «λάθος» • Παραλλαγές • Παραμορφώσεις, παραποιήσεις • Οικειοποίηση, αναπλασίωση
	<p>7.2. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: το εικαστικό σημειωματάριο (art sketchbook)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν με επάρκεια εικαστικά σημειωματάρια ως μέσα καταγραφής, ανάπτυξης και εξερεύνησης ιδεών, καθώς και εικαστικών προσεγγίσεων που συνδέονται με αυτές. • Γνωρίζουν τα εικαστικά σημειωματάρια και τις βασικές τους συμβάσεις, καθώς και τον τρόπο «λειτουργίας» τους ως μέσου που βασίζεται στη δημιουργία πολυτροπικών σελίδων, στις οποίες αλληλεπιδρούν σύντομα γραπτά κείμενα, ζωγραφιές, σχέδια, αποκόμματα, εκτυπώσεις, σύμβολα και άλλα οπτικά στοιχεία με κάποιον κοινό θεματικό άξονα, όπως μια έννοια ή μια λέξη, ένα θέμα από τον οπτικό πολιτισμό ή το έργο ενός καλλιτέχνη. • Κατανοούν τη σημασία του αναστοχασμού πάνω στην καλλιτεχνική πράξη και χρησιμοποιούν εικαστικά σημειωματάρια ως μέσα καταγραφής της διαδικασίας και αναστοχαστικής διαμόρφωσης και εξερεύνησης δημιουργικών ιδεών. • Προεκτείνουν και εξελίσσουν μια εικαστική δημιουργία μέσω του αναστοχασμού επί αυτής.
	<p>7.3. Εργαλεία εικαστικής διερεύνησης και αναστοχασμού: Πορτφόλιο,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Χρησιμοποιούν πορτφόλιο, μπλοκ, καθώς και συλλογές εικόνων/ έργων/ αντικειμένων και εννοιολογικούς χάρτες ως μέσα για να αντλήσουν έμπνευση, να αναστοχαστούν ή να

	μπλοκ, συλλογές εικόνων/έργων/αντικειμένων, καθώς και εννοιολογικοί χάρτες	<p>παρουσιάσουν τη δουλειά τους.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δημιουργούν υποκειμενικές χαρτογραφήσεις, όπως π.χ. της γειτονιάς ή άλλων οικείων χώρων. • Αποκτούν δεξιότητες οργάνωσης ή και παρουσίασης των εικαστικών τους έργων μέσα από την «αρχαιοθέτησή» τους. • Χρησιμοποιούν τον αναστοχασμό μέσω ανασκόπησης των έργων τους ως αφετηρία περαιτέρω εικαστικών εξερευνήσεων.
8ο: Τέχνη, αειφορία και περιβάλλον	8.1. Διερεύνηση της σχέσης ανθρώπου και περιβάλλοντος μέσω της τέχνης - Μορφές Τέχνης που σχετίζονται με το περιβάλλον και με θέματα αειφορίας	<ul style="list-style-type: none"> • Ενισχύουν την οικολογική τους συνείδηση και ευαισθησία περιγράφοντας σχετικά με το περιβάλλον έργα τέχνης, και με δικές τους αντίστοιχες δημιουργίες. • Ενδυναμώνουν την οικολογική τους ευαισθησία μέσω της επαφής με έργα εικαστικών και εφαρμοσμένων τεχνών, όπως αφίσες ή άλλα οπτικά κείμενα που έχουν περιεχόμενο σχετικό π.χ. με θέματα αειφορίας. • Αντλούν έμπνευση για τις δικές τους δημιουργίες από έργα και εικόνες /οπτικά κείμενα που έχουν θέμα ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος, ή η απώλεια της βιοποικιλότητας, τα οποία επεξεργάζονται μέσα από τη δημιουργία δικών τους έργων. • Αναπτύσσουν ικανότητα σχολιασμού σε ζητήματα ανακύκλωσης, μόλυνσης, υπερκαταναλωτισμού μέσα από παρουσιάσεις εικαστικών τους δημιουργιών που ήδη εμπεριέχουν, αλλά και ενθαρρύνουν κριτική σκέψη στα ζητήματα αυτά.
	8.2. Πολιτιστική κληρονομιά και περιβάλλον.	<ul style="list-style-type: none"> • Αντιλαμβάνονται στοιχεία του δομημένου και του φυσικού περιβάλλοντος ως μέρος της πολιτισμικής κληρονομιάς και εμπνέονται από αυτά στις εικαστικές τους δημιουργίες. • Αντιλαμβάνονται το δομημένο και φυσικό ως στοιχείο πολιτισμού και γνωρίζουν κτίρια και τοπία που είναι μνημεία παγκόσμιας και τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς.
	8.3. Εικαστικές προσεγγίσεις στη σχέση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων	<ul style="list-style-type: none"> • Περιγράφουν και σχολιάζουν έργα που εστιάζουν στη σχέση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων και εμπνέονται από αυτά. • Αντιλαμβάνονται τη σύνδεση περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων και αναγνωρίζουν έργα που σχετίζονται με αυτήν.
9ο: ΤΠΕ και εικαστική παιδεία	9.1. ΤΠΕ ως μοχλός ανάπτυξης ομαδο-συνεργατικών και μαθητο-κεντρικών προσεγγίσεων	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμόζουν τρόπους αξιοποίησης των ΤΠΕ ως μοχλού ανάπτυξης ομαδοσυνεργατικών και μαθητοκεντρικών προσεγγίσεων, π.χ. κατά τη διαδικασία συγκέντρωσης και επεξεργασίας πληροφοριών μέσω Η/Υ. • Αναπτύσσουν μεταγνωστικές και κοινωνικές δεξιότητες με την οργάνωση και παρουσίαση πληροφοριών σε συνθετικές εργασίες εικαστικού ενδιαφέροντος (π.χ. με θέματα όπως η τέχνη του δρόμου).
	9.2. Ψηφιακή πρόσβαση στον πολιτισμό	<ul style="list-style-type: none"> • Αξιοποιούν την ψηφιακή πρόσβαση στις τέχνες και τον πολιτισμό στις δημιουργικές τους εργασίες, ενδυναμώνοντας τις ερευνητικές, μεταγνωστικές και ψηφιακές τους δεξιότητες. • Γνωρίζουν την ύπαρξη εικονικών μουσείων και διαδραστικών εφαρμογών σε αυτά.

	9.3. Παραγωγή εικαστικού έργου με ψηφιακά εργαλεία	<ul style="list-style-type: none"> • Γνωρίζουν και κάνουν δημιουργική χρήση απλών λογισμικών, όπως βασικά λογισμικά ψηφιακής ζωγραφικής ή και επεξεργασίας εικόνων.
10ο: Εικαστική παιδεία και ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων και αξιών	10.1. Αναγνώριση και διαχείριση συναισθημάτων μέσω της επαφής με την εικαστική δημιουργία	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν την ικανότητα αναγνώρισης, επεξεργασίας και διαχείρισης των συναισθημάτων τους μέσα από την προσωπική έκφραση και την επαφή με κατάλληλα για αυτόν τον σκοπό έργα τέχνης.
	10.2. Ανάπτυξη της ενσυναίσθησης	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν την ενσυναίσθηση και τον σεβασμό στην άποψη ή την «οπτική γωνία» των άλλων, μέσα από την επαφή με την τέχνη και τη δημιουργία. • Αναπτύσσουν, την ικανότητα κατανόησης του συναισθήματος των άλλων, μέσα από κοινά εικαστικά πρότζεκτ και διαθεματικά, αλλά και την μελέτη και τον κριτικό σχολιασμό έργων που ενθαρρύνουν και ενέχουν ικανότητα ενσυναίσθησης, όπως αυτά του Ρέμπραντ ή της Käthe Kollwitz.
	10.3. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, ικανοτήτων συνεργασίας, και σύνθεσης απόψεων	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες στα εικαστικά. • Αναπτύσσουν κοινωνικές δεξιότητες στην επικοινωνία ιδεών και συναισθημάτων μέσα από τη δημιουργική έκφραση ή την επαφή με κατάλληλα επιλεγμένα έργα κυρίως σύγχρονης τέχνης, και ιδιαίτερα μέσα από την παρουσίαση εργασιών ή τη λεκτική πλαισίωση έργων.
	10.4. Καλλιέργεια θετικών κοινωνικών στάσεων μέσα από τις εικαστικές τέχνες	<ul style="list-style-type: none"> • Αναπτύσσουν θετικές στάσεις, όπως η υπευθυνότητα, η συνεργατικότητα, το ενδιαφέρον για τους άλλους, καθώς και για κοινά ζητήματα, μέσα από την εικαστική πράξη και την επαφή με τις τέχνες.

Το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών κατά το σχολικό έτος 2022-2023 θα εφαρμοσθεί πιλοτικά σε όλα τα Πειραματικά Δημοτικά σχολεία της χώρας, σε συνδυασμό με τα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών. Από το σχολικό έτος 2023-2024 θα εφαρμοσθεί σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία της χώρας. Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Μαρούσι, 24 Ιουνίου 2022

Η Υφυπουργός

ΖΩΗ ΜΑΚΡΗ